

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Víctor Masriera Vila (1875 – 1938)

**Pedagog de l'Art
Mestre en la didàctica del Dibuix**

(Anàlisi de la seva metodologia)

Esteve Prat Paz

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

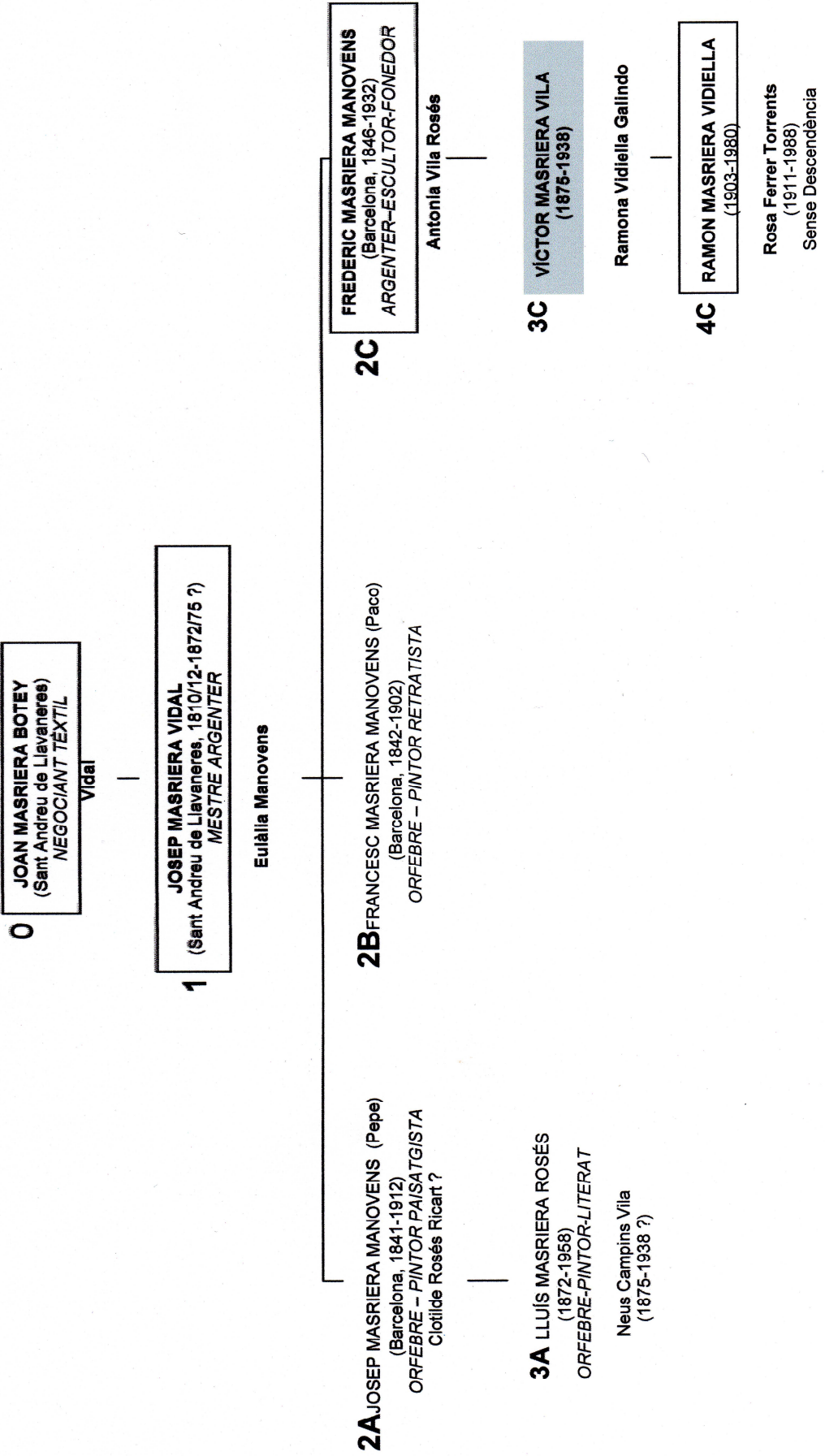
ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

CAPÍTOL I

DADES BIOGRÀFIQUES DEL PERSONATGE EN EL CONTEXT ESTUDIAT

BRANCA PRINCIPAL DE LA LÍNIA DE VÍCTOR MASRIERA

1. ANTECEDENTS FAMILIARS

Resulta evident que l' ambient artístic, cultural i social imperant en la família d' en Víctor Masriera, començant pels avis, primera generació, principalment el pare i oncles, segona generació i cosins bàsicament paterns, tercera generació, l' hagi influït de manera important en la formació, personalitat i treball desenvolupat posteriorment. Segurament hi contribuïren també les relacions i coneixences de la família, així com els socis del seu pare en diferents negocis artístics que va tenir, artistes contractats per aquest, o amb relació laboral i/o d' amistat amb ells.

Víctor Masriera Vila pertany doncs a la nissaga d' artistes de la extensa família Masriera abastament estudiada, que durant varies generacions al llarg de més d' un segle, van marcar bona part de la història de la societat catalana, i especialment barcelonina, bàsicament de les noves classes benestants sorgides de l' economia industrial vuitcentista, abraçant períodes que passaren pel Romanticisme, Modernisme, Noucentisme i més enllà.

Els seus antecedents familiars, començaren amb el seu besavi Joan Masriera Botey, negociant tèxtil de Sant Andreu de Llavaneres, i seguiren amb el seu avi, Josep Masriera Vidal, mestre argenter, així com amb la branca del germà d' aquest, Salvador Masriera Vidal, també argenter juntament amb els seus fills Artur Masriera Colomer, argenter, però conegut més com a escriptor i historiador, Enric Masriera Colomer conegut com a músic¹.

Tornant però a la seva línia directa, i per a poder seguir l' entramat familiar que ens interessa, ens cenyirem només als antecessors de Víctor que destacaren o tingueren relació amb l' art. Així doncs es pot seguir el fil a través d' un simple arbre genealògic que pot ajudar a la situació del nostre personatge dins la família, arbre que està numerat amb un zero com a inici de la nissaga seguit d' un u, dos, tres o quatre per indicar les diferents generacions familiars.

Com s' ha esmentat, el primer element conegut de la nissaga de Víctor, va ser doncs, Joan Masriera Botey, el qual arribà a Barcelona el 1824, procedent de Sant Andreu de Llavaneres (Maresme) establint al carrer Tapineria una fàbrica d' edredons i estampats a mà. El seu fill Josep Masriera Vidal, a partir de 1838 amplià el negoci fundant o participant en diferents societats dins del ram tèxtil. "Puntas de París", "Hilados y Tejidos de Algodon", més tard "Rosés y Masriera", "Labiral y Cia", constituïda pels mateixos socis que l' anterior i que posteriorment es convertí en "Tolrà y Cia", per passar més tard a ser "Rosés y Cia".

¹ Enric Masriera Colomer (Barcelona, 1863/4-?). El segon fill de Salvador Masriera Vidal, el qual estudià música amb els mestre Carles G. Vidiella, oncle de l' esposa de Víctor. Del 1880 al 1888 donà diferents concerts, entre els quals un al Teatre Líric en honor de la Infanta Isabel. Després continuà els seus estudis a París. Va compondre diverses misses famoses i una per les bodes d' or de S. S. Lleó XIII. Escriví també obres per a teatre. A Cuba on residí des de 1907, dirigí del Conservatori de El Bedado i es dedicà a l' ensenyament de la música durant molts anys.

L'avi, Josep Masriera Vidal (Sant Andreu de Llavaneres, Maresme 1810-Barcelona, 1875)² va ser l'introduïdor de l'art en la nissaga. "Mestre argenter", va realitzar l'any 1838 en l'examen per entrar en aquest gremi, una "Passantia" –unes arracades llargues, dites "d'arregada"- d'estil neoclàssic, als seus examinadors del gremi barcelonès. El 1840, en plena etapa romàntica, establí l'obrador al carrer de Vigatans, 4, de Barcelona, al barri dels orfebres. El 1872 va traslladar el seu primer taller-establiment al carrer Ferran, 35, aleshores nou i actiu centre comercial de Barcelona; essent el fundador de la dinastia d'orfebres-argenters Masriera, alhora que portava el negoci patern³. En part va ser el primer membre de la nissaga que dedicà una atenció especial a la pedagogia, així ens consta que va establir classes de Dibuix nocturnes i gratuïtes per als aprenents del seu taller d'orfebreria, i que els millors empleats, els enviava a l'estranger per aprendre. Maridà amb Eulàlia Manovens (?-1886), tenint cinc fills, tres dels quals es dedicaren a l'art, Josep, Francesc, i Frederic, pare de Víctor. Fou amic de Serra Porson i de Claudio Lorenzale, professors de Llotja on estudiava el seu fill Josep conegut per "Pepe". Fou un dels primers en fer funcionar un "Daguerreotip" a Barcelona⁴, i també a gravar rellotges amb la màquina "Guillocher". Pel seu taller, contractà a escultors i artistes de la talla d'Alexandre de Riquer (1856-1920), Rosend Nobas (1838-1891)⁵, J. Reynés (1850-1926)... i ja en aquell temps, va viatjar a París el 1861 i el 1867 i a Madrid el 1874, encetant en la família el gust per aquesta experiència que s'anà arrelant i fins i tot augmentat degut a les noves facilitats de transport que anaren sorgint amb el temps.

Fills de Josep Masriera i oncles de Víctor, Josep (Pepe) i Francesc (Paco) Masriera Manovens, juntament amb el seu pare Frederic, que era el petit dels tres germans que es dedicaren a l'art, varen ser de segur els qui més contribuïren en la seva formació; sobretot, a part del seu pare, el seu oncle Josep, el qual el cita en varies de les seves obres, i del qual conservava algun dibuix i pintura.

² La majoria de biografies donen les dates de naixement i/o defunció els anys 1810-1875, Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà. Barcelona, 1953, pàg. 717, GEC Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. 14. Ed. Enciclopèdia Catalana S.A. Barcelona, 1976, p. 480; però el catàleg de l'exposició "Els Masriera. Un segle de joieria i orfebreria", Fundació Caixa de Girona. Girona, 2005, dona la data (1812-1872), tot i que posteriorment en la descripció biogràfica diu que morí el 1875.

³ Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà. Barcelona, 1953, pàg. 717, i GEC Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. 14. Ed. Enciclopèdia Catalana S.A. Barcelona, 1976, p. 480 i Catàleg Exposició. "Els Masriera -Un segle de joieria i orfebreria-", Fundació Caixa de Girona, 2004-2005.

⁴ El primer "Daguerrotip" en funcionar a Espanya fou a Barcelona a càrrec del sr. Alabern, deixeble de Daguerre, davant d'uns membres de l'Acadèmia de les Ciències i les Arts. Es "Daguerrotipà" la Casa Xifré (Les Set Portes) i La Llotja, el novembre de 1839 després de vint minuts d'exposició.

⁵ Rosend Nobas (1849-1891). Conegut de Víctor va tenir relació amb el poble de Castellar del Vallès, (poble on Víctor hi passà el final de la seva vida), a través de la família Tolrà (Emília Carles Tolrà), que el contractà en motiu de la construcció de l'actual temple neogòtic, obra de Joan Martorell i Montells (1833-1906) per confeccionar un grup escultòric en talla de fusta, un descendent de la Creu, situat a l'altar del Roser (desaparegut) del qual es deia que havia estat guanyador del primer premi d'escultura a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888.

L' oncle Josep (Barcelona 1841-1912), va ser el primogènit, el qual va compaginar com tota la seva família l' orfebreria amb la pintura, bàsicament de paisatges. Va estudiar a l' "Escola de Llotja", sent deixeble de Serra Porson, cultivant de manera especial el paisatge amb un estil rigorós i precís d' indubtable elegància i bellesa formal que el diferenciaven dels rutinaris paisatgistes de l'època. Va estar influenciat per Lluís Rigalt, i també per Ramon Alsina. Més tard, va entrar en contacte amb l' obra del pintor francès Gustave Courbet (1819-1877) la qual li va influir en la seva evolució posterior, així com amb tot el paisatgisme francès. Va aconseguir varis guardons per la seva obra, el 1876 aconseguí una Tercera Medalla a l' Exposición Nacional de Bellas Artes, i el 1878 va tornar a aconseguir una altre Tercera Medalla. L' any 1882 va ser nomenat Acadèmic a la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona, arribant a ser President de la mateixa. Va presidir també l' Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona ⁶.

Va continuar participant en exposicions, Munic i Berlín, i el 1889 va aconseguir una Medalla de Bronze a París. El novembre de l' any 1891 Rusiñol-Casas-Clarasó celebraren amb gran espectacularitat una gran exposició a la Sala Parés, trobant-se ell entre els convidats. L' any 1908 va aconseguir un Primera Medalla a l' Exposició de Saragossa i el 1909 una altre a la de Belles Arts de Barcelona.

La temàtica dels seus paisatges, fluctuaren entre els paisatges de Llavaneres, La Garriga, Camprodon, Sant Hilari, Olesa, Les Escaldes (Andorra) i el Pirineu, com també diverses regions de França. Amb el temps es va aproximar a l' obra de Marià Fortuny, decantant-se per uns paisatges senzills, en formats reduïts i pinzellada menuda.

Va ser President del Cercle Artístic de Barcelona, i va escriure les biografies de Lluís Rigalt, Josep Lluís Pellicer, i Serra Gibert, Fluixench, Miquel i Badia, entre d' altres. També fou autor de publicacions "Influencia del estilo japonès en las artes europeas", "El grabado en las piedras finas", " El arte de cincelar", i "El arte oriental", "Cifras decorativas"(per a Arts i Indústries) ⁷. Va exposar a diferents ciutats europees, a Madrid i Barcelona bàsicament a la Sala Parés ⁸. El gust pels viatges heretat del seu pare el portaren a diferents països i ciutats europees i espanyoles.

⁶ Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX 9. Marin Gamo/Moreno de Cepeda. *Fòrum Artis*, S. A. Dep. Editorial, p. 2578 - Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà. Barcelona, 1953.. p, 716 i <[http:// www.masdearte.com](http://www.masdearte.com)>

⁷ SERRACLARA, PLA; Maria Teresa. *Los Masriera una saga de Artistas* (Tesi Doctoral) Facultat de Geografia i Història, UB. Departament d' Història de l' Art. Barcelona, 1999.

⁸ Josep Masriera a, *Història de l' Art Català*, Vol. VII. Ed. Edicions 62.Barcelona, 1985, p. p. 19, 46, 47, 239, 254.

Persona políglota, es diu que escrivia català, castellà, francès i parlava l' anglès. Va casar-se amb Coltilde Rosés Ricart, filla d' un amic i soci del seu pare amb qui dirigiren una empresa de "Puntas de París".

L' altre oncle, Francesc "Paco" (Barcelona, 1842-1902), va exercir primer la orfebreria i més tard es va consagrar a la pintura, bàsicament de retrat, iniciant la seva formació primer al taller patern i més tard a l' "Escola de Llotja". A l' igual que el seu germà, va ser també deixeble de Josep Serra Porsón (1828-1910) academicista a ultrança i antagonista de Martí i Alsina (1826-1894), més realista, capaç d' adaptar-se fins i tot a l' Impressionisme. Les obres de Francesc tenien tot l' "empaque" –tal com es deia a l' època- de la vella escola. Després d' una estada a Ginebra per perfeccionar la pintura sobre esmalt, i a París per ampliar coneixements, va participar a l' Exposició Nacional de Belles Arts de 1878 amb un retrat i un quadre titulat "La Esclava" que va ser premiat amb una segona medalla i adquirit pel rei Alfons XII.

El 1888 va ser premiat a l' Exposició Universal de Barcelona, i el 1899 aconseguí una Medalla de Bronze a l' Exposició Universal de París. Sense abandonar la realització de joies i esmalts en el taller familiar, va anar poc a poc situant-se entre els millors retratistes de l' època. Les figures femenines, moltes d' elles dames de l' aristocràcia barcelonina, presidien les seves obres de gènere, històriques u orientalistes aconseguint una alta cotització. Va ser el cronista pictòric de la burgesia puixant, tenint gran influència dins del món artístic i esdevenint una mena d' àrbitre oficial de la pintura barcelonina dels anys de la "Febre d' Or"⁹.

La sumptuositat del seu cromatisme, la perfecció del dibuix, la matisada utilització de la llum, la sensualitat de les seves figures, i la cuidada bellesa formal de la seva obra van ser motius per l' èxit que l' acompanyà des de la seva primera presentació en públic. La admiració cap Eduardo Rosales i Marià Fortuny impregnaren la seva obra pictòrica desenvolupada dintre del realisme imperant en aquells anys. Juntament amb el seu germà Josep, es feu construir al carrer Bailén, 72 de Barcelona un monumental estudi-taller en forma de temple corinti¹⁰. Parlava també i escrivia a l' igual que el seu germà català, castellà, francès i anglès. Va maridar amb la seva model Josepa Ferrer a la Catedral de Girona. No va tenir descendència. Va viatjar també per diferents ciutats i països espanyols i europeus.

Finalment qui més degué influir en la seva persona devia ser el seu pare Frederic, (Barcelona, 15/4/1846-12/12/1932). (*Apèndix Documental L. I, p. 1*) Era el petit dels tres germans que es dedicaren a l' art. Argenter, escultor i

⁹ La "Febre d' Or" fou l' època centrada en el darrer quart de segle XIX, bàsicament en els anys 1880-81, on la burgesia aconseguia enriquiment a base de moviments borsaris especulatiu i arriscats. Va ser el pas de la Barcelona menestral a la burgesa.

¹⁰ Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX 9. Marin Gamó/Moreno de Cepeda. *Forum Artis*, S. A. Dep. Editorial, i Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà, Barcelona, 1953, p. 2578, i GEC Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. 14, Barcelona, 1976, p. p. 480-481.

fonedor. Va estudiar a l' Acadèmia Provincial de Belles Arts, Escola de Llotja, essent deixeble de l' escultor Rosend Nobas (1849-1891) de qui va ser aprenent. Rosend Nobas, va treballar durant un temps en el taller de joieria Masriera, essent autor del bust pòstum del fundador de la nissaga, Josep Masriera Vidal (1876). (Col. Bagués-Masriera)¹¹. Frederic Masriera també fou a l' igual que els seus germans "Pepe " i "Paco", deixeble del pintor Josep Serra Porsón. Va estar però més atret per l' escultura que per la pintura. Frederic, junt amb el seu germà Paco, es diu que era el més artista de la família.

El seu primer viatge a París el realitzà el 1864 amb 18 anys. L' any 1867 va tornar-hi amb els seus pares a l' Exposició Universal. El 1871 va crear el "Museu Masriera" en col·laboració del seu cunyat Faustino Bernarregui, al carrer Vigatants, en el qual hi havia seccions, d' art, botànica, història natural, arqueologia, numismàtica...

Des de 1872 a 1884 va col·laborar amb treballs de plateria que realitzaven el seu pare i germans. Dedicat de forma primordial a l' orfebreria, va arribar a dirigir el taller patern. Va ser l' innovador del negoci familiar encara que en l' anonim, ja que pel seu caràcter, deixava als seus dos germans el primer pla.

Però el 1878 s' associà amb Francesc Vidal i Jevellí, fundant una ebenisteria artística¹². El modernisme decoratiu imperant a l' època més característic, participava plenament de l' influència de l' Art Nouveau, però no era freqüent en el camp del moble.

Per constituir la societat, Frederic Masriera aportava el terreny i l' edifici i Vidal la tècnica. No es coneix ben bé si J. Rosés Ricart, fill de J. Rosés Trinxent soci del pare d' en Frederic, va participar com accionista, ja que el 28 de Juliol de 1885 José Rosés Ricart, va cedir a Frederich Masriera Manovens, la seva

¹¹ Va ser autor també entre d' altres obres, de la "Quadriga" de la cascada del Parc de la Ciutadella, i de l' estàtua de Rafael de Casanova, tenint relació com ja s' ha esmentat, amb Castellar del Vallès per ser l' autor de la construcció d' un retaule (desaparegut) per a l' església neogòtica del 1885, en rebre l' encàrrec de qui la sufragà, Emilia Carles Tolrà.

¹² El seu soci, Francesc Vidal i Jevellí (Barcelona,1847-1914) era un artesà moblista i decorador d' alt nivell i competència que el 1894 traslladà el seu despatx i obrador al carrer de Rosselló 284, movent-se dintre de l' eclecticisme.

L' any 1867 F. Vidal, anà a París a dirigir l' exhibició de mostres d' estoitgeria del seu pare a l' Exposició Universal d' aquell any, estudiant posteriorment a l' Escola d' Arts Decoratives de París. L' any 1870 es casà amb Antònia Vila Rosés. Viatjà per tot Europa. El 1878 obrí una botiga d' objectes d' art decoratiu i s' establí de marxant. Si no es pot considerar com un marxant típic, pròpiament dit a la Catalunya de finals de segle, sí que el seu comerç de mobles, actuava junt amb un altre, la confiteria Llibre, com a locals d' exposicions i agents de venda dels artistes, a canvi d' una comissió, fins que el 1874 s' inaugurà l' anomenat *Salón Parés*.

Francesc Vidal i Jevellí, treballà intensament en mobiliari de qualitat i els seus complements de cristalleria, metalisteria i foneria, per les quals coses comptava amb Rigalt i Frederic Masriera amb qui com hem vist, s' associà durant una temporada. La seva clientela era l' alta burgesia de Barcelona i corporacions oficials. També practicà el mecenatge de joves talents, com Pau Casals, Isaac Albeniz i Carles G. Vidiella, oncle de Ramona Vidiella Galindo, futura nora de Frederic i esposa del seu fill Víctor. (*Història de l' Art Català*. Vol. VII. Ed. Edicions 62.Barcelona, 1985, p. 41 i GEC Gran Enciclopèdia Catalana, vol. 24, p. 94).

part de la Societat “F. Vidal y Compañía”, pagant-li Frederich el preu estipulat essent present Francisco Vidal y Jevellí. L’ edifici va ser obra de J. Vilaseca Casanovas, el mateix arquitecte que construí l’ estudi del carrer Bailén, essent situat a la cantonada entre Bailen i Diputació. Era ornamentat amb cariàtides que sostenien el balcó principal, amb elements decoratius simbòlics, abelles..., i frisos pompeians a la façana, amb enormes estàtues al·legòriques de les Arts Industrials de l’ escultor M. Fuxà.

Essent soci de les *Indústries Artístiques Francesc Vidal Jevellí*, creà més tard la secció de foneria. Les seves foses, però no eren de gran mesura i contribuïen com a complement del mobiliari. Indústries Vidal i Companyia van obrir sucursals a Madrid i París, i van participar a l’ Exposició Universal de París de l’ any 1889, no aconseguint els objectius esperats, la qual cosa va portar a la dissolució de la societat el 1890. Quant la societat va fer fallida, Frederic es va quedar amb la fundició de bronze, que era una petita part del negoci, i en el mateix edifici instal·là després, el 1891, la fundició Masriera i Cia, posteriorment fent companyia amb el seu nebot Antoni Campins Vila (1871-1938), passà a denominar-se Fundició Artística Masriera i Campins ¹³. (*Apèndix Documental L. II, p. 2*)

Al construir la foneria al carrer Diputació, contractà l’ arquitecte Josep Vilaseca Casanovas (1848-1926), col·laborador de Domènech i Montaner, i a nombrosos artistes i artesans. El projecte de les reixes de les portes d’ entrada a l’ edifici ja varen ser obra del seu fill Víctor Masriera Vila.

En les obres modernistes incipients, que ja començaven a emergir amb l’ arquitecte Joan Martorell Montells, mestre de Gaudí, -autor de l’ església neogòtica de Castellar del Vallès, dita “la catedral del Vallès”-, i també amb les de Domènech i Montaner; hi col·laboraren Enric Sagnier, Antoni Utrillo, Josep Llimona, Joan Riera i el propi Frederic Masriera.

Quan el grup de Domènech i Montaner assajà la fosa en bronze, encarregà les provatures a Frederic Masriera i Manovens, amb la finalitat immediata de fer les portes del Seminari Pontifici de Comillas (Santander). En la realització de les esmentades portes, *Portes de la Santedat (1899-1892)*, de l’ escultor Eusebi Arnau, Frederic Masriera practicà la fosa en bronze, representant una fita de l’ art català del primer Modernisme. Per fer-les, Antoni Campins i Vila, nebot de Frederic Masriera per part de la seva esposa, i cosí germà d’ en Víctor, anà a Itàlia, contant amb 23 anys, a perfeccionar la tècnica de la fosa a la cera perduda, procediment que es va començar a utilitzar a la península cap 1893, visitant les principals foneries de Roma, Milà, Nàpols. Aquest seria l’ origen que, en col·laboració amb el seu oncle Frederic Masriera –antic tècnic de fosa a can Vidal -, acabessin fundant l’ any 1892 la que seria la firma Fundición Artística Masriera i Campins, que esdevindria tot seguit una

¹³ La Fundició Masriera i Campins es formalitzà legalment com a tal l’ any 1902, el 2 d’ abril amb un capital social de 1.000.000 ptes., però abans, el 1901, hi havia hagut una escriptura de Protocol per Frederic Masriera Manovens i Antoni Campins Vila i Maria Vilanueva Domènech vídua de Pere Domènech per la qual els dos citats li avançaven diners per poder fer pagaments de les Societats en liquidació “Barahona Domènech y Cia” i “Pedro Domènech y Cia”.

gran foneria artística de les més avançades d' abast internacional on pretenien primer crear operaris i després vèncer al públic, i d' on sortiren, foses en bronze, la major part d' estàtues monumentals d' Espanya i l' Amèrica Llatina del seu temps. A més feien serralleria i cisellat, amb secció de màquines i galvanoplàstia, daurat i platejat, modelatge, talla de fusta i fosa de metalls, amb sales espaioses per als artistes i els models, i la secció de dibuixants i projectistes, la qual dirigí el seu fill Víctor. A part de nombrosíssims aplics ornamentals, bibelots (petits objectes decoratius) i elements diversos –alguns no ja de bronze sinó també de forja- destinats arreu del món; aquests tipus d' estatuets i elements decoratius –la firma també s' enunciacava explícitament com a “editors d' escultura”, - eren modelats per diferents escultors coneguts: Blay, Montserrat, Arnau, Querol, Llimona, Marina, Atché, Vallmitjana, Martí, Torcuato Tasso aquest últim autor de dotze de les peces presentades per la casa Masriera&Campins a l' exposició Universal de París del 1900, el valencià Marià Benlliure, els germans Oslé, i altres prestigiosos escultors, i el seu propi fill, Víctor Masriera, projectant nombroses reixes, llums, vitrines, i elements aplicats al mobiliari, cadires i paravents de bronze, daurats.

Aquesta era de fet la banalització de l' escultura a la qual es veien abocats la majoria d' escultors de l' època, eren bibelots seriatos en bronze. (*Apèndix Documental L. III, L. IV, L. V, L. VI, L. VII, p. p. 3-7*)

La duplicitat d' estils en els mateixos escultors era freqüent, modernistes en treballar per a un arquitecte, anectodistes en actuar com a creadors de peces autònomes: Querol, Arnau, Blay, Clarasó, fins i tot el mateix Josep Llimona, culminada la seva primera època en els relleus per a l' Arc de Triomf de Barcelona(1888), època que pot arribar fins els 1890 amb el *Patge Florentí*, seriat també en bronze per la casa Masriera&Campins. L' escultor i escriptor Gustave Violet (Tuïr-Roselló) també feia fondre les seves estàtues a la casa Masriera&Campins ¹⁴.

Entre moltes de les escultures foses, destaquen la del rei Alfons XII, la del monument del Retiro de Madrid. També en sortí l' estàtua de Colom de Barcelona, 1883-1888, de Gaietà Buïgas i Rafael Atché (no de la foneria Masriera i Campins, no constituïda encara, sinó de la part de foneria d' Indústries F. Vidal i Jevellí”), com també la del Monumento a Hernán Cortés del 1890, de l' escultor Eduardo Barrón a Medellín (Badajoz), l' estàtua d' Antonio Trueba, com també el grup escultòric titulat “Girona”, obra de Antoni Parera situats a la Pl. De la Independència d' aquesta ciutat.

Els escultors de l' empresa eren Josep Montserrat i Francesc Pagés Serratosà. Operaris especialitzats eren Miquel i Llucià Oslé i Josep de Creef. També hi treballà durant un període de temps de l'any 1898 –retocant ceres- el que seria conegut escultor de Caldes de Montbui, Manolo Hugué (Caldes de Montbui, 1872-1945).

Frederic Masriera, va ser condecorat l' any 1897 amb la Cruz de la Real Orden de Carlos III, per la fosa de l' estàtua del rei Alfons XII.

¹⁴ *Història de l' Art Català*. Vol. VII. Ed. Edicions 62. Barcelona, 1985., p. 143.

La fundició Masriera i Campins, va ser guardonada en la secció d' Art Decoratiu, en les Exposicions Nacionals de Belles Arts de 1897 i 1899. També va obtenir guardons en altres certàmens; tres diplomes honorífics, dos medalles de segona i tres de primera categoria. L' any 1898 va figurar a l' exposició que el "Cercle de Sant Lluç" va organitzar a la Sala Parés, i l' any 1900, la casa Masriera&Campins va participar a l' Exposició Universal de París amb un fulletó-catàleg de realitzacions pròpies, obtinguent un Gran Diploma d' Honor.

Aquest mateix any, Frederic Masriera va ser nomenat subdirector d' Indústries de la Exposició Universal de París, per la secció espanyola. Al poc, la fundició Masriera&Campins va obrir una botiga al carrer "Fernando" , era l' any 1902 i feia poc, el 1900, que havien ampliat el negoci ocupant uns terrenys al carrer de Provença, 460, davant de la Sagrada Família.

Quan l' any 1902 la foneria Masriera&Campins es formalitzà com a Societat Anònima, Frederic Masriera va ser nomenat "Comendador de Numero de la Orden Civil de Alfonso XII".

L' any 1904 mentre Frederic Masriera rebia el "Premio Cooperación", el seu nebot Antoni Campins i Vila va deixar la societat i marxà a Buenos Aires. La foneria continuà un parell d' anys més fins que Frederic Masriera, per causes financeres a l' abandonar la societat el seu nebot, va haver de liquidar el negoci traspasant els tallers i dedicant-se a fer de representant d' artistes catalans a Madrid¹⁵. Mangué però la seva casa al carrer Roselló, 284 de Barcelona. Deuria ser doncs l' any 1906 aproximadament, any que com veurem en la biografia de Víctor Masriera, aquest , tancada la foneria, marxà també a Buenos Aires, on ja hi havia estat el seu cosí matern, Antoni Campins el 1904.

D' obres foses per iniciativa pròpia destaquen reproduccions del natural de flora i fauna de caràcter decoratiu però renovador al realitzar el motlle del "natural". Aquestes peces eren pròximes al Modernisme. No se sap d' ell, de cap escultura coneguda, però es creu que molts dels bronzes sortits de la fundició fossin obra seva, com també del seu fill Víctor¹⁶.

El 1907 Frederic Masriera Manovens, fou contractat pel govern de Santiago de Xile com a professor de Fundició Artística a l' Escola d' Arts Decoratives de Santiago de Xile. Des de l'any 1911, fins el 1914 Frederic Masriera visqué a aquell país on a part de les classes, continuà exercint la seva professió col·laborant amb la firma A. Campins&Cia., o Campins y Codina,

¹⁵ En el llibre editat l' any 2001 per la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona, de l' autora i acadèmica Pilar Vélez, titulat *Catàleg del Museu de la Llotja, II Escultura i Medalles*; s' esmenta la FUNDICIÓ ARTÍSTICA MASRIERA I CAMPINS.

És diu que: *aquesta foneria esdevingué societat anònima l' any 1902. El 1904 Antoni Campins marxà a Buenos Aires i es va separar de la societat. Masriera continuà durant uns dos anys més la foneria fins que va liquidar el negoci en traspassà els tallers.*

¹⁶ Una de les dues escultures que guarda Eduard Ferrer, germà de la, nora de Víctor Masriera correspon a la tècnica del motlle del "natural". Les dues escultures tan poden correspondre a Frederic com al seu fill Víctor Masriera.

emprant el procediment de la cera perduda, però Campins retornà a Espanya aquell any 1911. De l'estada de Frederic a Xile queda un testimoni gràfic, una fotografia-postal enviada al seu fill Víctor i al fill d'aquest, el seu nét, Ramon, que diu:

*Un avi en el carrer de Santa Rosa de Santiago de Xile al complir 68 anys. A son estimat fiol Ramon Masriera i Vidiella . Signa: Frederic Masriera, abril de 1914. Anotat amb llapis diu: Albert Campins Fotos*¹⁷.

Mentre fou a Xile, va ser membre i director del Centre Català de Santiago i president de la Comissió de Festes. Tornà a Catalunya l'any 1914, i des del 1915 al 1932, va dirigir l'Exposición Permanente de Pintura y Escultura del Circulo de Bellas Artes de Madrid, del qual el 1915 n'era el director¹⁸.

Frederic, va escriure teatre, i varis articles d'art. Li agradava l'òpera assistint sovint al Liceu. Quan viatjava a París assistia habitualment als teatres. Es va casar el dia de Sant Jordi amb Antònia Vila Rosés, neboda de la seva cunyada Clotilde Roses Ricart, vivint al carrer Vigatants, 7, 2n pis. Va perdre 4 fills, dels 7 que tingué, Frederic, Eulàlia, Manuel i Carlos. Tenia gran fidelitat als amics i operaris, així es desprèn quant va anar a inscriure al Registre Civil de Barcelona al seu nét Ramon Masriera Vidiella, els testimonis possiblement varen ser dos operaris del seu taller. Les seves dues grans passions van ser els negocis i els viatges. Als seus 82 anys es lamentava de no haver pogut viatjar al Japó. Va ser un gran viatger, tant per assumptes de negoci com a caprici personal. Viatjà assíduament a París i altres països i ciutats espanyoles, europees i Sud-americà.

En el seu discurs d'Ingrés a la Reial Acadèmia de les Ciències i les Arts de Barcelona, reivindicà la col·laboració entre artistes i industrials per produir obres de gran qualitat artística i tècnica (pensament que va compartir el seu fill Víctor, tal com s'anirà veient).

El 1906 quan residia a l'adreça del carrer Rosselló, 284 de Barcelona, aquest mateix any va fer testament a favor dels seus fills Rossend, Víctor i Frederic i del seu net Ramon Masriera Vidiella. Posteriorment el va retirar del testament, segurament per causes que més endavant es veuran. El 1924 va atorgar nou testament als seus tres fills Rossend, Víctor i Frederic.

¹⁷ Degut a que el Fons *Víctor Masriera –famílies Masriera-Ferrer- (inv.107)* de l'Arxiu Nacional de Catalunya no es troba inventariat, és fora de consulta, i amb accés restringit amb permís, hi ha hagut limitació en quan a l'autorització en el nombre de reproduccions, per la qual cosa s'han hagut de seleccionar les que han semblat més adients per il·lustrar la tesi. Algunes informacions que es citen s'han pogut llegir i/o veure, però no es troben reproduïdes.

¹⁸ Diccionari dels Catalans d'Amèrica. Vol. VIII. Comissió Amèrica i Catalunya 1992, p. 81. Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX- 9. Martín Gamo/Moreno de Cepeda, *Forum Artis*, S.A. Dep. Editorial, p. 2578. - Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà, Barcelona, 1953, p. 716. - GEC Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. 14, Barcelona, 1976, p. 480-481. - *Història de l'Art Català*. Vol. VIII. Edicions 62. Barcelona, 1983, *Víctor Masriera*, p. 56, *Masriera i Campins*, p. p. 40, 143, 50, 56, n. 101; *Història de l'Art Català*. Vol. VII. Edicions 62. Barcelona, 1985 *Frederic Masriera*, p. p. 40, 43. i <<http://www.masdearte.com>>.

Va ser enterrat al Cementiri de Barcelona el 13 de Desembre de 1912, juntament amb la seva esposa, Antònia Vila enterrada el 12 de Març de 1892 i fills difunts ¹⁹.

Cal esmentar encara que sigui breument el complement familiar de relació i influència que pogué tenir Víctor Masriera, els seus germans. Poca relació amb el seu germà Carles Masriera Vila (Barcelona, 1885- Ginebra, Suïssa, 1904)²⁰, a causa de la seva prematura mort. Va estudiar a Ginebra (Suïssa), a l' escola d' Arts Industrials, on va morir jove, essent enterrat a aquesta ciutat, assistint al seu enterrament el president del Consell de Govern de l' Establiment, acompanyat del Cònsol d' Espanya i alumnes de l' escola. La seva tomba és al "Cementière de St. Georges". Tombe de Charles Masriera N° 18078 Quarier 46 Geneve (Suïssa).

Més relació va tenir amb els altres dos germans, Rossend Masriera Vila (Barcelona, 1887- ?)²¹, violinista, compositor, professor de violí, solfeig i teoria, bàsicament a Valparaíso. Format a Barcelona on fou alumne d' E. Ainaud i E. Meriz. També estudià a la "Schola Cantorum" de París. Va ser violinista de l' orquestra del Liceu barcelonès entre 1907 i 1911. Professor de violí passà a Santiago de Xile on fou professor contractat per formar part de l' orquestra "Unión Central" (1913). Juntament amb Jacint Balada, muntà i dirigí l' Acadèmia Musical Masriera i Balada. Feu concerts per tot el país i intervingué en festes del Centre Català de Santiago de Xile. Va residir a Antofagasta durant tres anys i a Valparaiso. El 1922 fou contractat per l' empresa Casajuana com a violinista per a musicar les pel·lícules al Teatre Novedades de Barcelona ²². Formà part del quartet Albeniz. Es casà amb Tula de Buenos Aires tenint filles, Elsa, la gran, cantant i violinista, Alcía, actriu de teatre i cine a Buenos Aires. Va fer també critiques d' Art. (*Apèndix Documental L. VIII, p. 8*)

L' altre germà, el petit, Frederic Masriera Vila "Fricus" i/o "Masvila" (Barcelona, 1890-París 1943), va ser pintor bàsicament de retrats i dibuixant. Va estudiar a l' Acadèmia Baixas i a l' "Escola de Llotja", essent més tard deixeble del pintor Raurich el qual com es veurà era amic de Víctor. Orfe de

¹⁹ Cementerio de Barcelona. S 10 N° 1296 Nicho 3 Isla 2

²⁰ Carles Masriera i Vila va néixer a Barcelona el 8 de juny de 1885, al carrer Cortes, segons consta a l' Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Inscrit al Jutjat de Sant Pere el 9 de juny de 1885, N° 3592. Els pares, Frederic, de Barcelona, de 39 anys, i Antònia, de Barcelona, de 35 anys. Avis paterns, Josep i Eulàlia Manovens. Avis materns, Manuel i Irene Rosés. De nom, Carles, Faustí, Frederic. Equivocadament el 1876, a la Tesi "Los Masriera, una saga de artistes", de M. Teresa Serraclara i Pla.

²¹ Rossend Masriera Vila (Barcelona, 1887- ?). Va néixer el dia 30 de gener de 1887, al carrer Governador, 4 de Barcelona. Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Índex de Naixements 1887. Inscrit al Jutjat de Sant Pere, 2 de febrer de 1887, N° 555, Els pares, Frederic, de Barcelona, de 40 anys, i Antònia, de Barcelona, de 36 anys. Avis paterns, Josep i Eulàlia Manovens. Avis materns, Manuel i Irene Rosés. De nom, Rossend, Albert, Francesc de Sales. - Diccionari dels Catalans d' Amèrica. Vol. VIII, p. 81. Comissió Amèrica i Catalunya, 1992. Equivocadament a la tesi *Los Masriera, una saga de artistes* i a la GEC Gran Enciclopèdia Catalana, on consta l'any de naixement el 1885.

²² Diccionari dels Catalans d' Amèrica. Vol. VIII, p. 81. Comissió Amèrica i Catalunya 1992.

mare des dels 2 anys, va estar intern en un col·legi sota l' alerta i directriu del seu oncle Josep Masriera Manovens degut als continus viatges del seu pare Frederic, bàsicament a Madrid per raons i motius professionals, i també a Xile, bàsicament entre els anys 1911-21. Les vacances les passava amb el seu oncle Josep i amb un dels fills d' aquest, i cosí seu, Lluís Masriera Rosés. Des de molt jove va estar vinculat a Madrid, per l' esmentada residència del seu pare a la capital d' Espanya a l' igual que el seu germà Víctor.

Va practicar l' esmalt, el retrat, el paisatge i el bodegó. Va col·laborar en la premsa barcelonina com a caricaturista amb el pseudònim de "Fricus". Va obtenir el Premi del Cercle Artístic de Barcelona el 1911, i va exposar a les Galeries Laietanes de Barcelona el 1924 i 1926. L' any 1926 va concórrer al Certamen de Madrid. Va estar present a l' Exposició Internacional de Barcelona de 1929. Va estar vinculat a la joieria fins que cap aquell any viatjà a Argentina i cap el 1930 a Brasil (Rio de Janeiro), fixant la seva residència a París cap el 1931. Té obra entre altres llocs, al Museu de Buenos Aires. Acostumava a firmar els seus quadres amb la contracció "Masvila"²³. Ha estat igual que en Víctor injustament oblidat i desconegut pel gran públic, potser per residir bastant de temps fora d' Espanya. Víctor se' n va refiar molt durant el període de la Guerra Civil Espanyola (1936-1939), ja que li enviava menjar bàsicament naturista a través de diferents paquets, des de París on es trobava vivint en aquell moment. (*Apèndix Documental L. IX, p. 9*)

Altres cosins amb que Víctor es relacionà i pogueren influir en la seva persona els podem trobar encara que de manera més indirecta amb els cosins paterns Masriera Rosés; Josep, Ricard, Guillem i sobretot Lluís (Barcelona, 1872-1958), el qual a part de tenir una edat semblant a la de Víctor, va sobresortir com a gran artista, creant la orfebreria, el projectisme, la literatura, l' escenografia, i el teatre, produint magnífiques joies amb una perfecte tècnica de l' esmalt la qual cosa representava una innovació a l' època. Va aprendre a París, Londres i Ginebra. Va produir gran nombre d' esmalts amb el conegut mètode d' "esmalt de Limoges", que des del segle XVII no s' havia produït a Espanya. També va introduir els esmalts translúcids, tècnica que perfeccionar a tal punt que es denominar "Esmaltes de Barcelona". Com a pintor va mostrar un estil naturalista, encara que inclinat una mica als efectismes. Va aconseguir el 1897 una Tercera Medalla en Art Decoratiu a l' Exposició Nacional de Belles Arts, una altre Tercera Medalla a l' Exposició Internacional de Barcelona de 1898 i tres Mencions d' Honor, en la secció de Pintura de les Exposicions Nacionals de 1904, 1906 i 1908. També amb una segona Medalla en la exposició Hispano-Francesa de Saragossa de 1908, i en la Internacional de Buenos Aires de 1910. Va exposar a Barcelona a la Sala Parés el 1909 i 1941, i a la Sala Gaspar el 1944. També va presentar la seva obra a París i Londres el 1923 i a Madrid el 1945. La seva extensa obra pictòrica abraçava des de tema religiós fins a paisatge, retrat, bodegó. Va pintar fades, àngels, bruixes i papallones, essent el representant més típic de l' Art Nouveau i també del Simbolisme.

²³ Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX 9. Marin Gamó/Moreno de Cepeda. *Forum Artis*, S. A. Dep. Editorial, i Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ráfols". Tomo II. Ed. Millà, Barcelona, 1953, p. 2580.

Lluís Masriera, fou més aviat un formalista que utilitzà un llenguatge simbolista. Tenia influències de Puvis de Chavanes ja que el 1894 pintà una tela *Pax nature* que preludiava a molts anys vista el Torres Garcia de la Generalitat. Va ser autor de més de 50 obres de teatre. Va dirigir la companyia teatral Belluguet, fundà la revista "Estil" i publicà la novel·la "Sofia" el 1942. Persona molt refinada i culta, d' ampla formació va ser figura destacada dintre de les arts plàstiques i del teatre català. Va dirigir l' Associació Artística de Joieria i Argenteria, va ser vice-president el Cercle Artístic de Sant Lluç, i acadèmic de l' Acadèmia de Ciències i Arts de Barcelona. Soci emèrit dels "Salons de Tardor" de Barcelona²⁴. Casat amb Neus Campins Vila (Barcelona, 1875-1938), pare de l' arquitecte Joan Masriera Campins 1906-1991, d' Ignasi, 1899-1900, i de Maria Salut , 1903-?).

Una altre cosí influent en la família per línia materna, va ser Antoni Campins Vila (Barcelona, 1871-Blanes, 1938), germà de Neus Campins Vila, esposa del cosí d' en Víctor, Lluís Masriera Rosés; i neboda del seu pare Frederic. La mare d' Antoni Campins era germana d' Antònia Vila Rosés, esposa de Frederic. Els Campins eren originaris de Mallorca, abans de la seva arribada a Barcelona, s' havien instal·lat a Cuba on els pares d' Antoni Campins havien mort el 1880. Va treballar d' encarregat de taller de la Fundició "Federico Masriera y Cia". L' any 1895 va anar a París i Ginebra, i a partir del 1896 va passar a ser-ne soci i director de Masriera&Campins". Més tard , va marxar a Itàlia (Roma, Milà, Nàpols) a perfeccionar la tècnica de foneria denominada de la cera perduda. El 1904 deixà la societat i marxà a Buenos Aires (Argentina). L' any 1905 Antoni Campins va obrir a Madrid juntament amb el seu cunyat Benito de Codina uns tallers de foneria "Metaloplastica Campins y Codina. Dos anys més tard va anar Xile on també trafiquejà amb negocis de foneria. Es creu que retornà a Espanya el 1916?.

2. NAIXEMENT

Víctor Masriera i Vila, va néixer a Barcelona el dia 18 de juny de 1875 a un quart de vuit del matí al carrer d' Avinyó, núm. 6, al 4t. pis, en el si d' una família benestant. Era fill de Frederic Masriera Manovens, de 29 anys, de Barcelona, de professió, argenter, i d' Antònia Vila, de 25 anys, també de Barcelona.

Els seus avis paterns eren: Josep Masriera Vidal, natural de Sant Andreu de Llavaneres, i Eulàlia Manovens de Barcelona, els seus avis materns eren: Manel Vila, de Barcelona, d' ofici, procurador, i Irene Rosés, també de Barcelona.

²⁴ Diccionario de Pintores y Escultores Españoles del Siglo XX 9. Marin Gamo/Moreno de Cepeda. *Forum Artis* , S. A. Dep. Editorial - Diccionario Biográfico de Artistas de Cataluña "Ràfols". Tomo II. Ed. Millà, Barcelona, 1953, p. 716 – GEC Gran Enciclopèdia Catalana, Vol. 14 , Barcelona, 1976, p. p. 48-481 - *Història de l' Art Català*. Vol. VII. Edicions 62, Barcelona, 1985, *Masriera* p. p.. 76, 79, n.150, n.482. *Lluís Masriera* p. p. 46, 47, 70, 254.

Se li van posar els noms de Víctor, Josep i Manel, i va ser inscrit al Jutjat de Sant Beltran, el dia 20 de juny de 1875 ²⁵.

Va ser apadrinat pel seu oncle, artista de fama, Josep Masriera Manovens, i va ser el primer de quatre germans vius del matrimoni Masriera-Vila, a ell li seguien Carles, nat a Barcelona el 1885 ²⁶, Rossend, nat a Barcelona el 1887 ²⁷, i Frederic, nat l'1 de gener de 1890, també a Barcelona ²⁸.

3. ETAPA FORMATIVA I CONSOLIDACIÓ ARTÍSTICA (1888-1906)

Sobre la primera infantesa de Víctor, no disposem de notícies, però si sabem que ja només amb 12 anys gaudia de l'ambient artístic de l'època, posseint un carnet o "passi" d'entrada per a l'Exposició Universal de Barcelona de 1888. El Carnet o "passi", anava al seu nom i en ell s'hi adjuntava una fotografia. Tenia el N° 424, era datat el 27 de febrer de 1888, i consistia en un abonament per a nens de 5 a 12 anys. La seva mare disposava també d'un altre passió, de manera que ja de ben petit Víctor participà d'aquell magne esdeveniment cultural i artístic, no solament com a visitant, sinó també en part, i encara que indirectament, una mica com a protagonista a través del seu pare, el qual formava part dels personatges que hi contribuïren, doncs s'acabava de fondre a la secció de foneria de les "Indústries Artístiques F. Vidal i Jevellí", de la qual Frederic n'era soci, i s'acabava d'instal·lar en el lloc actual la figura del conjunt monumental de Cristòfor Colom que s'inaugurà precisament aquell any en motiu de l'esmentada Exposició.

Propi de la burgesia de l'època, que permetia i donava les possibilitats per a fer-ho, trobem a Víctor Masriera intentant desenvolupar-se d'una manera autònoma a través d'una excursió d'adolescent, 16 anys, juntament amb altres amics a Girona. Una carta manuscrita en una tros de paper signada a Girona, el 28 ?, de 1891?, dirigida al seu pare Frederic, li deia :

-Queridísimo Papa. Hemos llegado muy bien...a recibir a Srs. Roca-

Parla d'un tercet d'amics ?. La nota està plena de dibuixos. Signa Víctor Masriera, i deia que la direcció de la "Fonda del Comercio" era al carrer Albareda, 5 de Girona. Aquesta primera excursió com a persona ja autònoma, serà el preludi del que arribarà a voltar al llarg de tota la seva vida, així com els

²⁵ Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Índex de Naixements. Llibre 2-1875-Vol. 161-Foli 2910.

²⁶ Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Índex de Naixements 1885. Inscrit al Jutjat de Sant Pere el 9 de juny de 1885, N° 3592.

²⁷ Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Índex de Naixements 1887. Inscrit al Jutjat de Sant Pere, 2 de febrer de 1887, N° 555, i Diccionari dels Catalans d'Amèrica. Vol. VIII, p. 81. Comissió Amèrica i Catalunya, 1992.

²⁸ Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona. Índex de Naixements. Llibre 1890. Inscrit al Jutjat d'Universitat, 4 de gener de 1890, N^o Registre Municipal 14.

dibuixos en el tros de paper, de l' anhel d' expressar gràficament allò que ja el neguitejava, l' art.

De ben jovenet, hem de suposar que deuria ja estar imbuït plenament en el món artístic de l' època, una notícia així ho corrobora. En una adreça de subhastes per Internet, "Artprice"²⁹, es trobava a la venda en la subhasta del 13 de desembre de 1989, un quadre de Víctor Masriera de l' any 1893, titulat "Paisaje con Árboles", oli sobre tela, 32 x 22 cm., fet que demostra que ja als 16 anys pintava a l' oli i ho feia amb temes naturalistes com era el paisatge a l' aire lliure, fet que serà un dels punts claus en la seva obra pedagògica futura, el dibuix del natural i en la naturalesa i l' estudi d' aquesta per a la explicació i/o concreció de moltes de les lleis del dibuix.

Com succeïa a l' època, els "mossos" ben jovenets, eren cridats a files, per fer el Servei Militar, Víctor ho va ser l' any 1894, contant amb 19 anys, entrant en la Zona de Reclutament N° 60. No obstant, fins que no es produïa l' incorporació a files transcorria un temps, temps que aprofità per anar a estudiar a París. Ho feu l' any 1896. Tenia 21 anys. Escollí París i no pas a Roma, doncs París suposava aleshores un important punt d' atracció on s' oferien noves tipologies d' ensenyança, on hi havia prestigioses acadèmies privades, nous canals de venda, llibertat, i integració de l' art a l' indústria o el maridatge entre arts i oficis, fet que en la família de Víctor degueren concloure que era el millor per el jove, per poder portar posteriorment el negoci patern, així entrà com alumne a l' Escola Nacional d' Arts Decoratives de París. Era en aquella escola francesa on es dictaren els primers programes per a un dibuix aplicat a la indústria. (*Apèndix Documental L. X, p. 10*)

D' aquella etapa d' estudis a la capital francesa resta el seu carnet d' alumne, és segellat el 2 de març de 1896. En ell consta la seva professió, "Dissenyador". Vivia a la Rue Malher, 5. Tenia segellades les assignatures d' Escultura, Dibuix de model viu i "Dibuix d' après de Bosse". De l' època es troben varis dibuixos. (*Apèndix Documental L. XI, p. 11*) Un d' ells és un dibuix al carbonet, tècnica pròpia de l' època en l' ensenyament artístic francès, de 45x32 cm., amb el segell de l' Escola d' Arts Decoratives de París, datat a 3 de març de 1896. (*Apèndix Documental L. XII, p. 12*)

Degué ser un estudiant aplicat, així veiem com va rebre la primera recompensa al seu treball artístic, precisament fora de Barcelona. Aquell any 1896, Víctor va ser guardonat amb una Medalla de Plata a l' Escola Municipal de París³⁰. L' estada a París desconeixem quan de temps va durar, però si podem assegurar que va ser per una temporada llarga, simultaniejant possiblement les estades entre París i Barcelona durant un temps considerable.

Mentre es trobava entrescat en el seus estudis a la capital francesa, tenia pendent encara el Servei Militar, la qual cosa suposava un destorb per a

²⁹ <<http://web.artprice.com>>.

³⁰ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. "Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905"

la incipient carrera que començava a emprendre, i tal com es venia practicant aleshores en els fills de les famílies pertanyents a classes acomodades, va redimir el Servei Militar en metàl·lic. Així consta com un Tinent Coronel de la Zona de Reclutament Nº 60, certificà que el recluta del reemplaç de 1894 Víctor Masriera Vila, havia entrat en Caixa el dia 27 d' agost de 1896, una "Carta de Pago" de 1500 ptes. amb destinació a redimir-se del Servei Militar Actiu. Era signada a Barcelona el 29 d' agost de 1896.

Posteriorment el Comandante Jefe del Cuerpo del Ejercito Capitán General de Cataluña, havia concedit permís a Víctor Masriera de 19 anys per que pogués passar a Barcelona. Constava que havia estat allistat en el reemplaç de 1894 i que havia ingressat a Caixa el 7 de desembre de 1894. Es trobava exceptuat doncs de prestar Servei Militar Actiu Ordinari per haver redimit en metàl·lic. El document era signat a Barcelona, l' 1 de setembre de 1896.

Salvat l' obstacle que suposava el temps que hauria d' haver dedicat al Servei Militar, pogué continuar amb la seva tasca formativa, alhora que laboral, car compaginava ja ambdues activitats. Una de les primeres feines que practicà va ser la d' il·lustrador, la trobem en el dibuix de la portada d' una revista de Granollers (Vallès Oriental). L' il·lustració la va realitzar l' any 1896 però es publicà l' any següent. Era a la revista "La Enciclopédica, Revista Mínima Mensual de Ciencias y Literatura" AÑO II, NÚM. 1, GRANOLLERS, 31 de Enero de 1897. Víctor Masriera autor del dibuix, constava com a "dibujante y director artístico de la casa Masriera y Comp. " ³¹. (*Apèndix Documental L. XIII, p. 13*)

La seva relació amb Granollers venia de la seva infantesa, tot i que desconeixem els motius ³². Va ser la primera ciutat de Catalunya on més endavant pronuncià una conferència ³³. Aquella primera publicació justament a la ciutat de Granollers inicià la pràctica que més tard s' anirà estenent, la publicació tan d' obra artística com més endavant, pedagògica, a diferents revistes –de molta qualitat, i amb articulistes de primera línia- a molts indrets del Vallès, terra on al final acabà la seva vida.

Si bé a París va obtenir l' any 1896 el seu primer premi en reconeixement a l' obra artística, no es feu esperar el segon, aquesta vegada dos anys més tard i a casa seva, Barcelona, on el 1898 aconseguia en aquesta ciutat, la Medalla de Segona Categoria o de Plata en la IV Exposición de Bellas

³¹ A la revista hi consten articles que parlen dels certàmens del Jocs Florals, i del "modernisme" amb escrits de Santiago Rusiñol, Joan Maragall, Adrià Gual. El Jurat del certament era format per: Santiago Rusiñol, Raimond Casellas, Joan Maragall, Josep Puig i Cadafalch, Francesc Carreras i Candi, J. Vidal i Jumbert i Frederic Costa.

³² "La Gralla" Publicació Setmanal. ANY IX Núm. 421, Granollers, 15 de setembre de 1929, deia: "...ha pogut escoltar la veu autoritzada d' aquest meritíssim professor, singular distinció que el Sr. Masriera ha fet a la ciutat on passà dies inoblidables a la seva juvenesa".

³³ La Revista "La Enciclopédica" de Granollers es troba a la Biblioteca de Catalunya, així com a l' Arxiu Comarcal del Vallès Oriental.

Artes e Industrias Artísticas. La medalla va ser concedida per la seva obra “Biombo pirograbado con aplicaciones de bronce”. Consta el premi a Barcelona, 30 de junio de 1898. El premi va ser ofert per Enrique Batlló. “Ayuntamineto Constitucional de Barcelona”³⁴.

La simultaneïtat d'estades entre París i Barcelona el portà de nou el 1899 a París on va demanar i obtenir permís del Museu d'Història Natural de la capital francesa per a dibuixar-hi en el seu interior. Aquell any 1899 va ser un any d'una activitat frenètica en la vida de Víctor, a l'igual que ho serà el 1900, i en definitiva pràcticament tota la seva vida.

Una “Cèdula d'estudis per artistes” l'autoritza a dibuixar dins les galeries del Museu, era vàlida a partir del 12 de juny de 1899. (*Apèndix Documental L. XIV, p. 14*)

Un “passi” de 13 de juny de 1899 del Museu d'Història Natural de París, l'autoritza com artista, resident a la Rue Champollion, 3, a dibuixar a l'Escola de Botànica i Parterres. (*Apèndix Documental L. XV, p. 15*)

Una carta d'estudiant i autorització de 13 de juny de 1899, li permetia poder dibuixar als hivernacles. (*Apèndix Documental L. XVI, p. 16*)

I també un “Carnet d'estudis pels artistes” l'autoritza a fer estudis d'animals a la Menagerie o zoo, vàlida del 14 de juny de 1899 fins el 14 de juny de 1900. (*Apèndix Documental L. XVII, p. 17*)

De nou simultaniejant estada entre París i Barcelona, trobant-se a aquesta última ciutat, Víctor Masriera, entrà a formar part del Cercle Artístic de Sant Lluç³⁵ com a soci de número, l'any 1899 en sessió de Junta de 23 de setembre³⁶. (*Apèndix Documental L. XVIII, p. 18*)

³⁴ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. “Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905”

³⁵ L'any 1893, a part de ser l'any de la celebració al Cau Ferrat de Sitges, de la Primera Festa Modernista, fou també l'any en que els germans Josep i Joan Llimona fundaren el “Cercle Artístic de Sant Lluç”.

El “Cercle Artístic de Barcelona”, fundat l'any 1881, aglutinava gran part dels artistes de l'època. La naturalesa del Cercle no s'havia d'interpretar com un suport a una tendència artística determinada, sinó com una plataforma –cobertura d'exposicions, aula de dibuix del natural, activitats recreatives -.

L'any 1892 arrel de la celebració d'un carnaval organitzat pel “Cercle Artístic de Barcelona” amb l'ambient frívol que l'envoltà, un grup d'artistes d'ideologia catòlica, es separà de l'entitat formant el “Cercle Artístic de Sant Lluç”. La constitució oficial fou el 22 de febrer de 1893.

L'ideari de la nova entitat, era estrictament catòlic, amb influència pre-rafaelita, de gremis catòlics, apolítica, amb profund amor a la pròpia terra, amb un consiliari nomenat pel bisbe, i entre altres coses, amb la desaparició de la classe de dibuix amb model nu femení.

La Junta directiva inicial la formaren, Joan Llimona, Enric Sagnier, Dionís Baixeras, Antoni Utrillo, Alexandre de Riquer, Antoni Gaudí i el consiliari fou Josep Torres i Bages posteriorment bisbe de Vic. L'any 1896 es catalanitzà el nom, originalment en castellà.

L'ideari de Torres i Bages, fou la d'un art de representació realista de la natura, al servei de l'home i delimitat per la revelació cristiana, no pas l'art per l'Art.

També formà part de la Junta directiva i de comitès per a exposicions³⁷. El mateix any 1899, amb acta de 24 d' octubre, era elegit Vocal Conservador³⁸. El càrrec de Vocal Conservador consistia segons l' article 19 (Título II- De los Cargos) del Reglament Intern en "Cuidar de todo lo relativo al mobiliario, ajuar y decorado del Círculo, dando las disposiciones convenientes para su aseo y conservación; proponer a la Junta Directiva las mejoras que deban hacerse; acusar recibo de los objetos que se presten para ornato, llevando el correspondiente registro, y formar anualmente el inventario general, con el bibliotecario y el Secretario"³⁹. El seu primer pas pel "Círcol", degué comportar-li el coneixement de bona part de l' intel·lectualitat i artistes rellevants de l' època així com l' accés a gran nombre de revistes i llibres que el pogueren enriquir en les seves ànsies culturals. L' any 1935, amb 60 anys, a 11 de juny, va tornar a entrar com a soci a l' entitat, oferint una conferència titulada "El Greco"⁴⁰.

El Cercle es projectà enfora gràcies a les seves exposicions d' art, la primera el 1893, la segona el 1895, i la tercera el 1897, totes tres a la Sala Parés. La quarta exposició col·lectiva de socis es celebrà en el propi local el 1899.

De fet, varen ser els capdavanters del moviment modernista català. Altres personalitats del Cercle varen ser Puig i Cadafalch, Joaquim Floch i Torres, Joaquim Mir, Pau Gargallo, Opisso, Eugeni d' Ors, Solanich, Joan Rebull, Joaquim Llucià, Llorenç Artigas, Joan Miró...

³⁶ Segons el Llibre *Modest Casademunt*. Sabadell. Edita Museu d' Art de Sabadell, 2001, p. 21, indica que fou acceptat com a soci propietari del Cercle Artístic l'any 1901, mateix any que ho fou Modest, segons el Llibre d' Actes (Actes Juntes Directiva, vol. 45, p. 33). Continua dient que va ser acceptat aquell any, essent membre fins el març de 1906 en que marxà a Amèrica, concretament a Buenos Aires.

³⁷ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. "Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905"

³⁸ Acta del Cercle Artístic de Sant Lluç, any 1899: *Reunits els compromissaris nomenats pel cos de Socis Fundadors Joan Llimona, Dionís Baixeras y admesa la delegació d' en Joaquim Subirana y'ls Compromissaris nomenats en la Junta General Antoni Covas, Francesc Galí, Ricard Opisso y Joan Herrán (1). Se comensà la elecció de carrecs quedant feta del modo següent: Vicepresident per unanimitat, Agustí Robert competidor reelegit per unanimitat, Víctor Masriera : vocal conservador elegit per unanimitat, Jaon Serrahima: secretari elegit per unanimitat; Joseph Riquer: vocal de foment renunciant pel Senyor Amigó es nomenat per unanimitat Macari Golferichs, vocal tresorer elegit per unanimitat Francesc Amigó. S' aixeca la sessió fent de secretari Antoni Covas. Barcelona, 24 d' octubre 1899. (1) Actuant de president Joan Llimona. Signen l' acta: Joan Llimona, Antoni Covas, Dionís Baixeras, Francesc Galí, Joaquim Subirana, Ricard Opisso, Joan Herrán.*

³⁹ El seu pare també n' era membre, i just l' any següent a l' entrada de Víctor a l' entitat, en sessió de Junta de 23 de Gener de 1900, Frederic, va prendre possessió del càrrec de vicepresident. En la mateixa sessió va ser aprovat el projecte d' estàtua del Sr. Josep Montserrat per realitzar-la en bronze, oferint-se Frederic Masriera a fondre-la a la fundició Masriera-Campins a preu de cost. És l' estàtua d' un "geni de les arts" situada a la façana de l' entitat.

⁴⁰ Llibre d' Actes del Reial Cercle Artístic de Sant Lluç (Barcelona). Alta de Soci, Acta Sessió de Junta, 11 de juny de 1935. Oferiment per donar una conferència " El Greco", pel dimarts 18 de juny de 1935.

Per les dates de les autoritzacions abans esmentades que posseïa Víctor per a dibuixar a París en diferents organismes i entitats, es dedueix que durant l'estiu de 1899 va estar a París, però a l'inici del curs 1899-1900, es trobava de nou a Barcelona, per ingressar com acabem de veure, com a soci al "Círcol"; i per matricular-se dos dies després de la seva entrada a l'entitat, a la Escuela Oficial de Bellas Artes y Oficios de Barcelona "Llotja". Ho feu el dia 25 setembre de 1899. (*Apèndix Documental L. XIX, p. 19*) No ho feu de tot un curs sencer sinó només de tres assignatures, les que realment li deurien interessar, pràctica que es venia fent pels alumnes. Ho feu en Anatomia Pictòrica, Paisatge i Perspectiva⁴¹. Altre documentació corrobora el seu pas per l'Escola d'Art "Llotja" de Barcelona el curs 1899-1900, és el trobat a la mateixa Escola:

Relación nominal de los alumnos matriculados en las Enseñanzas Superiores de Pintura, Escultura y Grabado de la Escuela Oficial de Artes e Industrias y de Bellas Artes de Barcelona en el año académico de 1899 a 1900. (Apèndix Documental L. XX, p. 21)

En el llistat, d'un total de 69 alumnes, amb el número 44, trobem a Víctor Masriera i Vila. Coincideix en aquell curs acadèmic a Llotja, que el seu oncle i padrí, Josep Masriera Manovens, era "acadèmic" de la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona. El professor d'Art Decoratiu de l'Escola era en aquell temps, Josep Pascó⁴².

Quan Víctor es matriculà a "Llotja", era ja bastant gran, contava amb 24 anys, i ja havia tingut diversos guardons per la seva obra, Medalla de Plata el 1896 a París, Medalla de Plata el 1898 a Barcelona, ja exercia la seva feina com a Il·lustrador i com a director artístic de la Fundició Masriera&Campins.

Continuant la frenètica activitat d'aquell any, va exposar a la Sala Parés pel més de novembre. Segons notícia de "La Renaixença" de 24 de novembre de 1899, s'explicava que a l'esmentada sala, s'hi havia exposat un "Projecte de Decoració Modernista" d'una habitació, prenent plantes i insectes del natural augmentades unes 20 vegades. Era obra de Víctor Masriera. L'acompanyava un fragment de pintura mural on destacaven les envejables aptituds de l'autor. De la petita notícia es desprèn que Víctor prometia ja molt en el camp artístic.

⁴¹ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. "Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905".

⁴² El Professor d'Art Decoratiu, Josep Pascó que era dibuixant i decorador, seria més endavant oncle polític de Víctor, en casar-se aquest amb Ramona Vidiella, neboda seva. Josep Pascó era a diferència dels altres professors de l'Escola entrescats encara en la còpia de làmines, guixos i nus de Fortuny, l'únic professor en aquells cursos acadèmics que posava els alumnes enfront de la flora i la fauna vives tot i que orientava cap al decorativisme (Bergós, J. El pintor Galí. Catàleg Exposició Francesc Galí. 1965. Barcelona.C.O. d'Arquitectes de Catalunya i Balears).

Per acabar de arrodonir l' agitat curs 1899-1900, va obtenir la qualificació d' excel·lent en Perspectiva, una de les assignatures que es va matricular en l' Escola Superior d' Arts i Indústries i Belles Arts de Barcelona ⁴³, sota el mestratge del professor José Calvo Verdonces, del qual guardava un excel·lent record, manifestant-ho en la primera obra pedagògica que confeccionà, "Dibujo", 1912. Aquesta deia:

A Don José Calvo y Verdonces.

Los que tuvimos la suerte de contarnos en el número de sus discípulos, jamás olvidaremos las sabias enseñanzas que con el entusiasmo de un verdadero apóstol sabe V. infiltrar al discípulo más distraído y de más limitada inteligencia. V. Nos lanzó por esta hermosa senda, con su ejemplo comprendimos el verdadero sentido de la enseñanza y hemos visto la dificultad en comprender las frías abstracciones, así como lo pernicioso que resulta el alumno una afectada erudición, haciendo que en todo impere la más pura sencillez y claridad. Pero sobre todo, hemos obtenido el firme convencimiento que no hay otro medio, para atraer al discípulo y hacer asimilable lo que se le enseña, que el sagrado amor del maestro á su ciencia y á sus alumnos.

Por todas estas consideraciones nos vemos obligados á dedicarle nuestra obra, y si en ella encuentra V. la satisfacción de verse recompensado con la gratitud de sus favorecidos, darán por bien empleados su trabajo y desvelos ⁴⁴.

Remuntant-nos a l' acabament del curs 1899-1900, pel més de juny del 1900, en que Víctor va obtenir una nota d' Excel·lent en l' assignatura de Perspectiva, la que seria la seva futura esposa Ramona Vidiella Galindo, estudiant també a "Llotja", va obtenir una Medalla de Plata en la mateixa assignatura⁴⁵. Aquell any 1900, no acabà encara sense més èxits, Víctor va exposar unes reixes que anaven destinades a l' Exposició Universal de París, a

⁴³ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. "Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905". (Sabem que només s' examinà de l' assignatura de Perspectiva).

⁴⁴ MASRIERA, Víctor-VIDIELLA, Ramona *Dibujo*. Cabaut y Cia. Editores. Buenos Aires-(Argentina), 1912. Preliminares.

⁴⁵ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. *Ramona Vidiella, va obtenir "Medalla de Plata" de l' Escola Superior de Belles Arts i d' Arts i Oficis de Barcelona en les Oposicions que es van realitzar el 16 de juny de 1900 en l' assignatura de Perspectiva. Ramona Vidiella consta en la Relación nominal de los alumnos matriculados en las Escuelas Superiores de Pintura, Escultura y Grabado de la Escuela Oficial de Bellas Artes de Barcelona en el año académico de 1895 a 1896, amb el número 126, una de les 12 noies entre els 128 alumnes. Entre ells destaca amb el número 108 Pablo Ruiz Picasso, company per tant de la futura esposa de Víctor, i també amb el número 93 Patricio Pascó Vidiella, fill del professor de l' Escola, Josep Pascó i cosí de Ramona Vidiella. També consta matriculada en el curs 1896-1897, amb el número 115 en l' apartat d' Art Decoratiu, igual també que el seu cosí Patricio Pascó Vidiella, amb el número 106; i també a Pablo Ruiz Picasso amb el número 76. Com es veu, Ramona Vidiella sí que deuria cursar tots els estudis començant amb anterioritat a que ho fes el seu futur marit Víctor Masriera en que només ho feu en el curs 1899- 1900.*

la mateixa Fundició Masriera i Campins. La notícia fou recollida pel periòdic “Diari de Barcelona” de 26 de març de 1900. A través d’ ell, sabem que en el carrer Diputació de Barcelona, a la Fundició Masriera&Campins, estaven exposades unes reixes dibuixades per Víctor Masriera titulades “Aurora y Ocaso”, destinades a l’ Exposició de París, on de segur deia el diari, “mereixeran l’ atenció. Representen la sortida i posta de sol amb extraordinària riquesa imaginativa a través de motius presos del regne animal i vegetal combinats en diferents entonacions de ferro, bronze i coure. Son d’ un naturalisme exquisit i bon gust insuperable”. (*Apèndix Documental L. XXI, p. 23*)

En l’ Exposició Universal de París, no solament hi presentà aquestes reixes, sinó també altres obres seves. Segons consta en el catàleg de la mateixa: Perchero (ferro forjat i bronze -1500 francs), Vitrina (bronze i vitralls – 4500 francs), Jarrón (Bronze amb ferro forjat – 1500 francs), Moble i 2 cadires pirogravades amb incrustacions de metall – 500 francs), Joyero (bronze -500 francs), Estudis de decoració per un saló, i 5 Quadres -500 francs.

Una altre vegada fou recompensada la seva labor artística, aquesta vegada amb un important guardó, una Primera Medalla o Medalla d’ Or del Comerç, i Industria “Medalla d’ Or Masriera y Vila. Grup XV. Clase 97. París, 18 d’ agost de 1900”, atorgada en l’ Exposició Universal d’ aquell any, la qual consagrà de manera internacional el moviment modernista, reunint a la capital francesa gran nombre d’ intel·lectuals i artistes, essent un gran aparador a la producció industrial i artística d’ arreu del món i consagrant també en part a Víctor, doblement, com artista individual del projecte, i com empresa de la qual n’ era el Director Artístic, la Fundició Masriera i Campins, obtinguent aquesta, un Premi d’ Honor⁴⁶.

Víctor, començà a encarrilar la seva vida personal i sentimental, car la professional fins el moment no li podia anar millor, de manera que per raons desconegudes i indesxifrables com sol passar la majoria de vegades en aquests casos, s’ enamorà precisament de Ramona Vidiella Galindo, o ja ho estava, de fet no tingué pas temps de reposar del tot el tragí portat a terme durant aquell any, que d’ una manera molt subtil, el 27 de Setembre de 1900, una carta adreçada al passatge Permanyer –casa de l’oncle de Ramona, el músic Carles Gumersind Vidiella, on vivia, al ser orfe de pare i mare-. Li deia, tractant-la exquisidament de vostè, que havia vist dibuixos seus a París, essent també deixeble del Sr. Pascó. (*Apèndix Documental L. XXII, p. 24*)

Eren estudis de flors. La felicitava també per la Medalla que guanyà en l’ assignatura de Perspectiva a Llotja. Li deia que ja havien passat 3 mesos dels fets, però la por a fer-se pesat,..., la simpatia que l’ inspirava...etc. Per tan no volia molestar més la seva atenció, però sinó fos i permetés i deixar-lo estendre i expressar els seus sentiments, li agrairia que li contestés de la manera més

⁴⁶ Al respecta, una notícia de 23 de Desembre de 1903 del “*Diari de Barcelona*” mencionava l’ esmentat Premi d’ Honor obtingut per la Fundició Masriera&Campins per les portes presentades a l’ exposició de París del 1900, mentre que a part i al mateix temps de la Medalla d’ Or obtinguda per a Víctor Masriera pel projecte de les mateixes portes.

còmoda i menys molesta. Signava Víctor Masriera. Carrer Diputació, 454 –La carta era mecanografiada-.

El 30 de Setembre de 1900, Víctor Masriera va rebre contesta a través d'una carta de Ramona Vidiella. Li deia que tot i ser oncle i mestre, el Sr. Pascó, la privà d'oposar-se a que cap de les seves obres figuressin a l'exposició de París. Continuava dient-li:

No podia pas esperar que ningú fixe's els ulls en els seus treballs i menys persones com vosté. Sense una verdadera simpatia per vosté no li contestaria ab aquestes paraules la seva agraïda. Ramona Vidiella.

Pensant Víctor que no li era pas barrat el pas en aquest terreny, escriví ràpidament una nova carta datada el 2 de desembre de 1900. Li deia que estava contentíssim per la resposta, que sentia indescriptible alegria, li comunicava que l'inspirava immensa simpatia, i que com se sentia correspost, tirava endavant, li declarava profunda passió -. Acabava preguntant-li si acceptava els seu amor. –Aquesta carta era ja manuscrita-.

Amb la continuació d'aquest festeig arribem a l'any 1901, any que continuà el carteiig entre ambdós personatges en trobar-se Ramona Vidiella, fora de Barcelona. Així, el 28 de Juliol de 1901, hi ha resposta de Ramona Vidiella que es trobava a Olot a una altre carta de Víctor. La carta de resposta conté un dibuix aquarel·lat d'una flor.

Nova carta datada el 30 de Juliol de 1901, de Ramona Vidiella a Víctor des d'Olot, també, amb una altre flor pintada, una lilosa molt bonica. Segueixen altres cartes d'aquest galanteig tan d'ella com d'ell, fins l'agost de 1901.

Una d'aquestes cartes, la N° 17, de l'11 d'agost de 1901, indica que Víctor “estava tot lo dia treballant al taller”, i Ramona li donava records pel seu pare Frederic.

Un d'aquells treballs fou la “Làpida de Villaamil”, làpida de bronze de 1'20 m. x 1'70 m. dibuixada per Víctor, modelada per Josep Montserrat i fosa a la Fundició Masriera i Campins, situada a l'església de Serrantes (Oviedo), en memòria d'un il·lustre mariner, Fernando Villaamil⁴⁷.

Finalment el pare de Víctor, Frederic, entrà en el tema i actuà tal com corresponia a un senyor de l'època. Va escriure una carta a la que seria la seva nora. Ho feu expressament el dia 31 d'Agost de 1901, que era la vigília de Sant Ramon, i ho feu en aquests termes, li diu que: “ha arribat la festa d'una noia falaguera a qui desitja anomenar filla estimada. Et tractaré com acostumo a fer amb els seus fills”. Li desitja que en la pròxima unió trobi la felicitat tal com ell la va trobar amb la seva Antonieta durant 22 anys. Li desitja també que arribi a ser avia i besàvia, etc. Per tant el compromís estava acceptat.

⁴⁷ La ilustración Espanyola y Americana N° XXXVI, 30 de setiembre de 1901, p. p. 179 i 190.

Al cap de mig any, pel febrer de 1902 es va produir el casament entre Víctor i Ramona. (*Apèndix Documental L. XXIII, p. 26*) Segons consta a l' Arxiu Municipal Administratiu de Barcelona en l' índex de Matrimonis de l' any 1902, Víctor Masriera Vila de 26 anys es va casar el 6 de febrer de 1902 amb Ramona Vidiella Galindo de 21 anys a la parròquia de Sant Joan d' Horta (Sant Genís)⁴⁸, i al Jutjat d' Universitat, N° Ordre 2.055⁴⁹. (*Apèndix Documental L. XXIV, p. 27*)

Si el padrí de Víctor era des del seu bateig, el seu oncle Josep Masriera Manovens, també va ser -ho del seu casament.

Per tan magne esdeveniment es portà a terme amb un gran banquet nupcial al "Gran Hotel La Rabasada" de Barcelona, essent el propi Víctor qui dissenyà el targetó del convit⁵⁰. (*Apèndix Documental L. XXV, p. 29*)

⁴⁸ Sant Genís, deu ser Sant Genís d' Agudells, al poble d' Horta. El poble d' Horta no va ser annexat a Barcelona fins l' any 1903.

⁴⁹ A l' Arxiu del Bisbat de Barcelona consta el casament de Víctor Masriera Vila de 26 anys, natural de Barcelona, de professió jornaler, fill de Frederic i Antònia, consort, ella difunta, naturals de Barcelona, amb Ramona Vidiella Galindo de 25 anys, natural de Gràcia, -poble independent no annexat a Barcelona, fins el 1897-, filla de Ramon i Encarna, difunts, naturals d' Arenys de Mar i Barcelona respectivament.

Aporten Partida de Naixement de Víctor inscrita en l' arxiu de la parròquia de Sant Jaume de la present a 24 de juny de 1875, i de Ramona, inscrita en l' arxiu de la Catedral d' aquesta ciutat a 9 de Juliol de 1876. També, la Partida de defunció de Ramon Vidiella, vidu de Encarna Galindo, inscrita a Calella el 12 d' agost de 1897.

D' aquesta informació veiem que l' edat en que es casa Ramona Vidiella, difereix entre el registre Municipal i el del Bisbat. El de l' Arxiu Municipal que indica 21 anys deu estar equivocat doncs la partida de naixement consta com l' any 1876, per tant eren 25 anys. Pensem que Ramona Vidiella Galindo va néixer el juliol de 1876 i que als 21 anys va quedar ja orfe de pare. La seva mare, difunta, era enterrada a Calella. Més endavant veurem com Víctor Masriera i Ramona Vidiella es trobaven a aquesta localitat, passant algunes temporades.

La Partida de Baptisme de Ramona Vidiella i Galindo diu que va néixer el 30 de juny de 1876 a Gràcia, filla de Ramon Vidiella, comerç, natural d' Arenys de Mar i d' Encarnació Galindo de Barcelona. Els avis paterns eren, Francisco, professor de Tortosa, i Maria Esteban, de Beceite (Terol), els materns eren Francisco, empleat de Huetes ?, i Francisca Canals de Barcelona. Va ser batejada el 9 de Juliol de 1876. L' esposa de Víctor Masriera, Ramona Vidiella Galindo, tenia per línia paterna (Ramon Vidiella Estevan), els seus orígens a Arenys de Mar, igual que el pianista i músic Carles Gumersind Vidiella, nat el 1856 a Arenys de Mar. Estava emparentada amb l' esmentada família del pianista i músic que es dedicà principalment a l' ensenyament. Era una seva neboda.

El germà d' en Víctor, Rossend Masriera Vila, estudià música, així com també Enric Masriera Colomer, amb el mestre Carles G. Vidiella. El propi Víctor és l' autor de l' "ex-libris" de Carles G. Vidiella. El mestre Carles G. Vidiella va ser protegit pel mecenes de l' època, F. Vidal i Jevellí, soci durant una temporada amb el pare d' en Víctor, Francesc Masriera Manovens.

⁵⁰ Per un targetó-invítació del banquet de noces, sabem que aquest l' efectuaren al Restaurant "La Rabasada Gran Hotel". En l' esmentada invitació diu: "*Boda y Excursió d' en Víctor Masriera y na Ramona Vidiella*". El menú consistí en: *Ostras verdas à...?, Entreteniments. Aros ? a la catalana, Truites ab butifarra, Filet de Bou a La Rabassada, Llagosta i llagostins ab salsas, Capons del Prat rostits, ...gelat, fruites del temps, etc. Café, licor i tabac*. Els vins eren: *Rioja Diamante, Clavé, Jerez Gonzalez, Codorniu "Non Plus Ultra"*.

El Gran Hotel Restaurant La Rabassada, va ser un gran centre lúdic, símbol de luxe d' una Barcelona en expansió, obra de 1899, de l' arquitecte francès Lechevallier-Chevignard, situat a la carretera de la Arrabassada i Sant Cugat del Vallès, en terme d' aquesta població. Després

Una vegada casat, Víctor continuà treballant intensament no solament a la Foneria Artística com a director artístic que era, sinó també independentment com a il·lustrador-dissenyador, així sabem a través de la “Gaceta del Norte” (Bilbao), de 20 d’ Agost de 1902, que aquell estiu, Víctor Masriera juntament amb Alberto Palacios, varen dissenyar un baix relleu de la Verge de Begoña que el dia 8 de setembre de 1902, poc abans de que tornés de nou a París, es va emplaçar a una de les parets de la façana de l’ esmentada basílica de Begoña. La placa commemorava les serventes de Bilbao i de Begoña. Diu la notícia del diari que era una veritable obra d’ art, fosa en els tallers Masriera&Campins de Barcelona.

Al cap de set mesos del casament, Víctor es traslladà novament a París, per ampliar estudis, no sabem si l’ acompanyà en aquesta ocasió la seva esposa. Abans però conscient de la responsabilitat que havia contragut en el seu enllaç matrimonial, realitzà testament. Concretament, amb data 19 de setembre de 1902⁵¹. Acomplert aquest tràmit que ell degué creure necessari, es traslladà a París. Ho feu a l’ inici del curs 1902-1903, per assistir a classes de les acadèmies franceses de gran prestigi, a l’ Acadèmia Julian, durant varis mesos, concretament del 29 de setembre al 26 d’ octubre i del 27 d’ octubre fins el 27 de gener de 1903 tal com consta en uns abonaments⁵². I també passà per l’ Acadèmia Colarossi, de la qual va ser també alumne⁵³.

De nou a Barcelona, Víctor va ser pare l’ estiu d’ aquell any 1903. El seu fill Ramon Masriera Vidiella, va néixer el 15 d’ agost, a les 12 h. 30 min., al seu domicili del carrer Girona, 120, 3^a, de Barcelona⁵⁴. (*Apèndix Documental L. XXVI, p. 30*) La inscripció del naixement en el Jutjat, la efectuà el seu avi, en

va ser remodelat per l’ arquitecte Andreu Audet i Puig per convertir-se en Gran Casino La Rabasada. L’ any 1912 es prohibí el joc i començà la decadència del Casino al qual hi acudien bàsicament personatges estrangers. Actualment es troba en Ruïnes. –No en va, els Masriera, formaven part de la burgesia pujant de l’ època, escollint per tant aquest tipus d’ establiment-.

⁵¹ Arxiu de Protocols de Barcelona, una “Copia Simple” del Testament atorgat el 19 de Setembre de 1902 per Víctor Masriera. Diu:

“Compareix Víctor Masriera, dibuixant, casat, amb domicili al Passeig de Sant Joan de Barcelona, 222, 2n., 2na. Nomena Albacea a la seva esposa Ramona Vidiella Galindo i al seu pare Frederic Masriera Manovens, junt i a soles. Declara que no tenia successió per haver contragut matrimoni recentment. Llega l’ usdefruit dels seus bens haguts i per haver a la seva esposa i institueix hereus universals a parts iguals a tots el fills que pugui tenir”.

⁵² Un abonament de 31 francs francesos a l’ “Académie Julian” de París, a 29 de setembre de 1902, vàlid fins el 26 d’ octubre de 1902.

També fa un altre abonament de “soixante quinze francs” per un abonament de 3 mesos pels matins havent començat el 27 d’ octubre de 1902 i finalitzant el 27 de “janvier” de 1903 a l’ “Académie Juian”, Passage des Panorames (27, Galerie Montmartre).

⁵³ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. “Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 11 Noviembre 1905”.

⁵⁴ Va ser inscrit al jutjat d’ Universitat el 17 d’ agost de 1903, amb el núm. 8418, essent tal com consta, fill de Víctor, natural de Barcelona de 28 anys i de Ramona, natural de Barcelona, de 27 anys; tenint com a avis paterns, Frederic i Antònia Vila, i com a materns, a Ramon i Encarna. De nom: Ramon, Carles, Federico.

Frederic Masriera Manovens, ja vidu, i tal com consta, dedicat al comerç. Declarà aquest, que el nen havia nascut a la casa del declarant, o sia casa seva, que l' ofici d' en Víctor, el pare, era "artista de decorado", i que tan en Víctor com la seva esposa tenien per domicili el mateix que el del declarant. Per línia materna, els seus avis, difunts tots dos, eren Ramon Vidiella Estevan, natural de Arenys de Mar i Encarnació Galindo Canals, natural de Barcelona. Els testimonis resulten ser dos empleats, un de Morella i un d' Igualada, domiciliats a Barcelona. Podem suposar-los com empleats de la seva fundició.

Poc després del naixement del seu fill, i continuant sense descans tan ell com la seva esposa, tot just transcorreguts tres mesos, obriren a Barcelona un Curs d' Art Decoratiu. Segons "La Veu de Catalunya" de 22 de novembre de 1903, un Curs d' Art Decoratiu per a senyoretetes, al carrer Diputació, 329, 3r. pis, 2a. porta. Comentava el diari, la finalitat era "cultivar el bon gust i apartar-se dels treballs cursis que infecten en nom de l' Art de la dona".

La Fundició Masriera i Campins, va obrir un important establiment, una botiga la qual donà molt a parlar, per la novetat del tipus d' establiment, venda d' objectes artístics, la majoria de la Foneria i dels escultors que en ella hi fonien, com per la decoració innovadora de la qual Víctor en fou el responsable. Pel mes de Setembre de 1903, diversos periòdics parlaren de l' inauguració de la Botiga Masriera al carrer Ferran de Barcelona. La fundició Masriera i Campins feia poc, el 1900, que havia ampliat el negoci ocupant uns terrenys al carrer de Provença, 460, davant de la Sagrada Família. El nou establiment-botiga, tenia una magnífica façana en la qual es llogia, "Fundición Artística Masriera y Campins", el projecte de la qual va ser degut a Víctor. La inauguració va ser molt celebrada per la premsa, explicant i elogiant el projecte en ser concebuda com una bauma oberta a una muntanya com el sostre d' una cova, una columna en forma d' estalactita, servia de canelobre, les parets eren tapissades en finíssima tela gris on ressaltaven els bronzes exposats..., sobre peanyes o mobles d' estil. !CU-CUT; publicava el 15 d' octubre de 1903 una fotografia en que es veia un detall de la façana, amb el peu de foto que deia : *Despaig de la fundició Masriera, darrerament inaugurat al carrer Fernando. (Fot. Mas). (Apèndix Documental L. XXVII, p. 31)* "El Diluvio" de 24 de setembre de 1903, també es feia ressò de la notícia. *(Apèndix Documental L. XXVIII, p. 32)* El periòdic "La Vanguardia" de 20 de setembre de 1903, deia sobre l' obra realitzada per Víctor Masriera: "s' aparta del tot de lo vulgar i corrent, sense que el jove artista hagi recorregut a les exageracions a l' ús pel fet de no caure en lo insubstancial". Van col·laborar-hi, en el mosaic Mario Maragliano, i l' escultor Eusebi Arnau. *(Apèndix Documental L. XXIX, p. 33)*

L' any 1904, continuant el seu treball d' Il·lustrador i Dissenyador, Víctor realitzà una Placa Commemorativa de la visita del Rei Alfons XIII a Barcelona. Segons el "Diari de Barcelona" de 4 de juny de 1904, Víctor Masriera juntament amb Josep Montserrat van realitzar una placa de bronze commemorativa de la visita del rei Alfons XIII a Barcelona el dia 7 d' abril de 1904. El diari "La Vanguardia" de divendres 8 d' abril de 1904 deia que l' esmentada placa projectada per Víctor i modelada per l' escultor Montserrat i ornamentada pel senyor Tanaga, "era de un irreprochable buen gusto".

El projecte de la botiga de la Fundició Masriera i Campins al carrer Ferran, oberta l'any anterior, va obtenir el III Premi Ajuntament de Barcelona en el Concurs d'edificis i establiments de l'any 1904, Premi Ajuntament de Barcelona als Srs. Masriera y Campins en el Concurs Públic d'Embelliment de comerços, establiments i tendes.

El Consistori va concedir: "Menció Honorífica" a la tenda de vostès destinada a la venda d'objectes artístics de fundició, situada al carrer Ferran, 51, la decoració de la qual va ser projectada i dirigida pel distingit artista D. Víctor Masriera. Barcelona 29 de juliol de 1904.

Dins l'esmentada botiga inaugurada el 1903, guardonat el seu projecte el juliol de 1904, en el fons, hi havia un sumptuós i artístic piano de la casa "Estela" bellament decorat per Víctor, inspirant-se en la naturalesa i fet en pirogravat, en el qual una figura representava la música. (*Apèndix Documental L. XXX, p. 34*) El piano va estar exposat segons "Diari de Barcelona" de 4 d'agost de 1904, i "La Tribuna" de 23 de novembre de 1904, a la Casa Estela de la mateixa fàbrica de pianos al carrer Cortes, 607. Sobre l'esmentat piano es troba també informació a Internet⁵⁵. En ella es pot trobar una fotografia del piano Nº 25.000, de la casa Estela, decorat per Víctor Masriera, amb un text acompanyant amb alemany⁵⁶. L'article a part de la visió de l'esmentat piano, aporta una dada desconeguda a la seva biografia, l'obtenció d'una Medalla d'Or a l'Exposició de Lieja (Bèlgica), el 1906.

Víctor passà aquell any a ser el Gerent de la Fundició Masriera i Campins, degut a que Antoni Campins, nebot i soci del seu pare, i cosí seu, marxà a Buenos Aires (Argentina). Per causa d'aquesta absència, Víctor assumí la gerència del negoci alhora que podem suposar, degueren començar els problemes bàsicament de capitalització, doncs segurament amb la marxa d'Antoni Campins –en realitat es separà de la Societat- l'empresa deuria haver d'abonar-li la seva part de capital. Una escriptura de 20 de maig de 1904, atorgà "Poder" per la Societat Anònima "Fundición Artística Masriera y Campins" a favor de D. Víctor Masriera. Compareixeren Frederich Masriera Manovens, director i gerent de la societat, dient que havent d'absentar-se per un temps de la ciutat de Barcelona l'altre gerent Antoni Campins, atorga la gerència al seu fill Víctor, casat, del comerç.

⁵⁵ <www.internationalauctioneers.com>.

⁵⁶ La traducció del text al català be a dir: "Klavier, Jugendstil": *Piano Modernista de Víctor Masriera, nat el 1875, Barcelona, fet al voltant del 1900. Fusta de noguera tallada amb branques estilitzades i fullatge interior amb incrustacions extraordinàriament fines de fustes d'arbres fruiters decorats amb pintura i pirogravat. Una figura femenina amb un paisatge de bosc i flors. El corpus rectangular ressalta amb els cantons arrodonits i el recolzament del teclat en forma de cua. Teclat finament tallat amb volum de so de A'''-a'''''. Dos canelobres laterals de llautó. Signat Estella-Antiqua Casa Bernareggi, NE 25.000. 165 x 68 x 136 cm. Un instrument magnífic que es pot considerar únic. Està fixada en l'interior una altre medalla d'or de la exposició de Lieja de 1906. Bibl. F. Pinn / F. Guirao, Gothsland – 10 aniversari, Catàleg de exposició, Barcelona 1988, Nº 46.*

Els problemes que havien sorgit a la Fundició continuarien, però no impediren un altre nou èxit de Víctor en el camp artístic. En la Exposición General de Bellas Artes de Madrid, Sección de Arte Decorativo (Metalisteria), celebrada el maig d' aquell any 1904, va obtenir un altre important guardó, una Medalla de Primera Categoría o d' Or, lliurada el 27 de maig⁵⁷.

L' entitat "Crédit Lyonnais" li envià la Medalla d' Or atorgada pel Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes de Madrid, i el Diploma corresponent; així com la quantitat de 1723,04 ptes. de Premi.

En aquella data, el pare d' en Víctor, Frederic, es trobava a Madrid, i des d' allà envià una carta datada el 24 de maig de 1904, dirigida a Víctor i a la seva nora Ramona, a Barcelona, en la qual els felicitava pel Premi obtingut, i pel Diploma de Cooperación a la Fundició artística. Donava molts petons per a "Ramonet", i una abraçada a Rossend i Frederich, als oncles –Josep i Paco- i a tota la família i amics.

El guardó obtingut a Madrid, li comportà l' inici de relació amb aquella ciutat, capital de l' estat espanyol, ciutat que més tard l' acolliria i el recolzaria en la seva tasca pedagògica durant molts anys. La primera repercussió del guardó obtingut a Madrid, fou el nomenament com a "Socio de Honor del Circulo de Bellas Artes de Madrid". El fet succeïa el dia 8 de Juny de 1904.

Tan de tragí, tampoc no impedí a Víctor i la seva família de passar un merescut descans d' estiu a Mallorca. D' aquell 1904 es troben diverses fotografies de l' illa, datades el mes de setembre, algunes són d' uns molins característics del lloc i època.

Entrat ja l' any 1905, any de més calma que els anteriors segons la documentació que disposem, Víctor continuà amb els encàrrecs particulars, així el trobem realitzant el disseny d' un Àlbum Homenatge a Garcia Barbón, per Vigo (La Corunya). Segons el diari "El Faro de Vigo" de 4 de novembre de 1905, el Sr. Víctor Masriera va ser l' autor d' un Àlbum amb dibuixos a la portada i ornamentació a totes les fulles de l' interior, encarregat i efectuat en motiu d' un homenatge que es feu al Sr. Barbón.

Víctor va confeccionà l' 11 de novembre d' aquell any 1905, una relació de mèrits i premis que ell mateix signà. (*Apèndix Documental L. XXXI, p. p. 35-36*)

Per reforçar la seva tasca d' il·lustrador i dissenyador, Víctor confeccionà un targetó publicitari a fi de donar-se a conèixer encara més. De l' esmentat targetó es desprèn que instal·là el seu taller de Decorador i Il·lustrador, al carrer Bruch, 93 de Barcelona. Al targetó de propaganda es defineix com a Decorador i Il·lustrador. Posa dues direccions, Provenza, 460 per a la Fundició

⁵⁷ En l' introducció del llibre "*Manual de Pedagogia del Dibujo*", Víctor Masriera indica que l' any 1904 va obtenir una Medalla de Primera Classe a Madrid, en l' Exposició General de Belles Arts. Secció Art Decoratiu, 27 de Maig de 1904. En un altre document titulat "Relación de los méritos del Concursante que suscribe, Víctor Masriera Vila, Barcelona, 1905", indica que va obtenir l' esmentada medalla en la secció quarta d' art decoratiu (metalisteria).

Artística, amb horari de 9 a 1 del matí i al carrer Bruch, 93. Però a més tatxat encara es pot veure una altre adreça, la de la Rambla Cortada, núm. ?, Horta ⁵⁸. (Apèndix Documental L. XXXII, p. 37). Entre els dissenys es trobaren dos dibuixos a l' aquarel·la d' objectes decoratius ⁵⁹. (Apèndix Documental L. XXXIII, p. 38)

L' any 1906 Víctor enllestí un altre encàrrec, el Projecte d' una Làpida Sepulcral per a la "Família Quintanilla" de Carmona (Sevilla), la qual va ser fosa a la Fundició Masriera i Campins, desconeixent la data exacta. (Apèndix Documental L. XXXIV, p. 39)

Començà aquell any a publicar articles a diferents revistes culturals de l'època, si bé aquests o alguns d' aquests, no es cenyien estrictament al camp de l' ensenyament, pedagogia i didàctica del dibuix, tots ells estaven relacionats amb el món de l' art; va ser l' inici d' un reguitzell d' articles cada vegada més delimitats a la pedagogia del dibuix, que seguirien abundantment al llarg de la seva vida. El primer dels articles publicats, el trobem el mes de març de 1906 a la revista "Vida" –Revista de Cultura, Ètnica y Social- Patrocinada per l' Acadèmia d' Higiene de Catalunya ⁶⁰. (Apèndix Documental L. XXXV, p. 40 - Apèndix Documental Articles L. I p. 155) Mensual. ANY III Barcelona Març 1906 Núm. 51. Títol: "L' arbre florit" . -(Un cant a la natura)-. Era el temps de les excursions científiques, de l' excursionisme que admirava la bellesa... Deia:

...si l' home es el rei de la Natura, per poc que vulga governar-la deu abans que tot esser humil deixeble d' ella. Per això es tan instructiu y enlaira tant l' esperit un passeig per la muntanya ¡Quantes y quantes coses diu aquí sap interrogar-la!"; parlava també de com un petit arbre podia néixer i arrelar en una esquerda d' una roca...

En vistes a l' imminent tancament de la fundició del seu pare, el més de març de 1906, a dia 17, Víctor va obtenir el permís per poder sortir d' Espanya i traslladar-se a l' Argentina, obtenint el passaport. Contava llavors amb 31 anys. El permís vingué donat per part de l' Exèrcit Espanyol, doncs malgrat no haver fet el "Servei Militar", deuria trobar-se encara en la situació anomenada de "reserva". El General del 4º Cuerpo del Ejército, concedeix passaport a Víctor Masriera, recluta en dipòsit per que pugui marxar a Buenos Aires (República Argentina) a fixar la seva residència. Donat a Barcelona el 17 de març de 1906. Aconseguit aquest tràmit burocràtic, amb vistes al seu trasllat a Buenos Aires, Víctor demanà tot seguit un Certificat de Treball i càrrecs que ocupà a la Fundició Masriera i Campins. Amb data de 31 de Març de 1906, la Fundició Artística Masriera i Campins expedí un certificat, pel qual es feia constar que Víctor Masriera Vila havia desenvolupant el càrrec de Director Artístic, Dibuixant i Projectista de la fundició, des de que la fundà el seu pare Frederich

⁵⁸ La Rambla Cortada prengué el nom de la masia de can Cortada, prop de la qual hi havia l' església parroquial de Sant Joan d' Horta.

⁵⁹ "Modest Casademunt", MAS Museu d' Art de Sabadell, 2001, p. 50.

⁶⁰ A Ramon Torró i Darder (1854-1926) es deu el primer laboratori veritablement actiu de psicofisiologia, que fundà en l' Institut Municipal d' Higiene, de Barcelona, sent el seu director en 1906. Inaugurà així mateix, sota la presidència de la Mancomunitat de Puig i Cadafalch en el 1922, el Laboratori de Psicologia Experimental de Barcelona.

el 1892, continuant després amb la Companyia Masriera i Campins i últimament en Societat Anònima, fins a 31 de març de 1906. Signa: Josep Pujol⁶¹. (*Apèndix Documental L. XXXVI, p. 41*). Aquell mateix any el seu pare, Frederic Masriera tancà definitivament la fundició, feia ja dos anys que l'altre soci i nebot, fill de la germana de la seva esposa i cunyada seva, Antoni Campins i Vila, cosí germà matern d'en Víctor, havia marxat a Buenos Aires. Les causes del perquè Víctor decidí anar també a la capital Argentina, poden ser múltiples, des de l'atracció pel potencial emergent d'aquell país en tots els aspectes, fins pel motiu d'haver-hi anat el seu cosí, qui sap si aquest, l'orientà. El que si sabem del cert, es que en aquell any 1906, liquidada la Fundició que durant anys va ser capdavantera en la fosa a la "cera perduda" i en la divulgació de l'art del moment, no solament a nivell català i espanyol, sinó també internacional, Víctor Masriera marxà a Buenos Aires⁶². Ho feu amb la seva esposa i el seu fill, ben petit. (*Apèndix Documental L. XXXVIII, p. 43*)

En motiu de la seva marxa de Barcelona, es donà de baixa de Soci del Cercle Artístic de Sant Lluç, el mes de març⁶³.

4. ETAPA DE DESENVOLUPAMENT DE LA VOCACIÓ PEDAGÒGICA (1906-1911)

Poc abans de la marxa cap a l'Argentina, dedicà una il·lustració al seu oncle polític, Carles Gumersind Vidiella:

⁶¹ En la nota 15 d'aquest capítol, ja es menciona que en el llibre editat l'any 2001 per la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona, de l'autora i acadèmica Pilar Vélez, titulat Catàleg del Museu de la Llotja, II Escultura i Medalles; s'esmenta que la FUNDICIÓ ARTÍSTICA MASRIERA I CAMPINS, esdevingué societat anònima l'any 1902, i que el 1904 Antoni Campins marxà a Buenos Aires separant-se de la societat. Masriera continuà durant uns dos anys més la foneria fins que va liquidar el negoci en traspassà els tallers.

⁶² L'anada a Buenos Aires, es realitzava a través de vaixells de vapor de la Companyia Transatlàntica Espanyola, fundada el 1881 amb base a Barcelona, però amb antecedents a l'empresa A. López y Cia. Antonio López 1er. Marqués de Comillas, Santander, 1817. Disposava de línies regulars a Cuba, Puerto Rico, Filipines, i a partir de 1886, entre altres, a Buenos Aires.

El primer viatge l'efectuà amb el vapor "LEON XIII", construït el 1888 per A.J. Inglis. Casc de ferro, tres cobertes, una xemeneia, dos pals, el de proa creuat.. Capacitat per a 88 passatgers en 1ª classe, 36 a 2ª y 1.750 a coberta. Va ser botat el dia 31 de gener de 1888. Pel maig de 1894 el comprà la Cía. Transatlàntica que el batejà amb el nombre de *Isla de Cuba*, nom que durà poc, doncs després d'una gran reforma es convertia en el *León XIII* destinat a la línia de Filipines. Per l'abril de 1901 inicia els viatges a Buenos Aires. Es va desguassar a Itàlia el 1931.

El segon viatge l'efectuà amb el vapor "P. De Satrustegui", matriculat l'any 1890-5 construït a Glasgow (Anglaterra) per A&J. Inglis. Tenia 123'4 m. D'eslora i 13'9 de mànega. Va tenir el primer nom de "Tara" cobrint la línia Londres-Suez- Batavia-Brisbane. El 1893 el va comprar la Companyia Transatlàntica Espanyola posant-li el nom de Patricio de Satrustegui, habilitant-lo per transportar 89 passatgers en 1ra. Classe, 54 a Zona., 75 a 3ra., i 952 emigrants, destinat primer a la línia de Filipines. Des de Cadis amb els nous vaixells fins a Buenos Aires trigaven 17 dies de viatge.

<www.buques.org/Navieras/Trasatlantica, www.mgar.net/cte/vapores.htm, www.rootsweb.com>.

⁶³ Llibre "*Modest Casademunt*". Edita Museu d'Art de Sabadell, Sabadell, 2001, p. 21.

A mon tan estimat oncle Carles G. Vidiella, son nebot y fervent admirador, Víctor Masriera. Març-1906. (Apèndix Documental L. XXXVII, p. 42)

Pel més d' abril, podria ser que ja es trobés a Buenos Aires, pot fer-ho pensar el fet de que Víctor entre els seus objectes personals, guardés una fotografia-postal del seu germà Rossend, en la qual es veu en el dors a ell mateix amb un violí i en el revers, un escrit que diu:

*A mis hermanos y sobrino muy queridos. Signa Rosend Masriera. Barcelona, 20 d' abril de 1906*⁶⁴.

Víctor publicà el seu segon article a la revista "Vida", el mes de maig de 1906, –Revista de Cultura, Ètnica y Social- Patrocinada per l' Acadèmia d' Higiene de Catalunya. Mensual. ANY III Barcelona, Maig 1906, Núm. 53. Títol: "El Despotisme de la Moda", on comentava com s' havia entès, i com s' entenia la moda en el seu temps, alhora que reivindicava el caràcter autònom; desconeixent si es trobava a Buenos Aires o a Barcelona. De fet l' article el podia haver-se deixat per publicar sense que ell es trobés a Barcelona.

La primera estada a Buenos Aires, només durà uns mesos, devia ser el preludi d' una altre estada molt més llarga en aquella ciutat, com a prospecció del terreny, de com podia desenvolupar la seva vida i feina en el nou continent. De fet així mateix ho explicava una crònica apareguda en un diari de Buenos Aires de l' any 1906, del qual ens manca la data. -1906 (Sense Data)- Noticia retallada del diari "El Diario Español", titular: D. Víctor Masriera –Distinguido Artista Español se establece en Buenos Aires-⁶⁵.

Hi ha fotografies de l' esdeveniment de l' anada a Argentina l' any 1906. Una de les fotografies, es veu al seu fill Ramon Masriera Vidiella, assegut a una cadireta dalt d' un barco. –Deuria tenir 3 anys- . Altres (6 fotografies), corresponen també a Ramon Masriera Vidiella i els seus pares dalt del barco.

⁶⁴ Pot ser que el seu germà li enviés aquesta postal quant Víctor es trobés ja a Argentina, doncs la fotografia-postal és signada a Barcelona. Quant es refereix a *hermanos*, ho fa en relació a Víctor i a la seva esposa considerada com a tal, a l' igual que el pare d' en Víctor la considerà *filla seva*.

⁶⁵ El "*Diario Español*" va aparèixer a la llum publica de Buenos Aires, l' any 1905, dirigit per Justo S. López de Gomara. La primera anada de Víctor a Buenos Aires es descrita: *Después de una permanencia de algunos meses en Buenos Aires se embarcó ayer para España nuestro distinguido compatriota Víctor Masriera acompañado de su mujer y su hijo.*

El Sr. Masriera... es una verdadera personalidad en el Arte Decorativo Europeo. En Buenos Aires ha estudiado el Sr. Víctor Masriera la manera de desarrollar sus conocimientos en diversos trabajos de decoración interior y de parques y jardines, y con miras a establecerse entre nosotros ha asegurado su ingreso en el cuerpo de profesores de una de las academias de Bellas Artes.

Su viaje responde a la inédita ejecución de varios trabajos que le han sido encomendados, asegurándose el envío de los materiales que se requiere, con la cual la industria española puesta al servicio de un artista de positivo talante logrará nuevos éxitos en esta Republica.

El Sr. Masriera estará de regreso a finales de Enero próximo para instalar definitivamente su taller y estudio en Buenos Aires.

L' idea inicial per la qual Víctor va anar a Argentina, era doncs la de desenvolupar i aplicar els seus coneixements en diversos treballs de decoració, al mateix temps que començar a fer de professor.

Sabem segur que pel més de setembre d' aquell any Víctor Masriera havia retornat a Barcelona, doncs publicà un nou article a la revista "Vida" - Revista de Cultura, Ètnica y Social- patrocinada per l' Acadèmia d' Higiene de Catalunya. Mensual. ANY II. Núm. 57, Barcelona, setembre de 1906, titulat precisament: "Impressions de Viatge". (*Apèndix Documental Articles L. III, p. p. 158-159*).

Descriu en l' article, al·legories poètiques sobre l' observació del firmament, la mar, en el transcurs del seu viatge a Argentina, el propòsit del qual era passar alguns anys a Buenos Aires, comentant que van fer escala a Tenerife, on visitaren la ciutat. Durant el viatge descriu el mar, la nit, els estels..., en un to molt poètic. Explica com veuen ja terra americana, Montevideo, i com es de gran el port de Buenos Aires on l' esperen uns amics. Alguns carrers semblen bulevards talment de París. Es tan gran que ell es desplaçava amb bicicleta. Va fer la travessia amb el vapor León XIII. (*Apèndix Documental L. XXXIX, p. 44*)

Feta la presa de situació en el primer viatge a Buenos Aires pel més de febrer de 1907, retornà aquesta segona vegada amb l' intenció de quedar-s'hi un període llarg de temps. Segons la notícia de "El Diario Español" Martes, 6 de febrero de 1907, deia com a titular: "Un gran Artista Español" Don Víctor Masriera ⁶⁶. La seva tasca consistiria a més de dedicar-se al professorat de dibuix i de les arts decoratives, de tot el que fes referència a instal·lacions artístiques, ornamentació de locals per exposicions, etc.

⁶⁶ Diu: *A bordo del Vapor Satrustegui han regresado de España los señores don Víctor Masriera y señora distinguidísimos artistas españoles cuya instalación definitiva en Buenos Aires anunciábamos anteriormente.*

El Sr. Masriera y señora además de dedicarse al profesorado de dibujo, pintura y artes decorativas, se ocuparan de todo lo concerniente a instalaciones artísticas, adorno de locales para exposiciones, kermesses, banquetes y fiestas sociales.

La incorporación de D. Víctor Masriera al núcleo artístico radicado en Buenos Aires, es de suma valía, pues aportará un contingente de talento y de experiencia que no tardará en exteriorizarse y en triunfar.

El Sr. Masriera estudio...

Ha dirigido durante 4 años la Fundición Artística Masriera&Campins de Barcelona y cuantos visitaron la instalación de esa casa en el gran Salón de París, recordaran sin duda la verja monumental, creación de D. Víctor Masriera, titulada "La Aurora y El Ocaso" obra admirable como composición, sentimiento y ejecución.

Cultiva también el Sr. Masriera con singular maestría el "pirograbado" y llevan su firma numerosos trabajos premiados en exposiciones. En sus últimos días de permanencia en Barcelona proyectó 3 modelos de pianos de gran formato y decoró uno de ellos al pirograbado y estas obras figuraran en la Exposición Universal de Bellas Artes que se inauguraran en la capital de Cataluña en abril próximo.

Llega el Sr. Masriera a un vasto campo. Mucho debe y puede hacerse en Arte Decorativo.

Que su temperamento de luchador no desmaye ante las dificultades de todo periodo de prueba, con la confianza de trabajar para darnos motivo de satisfacción por sus que en definitiva significan el triunfo del arte español.

Seguint el pla que prèviament s' establí en el primer viatge, Víctor va ser nomenat amb data de 3 d' agost de 1907, pel Consejo Nacional de Educación de la República Argentina, Director del Curso de Dibujo, amb antiguitat a partir de l' 1 de juny de 1907⁶⁷. (*Apèndix Documental L. XL, p. 45*)

Segons pròpia biografia, el Curs de Dibuix era de perfeccionament i anava dirigit a Mestres, va ser allà tal com diu ell mateix quan li despertà l' interès per l' ensenyament i els seus problemes i on va decidir dedicar-se a aquesta tasca⁶⁸.

Al cap d' un any de tenir la residència a Buenos Aires, es troba una documentació del Consolat d' Espanya a Buenos Aires, datat el 5 de febrer de 1908, en el qual es fa constar que Víctor Masriera, és espanyol de Barcelona, que conta amb 33 anys, i que la validesa del document, -en realitat deuria ser com un permís de residència- era vàlid per 1 any. El document porta el N^o Ordre 501, i era datat el 8 de febrer de 1908.

La seva activitat a Buenos Aires, començà a ser tan frenètica com la que havia portat a Barcelona i París. Així el 14 de març de 1908, tal com consta en una carta de la "Asociación Patriòtica Española" de Buenos Aires, convidaren a Víctor a donar una xerrada amb motiu del 1r. Centenari de la Independència Espanyola, en una vetllada literària musical juntament amb altres personatges, com Miquel Blay, Torcuato Tasso, Pedro Rojas, Vicente Medina... En una altre carta de la mateixa associació, de 5 de maig del mateix any 1908, li agraeixen la seva col·laboració.

Pel mateix mes de març amb data del dia 21, Víctor va ser invitat pel "Casal Català" de Buenos Aires, per assistir a un dinar en honor de l' escultor Miquel Blay - a qui coneixia bé per les seves foses a la Foneria Masriera&Campins-, i amb qui ja havia assistit el passat dia 14 a la xerrada abans esmentada.

La seva activitat, la tornem a trobar públicament en el disseny i confecció d' un pergami destinat al recent Premi Nobel de Medicina(1906), Santiago Ramon y Cajal⁶⁹, en motiu d' un homenatge que li realitzaren a Buenos Aires el dia 30 de maig de 1908. Segons la noticia de "El Diario Español" Martes, 9 de junio de 1908. AÑO XXXVI Núm. 12496, en l' Homenatge fet a Ramon y

⁶⁷ Hi ha un dibuix de Ramona Vidiella fet per Víctor a Buenos Aires el 9 de febrer de 1908, el qual diu a sota: *Ramon preciós, ¿m' coneixes?*. Talment com si en Ramon no hagués anat a Buenos Aires ?, quan hi ha fotos i notícies de que si hi anà almenys en un dels 2 viatges. Hi ha també autoretrats de Víctor d' aquesta època.

⁶⁸ *Boletín N° 1 del Curso Permanente de Dibujo Agregado a la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio*. Madrid, 1925, p. 6.

⁶⁹ Santiago Ramón y Cajal (1852-1934), va ser el primer president de la Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas, creada per R.D. d' 11 de gener de 1907, -la qual més endavant pensionà a Víctor Masriera en dues ocasions-. (Carpintero, Helio-Herrero, Fania. *La Junta para Ampliación de Estudios y el Desarrollo de la Psicología Española*. Asclepio. Revista de historia de la Medicina y de la Ciencia, 2007, vol. LIX, n° 2, julio-diciembre, p. p. 181-212, ISSN: 0210-4466

Cajal pel Club Español de Buenos Aires, Víctor Masriera va dissenyar un "Pergamí" al·legòric als estudis del doctor, qualificat com autèntica obra d' art.

Sense parar, com era ja habitual en ell, estava treballant segurament des de feia ja temps en la confecció d'un llibre de dibuix, el que seria la seva primera i important publicació pedagògica sobre aquesta matèria. Per una carta de 17 de juliol de 1908, de l' editorial Cabaut y Cia. de Buenos Aires enviada a Víctor Masriera amb adreça al carrer Esmeralda, 264, de Buenos Aires (*Apèndix Documental L. XLI, p. p. 46-48*), se li comunicà que si acabava el treball dins d' un any "Tratado Practico Teórico de Dibujo Lineal y Perspectiva Artística", -*que posteriorment es dirà Dibujo i Dibujo Álbum de Laminas*-, li adquiririen els drets de propietat per 2500 \$?. I si es publicava i s' esgotava la primera edició, i feta ja la segona, rebria 500 pesos .

En motiu de la celebració de les Bodes d' Or de l' entitat "Sociedad Española de Socorros Mutuos" de Buenos Aires, se li encarregà el dibuix de la portada de l' únic número que publicà l' entitat ⁷⁰.

Entrat ja l' any 1909, pel mes de març, sabem que Víctor es trobava de nou a Barcelona. Durant un període de temps mantingué correspondència amb Buenos Aires bàsicament pel tema de la confecció i posterior publicació a la capital Argentina, del llibre que allà havia començat. A Barcelona va rebre una primera carta, d' Artal, des de Buenos Aires, datada el 18 de març de 1909, indicant-li que no havia pogut aconseguir els dibuixos dels alumnes de l' Escola de Belles Arts (de Buenos Aires), per al llibre.

Una segona carta des de Buenos Aires, datada el 31 de maig de 1909, signada per Artal, li comunicava que aquest ensenyaria l' obra als senyors Cabaut y Cia. Finalment una altra carta arribada de Buenos Aires, amb data de 18 de juny de 1909, indicava que Víctor havia acabat la seva primera obra pedagògica. La carta prové de la "Libreria del Colegio" -fundada el 1830-, Cabaut y Cia., des de Buenos Aires, per la qual li enviaven un xec de 6.037,50 ptes. equivalents a 2500 \$, per la cessió dels drets d' autor de l' obra "Fundamentos Geometricos del Dibujo", posteriorment dita "Dibujo", havent rebut de l' amic comú, José Artal els originals de l' obra. Li deien també que quan es publicués l' avisarien oportunament. Cinc dies després, concretament el 23 de juny de 1909, Víctor rebia carta del "Banco del Rio de la Plata" per la qual li comunicaven el pagament esmentat de 2500 \$ per la venda dels drets universals i a perpetuïtat a Cabaut y Cia. O sia, 6.037,50 ptes. Li enviava records, Carmen.

Continuant amb la correspondència entre Barcelona i Buenos Aires, Víctor, va enviar el 3 de juliol de 1909, una carta des de Barcelona, dirigida a José Artal a Buenos Aires, dient-li que estava content de com funcionava la publicació. Es trobava passant l' estiu amb la seva esposa i el seu fill i també el seu oncle Vidiella en una casa llogada en el camp, entre Caldetes (Calde d' Estrac), i Sant Vicenç de Llavaneres. Li deia també que havia vist a Casas ⁷¹, i

⁷⁰ No es coneix la data de la celebració.

⁷¹ Segurament es referia al pintor Ramon Casas, doncs es cert que en aquella època va realitzar una exposició a Nova York. La seva biografia diu que l' any 1908, pel mes de

li havia preguntat per les seves últimes obres, dient-li aquest que per l'hivern organitzava una exposició a Nova York.

Amb la publicació de la primera obra, dos llibres, fets conjuntament amb la seva esposa Ramona Vidiella, "Dibujo Álbum de Láminas" 1911(86 láminas y 513 figuras) Cabaut, editores, Libreria del Colegio Alsina y Bolívar, Buenos Aires, i "Dibujo", 1912, (Nociones de geometria plana, geometria del espacio, proyecciones ortogonales, perspectiva paralela y oblicua, estudio de las sombras y de los reflejos) 316p., Cabaut y Cia., 1912, Buenos Aires, Argentina, acabà el perible americà de Víctor Masriera⁷².

Destacar de tota aquella època l'inici o el desvetllament d'una gran vocació pedagògica que no pararia de créixer. Segurament que portat per les circumstàncies, bàsicament pel tancament de la Fundició Artística Masriera i Campins, s'encadenà tot un nou procés transformador en la vida de Víctor que el portaria a ser un dels màxims representants del moviment renovador en quan a la nova pedagogia de l'ensenyament de dibuix. L'estada a Argentina en fou l'origen, però les circumstàncies que seguirien en feren la resta. Si a partir d'aquell moment, el desvetllament de la vocació pedagògica ja es trobava obert, el seu desenvolupament seria també fruit de les circumstàncies. Poc a poc aniria deixant la tasca en la vesant purament artística, per anar-la dirigint cap a la principal, la pedagògica.

novembre viatjà a Estats Units i Cuba, convidat per Charles Deering. Passà sis mesos viatjant de Nova York a Califòrnia, Florida i Cuba, fent una dotzena de retrats a l'oli i una trentena al carbó de persones conegudes de Mr. Deering. A l'abril de 1909 retornà a Europa. El 1924 tornà amb la seva esposa a Estats Units.

<<http://usuarios.lycos.es/ramoncasas/biograf/biograf.htm>>.

⁷² A mitjans del segle XIX, els educadors i pedagogs argentins, pensaven que els llibres de lectura, devien ser benvinguts a l'aula, sempre i quan estiguessin d'acord amb la pedagogia moderna, amb els "mètodes actuals", basant-se molt en el sistema pedagògic de Pestalozzi.

El 1879, Domingo F. Sarmiento, quan era superintendent d'Escoles, havia impulsat noves mesures pedagògiques, i el 1886 el Consejo Nacional de Educación va implicar-se a fons en el tema.

En aquella època, els llibres escolars, eren editats bàsicament a l'estranger, però van començar a ser editats poc a poc a l'Argentina. Cap a l'any 1900, l'ús de llibres estrangers, gairebé havia desaparegut.

"Los libros de lectura y los metodos para ensenyar".

<www.bnm.me.gov.ar/s/proyectos/hea_sitio/lyd_textocompleto/1889-1910/pra_edu...>, i

<www.bnm.me.gov.ar/s/proyectos/hea_sitio/expos/libroslectura/apuntes/medina.htm>.

Sarmiento, va exercir la presidència de la nació entre els anys 1868 i 1874, coincidint amb aquest període s'instal·len a Argentina els primers editors.

Una editorial de les més importants del país, la "Libreria del Colegio", apareix entre els anys 1894 i la casa Editora Cabaut y Cia., el 1900, que és la que va editar l'obra de Víctor Masriera i Ramona Vidiella, "Dibujo-Álbum de láminas", el 1911 i "Dibujo", el 1912.

La Ex Libreria del Colegio, actualment "La Libreria de Àvila", era una de les més antigues de Buenos Aires. Consta ja cap a finals del 1700, quan la Gran Aldea Colonial, obria els ulls a la cultura del món. Cap a la segona dècada del 1800 se li assignaria popularment el nom de Libreria del Colegio.

L'edició de llibres va constituir un enorme aportació al millorament i progrés de la educació argentina i va marcar un rumb ascendent en la qualitat estètica i el contingut textual en les seves impressions des de 1900 a 1940, les quals es pogueren comprovar en l'"Álbum de Láminas" de Víctor Masriera i Ramona Vidiella publicat el 1911.

La indústria argentina del llibre era un dels llocs més destacats de la llengua castellana.

Tal com es desprèn dels articles abans esmentats de “El Diario Español”, la finalitat de l’anada a Argentina de Víctor, no era pas en principi la docència ni la pedagogia, aquesta sorgí de més i allà se li despertà la vocació.

Ell mateix ho deixà ben clar en un article del Diari “La Unión Mercantil” de Màlaga del 17 de desembre de 1929, en fer una ressenya sobre un Curs de Pedagogia de Dibuix que s’hi portà a terme a l’Escola Normal de Mestres, la vocació per a la pedagogia del dibuix li va entrar a Buenos Aires, i de retorn d’Argentina, trobà l’escriptor i professor Luís de Zulueta ⁷³ que el presentà a la Junta para la Ampliación de Estudios, del Ministerio de Instrucción Pública i Bellas Artes. Assabentada la “Junta” de la vàlua de Víctor Masriera, el becà a l’estranger l’any 1911. A partir d’aquell moment els esdeveniments anaren rodats tal com s’anirà veient.

Un altre article del diari “La Nación” de 6 de Març de 1930, comenta també Víctor en paraules pròpies que en 10 anys es va formar la seva personalitat artística reconeguda a París el 1900 i Madrid el 1904. Després va marxar a Buenos Aires i va entrar a formar part del professorat en el Consejo Nacional de Educación com a director d’uns cursos de dibuix per a mestres. Des del primer contacte amb els seus alumnes es despertà en ell una decidida vocació per a l’ensenyament, i des de llavors va prometre consagrar a ella la seva vida.

5. ETAPA D’ INVESTIGACIÓ I APLICACIÓ D’ UNA NOVA PEDAGOGIA (1910-1929)

Entre la documentació personal de Víctor dipositada a l’ANC, es troba aquest any 1910, una revista utilitzada com a eina en la seva tasca pedagògica, “La Broderi Illustrée. Journal Artistique e Practique de Travaux Feminis, 27 Mars 1910”⁷⁴.

L’any 1910, Víctor publicà pel mes de juny un nou article “Art Decoratiu”, en la revista “Ciutat”, de la comarca del Vallès Occidental, a Terrassa. “Ciutat” –Revista mensual d’Arts, Ciències i Literatura-⁷⁵. Redacció i Administració, carrer Sant Joan, 14 Terrassa. (*Apèndix Documental Articles L. IV, p. p. 160*). Parlava de la bellesa de l’Art Decoratiu resident en la relació entre utilitat dels materials i la forma. De l’exotisme que envaïa la decoració catalana, etc...

⁷³ Lluís de Zulueta Escolano (Barcelona, 1878 - Nova York, 1964). Pedagóg i polític català en la línia de la Institución Libre de Enseñanza, republicà i professor en la Escuela Superior del Magisterio de Madrid. <<http://www.biografiasyvidas.com/biografia/z/zulueta.htm>>

⁷⁴ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 14/14

⁷⁵ “Art Decoratiu”. Revista “*Ciutat*”. Revista mensual d’Arts, Ciències i Literatura. ANY I. Terrassa, juny 1910 Núm. VI. En la revista hi ha un anunci de l’Acadèmia Masriera de Música, violí, viola, solfeig, piano, violoncel, a càrrec entre d’altres professors del seu germà Rosend Masriera.

Pel mes d' octubre impartí classe, aquesta vegada a casa seva, a Barcelona, era la segona vegada, la primera recordem-ho que ho havia fet el 1903 juntament amb la seva esposa, a través d' un Curs d' Art Decoratiu per a senyoretetes. Aquesta vegada ho va fer en el Museu Pedagògic Experimental. La publicació que en fa menció: "Poble Català", 30 d' octubre de 1910. Diu:

Avui diumenge a les 3 de la tarda en el Museu Pedagògic Experimental, al carrer Ampla, 1 de Barcelona, comencen les classes de Dibuix del Natural, lineal, i adorno, a càrrec del distingit artista Víctor Masriera. Després de l' èxit alcançat a Espanya i les Amèriques per les seves obres, ha volgut coronar la seva innovació pedagògica i artística portant el fruit dels adelantos de les demes nacions exposades en l' Exposició Universal de Bursel.les 1910. El curs serà els diumenges de 3 a 6 de la tarda ⁷⁶ .

Víctor conservà varies fotografies del seu fill Ramon, d' aquell any.

Començà poc a poc a freqüentar els ambients intel·lectuals, artístics i educacionals de Madrid, explicant el seu discurs entorn la nova pedagogia de l' ensenyament del dibuix. El dia 16 de maig de 1911 pronuncià una conferència a l' Ateneo de Madrid, titulada "La enseñanza del Dibujo". Consta aquesta en el l' apartat (Conferencias dadas en el Ateneo después de la salida del último número del "Boletín"), Boletín de la Biblioteca del Ateneo Científico, Literario y Artístico de Madrid, Año II Núm. 5 Madrid Mayo 1911, pàgina, 53. Començà també alhora la cavalcada entre ambdues ciutats que s' anirà produint fins gairebé al final de la seva vida. De fet, és una manera de fer ja habitual en ell, primer, en l' etapa d' aprenentatge, entre Barcelona i París, després entre Barcelona i Buenos Aires, ara entre Barcelona i Madrid.

El mateix any 1911, arribà un altre moment clau en la seva vida, una Pensió per desenvolupar estudis a l' estranger sobre els nous mètodes d' ensenyament del dibuix, fet que el determinà ja de manera ineludible cap a la dedicació quasi exclusiva en aquets camp. Per la Reial Ordre de 26 de Maig de 1911, Víctor Masriera va ser pensionat per estudiar a França i Bèlgica, l' ensenyament del Dibuix a les Escoles Normals. Així consta a la Gasetta de Madrid. -Núm. 152, 1 de Juny de 1911, on a l' apartat IV Pensions que podran començar a gaudir-se des del 1er de setembre, amb el N° 53 es troba Víctor Masriera Vila, sis mesos per l' estudi de l' ensenyament del Dibuix en les escoles de França i Bèlgica, amb 300 pessetes mensuals, 600 per viatges i 200 per material⁷⁷ .

⁷⁶ La referència que fa "Poble Català" al Museu Pedagògic Experimental de Barcelona en aquella època, no s' ha pogut referenciar. La notícia sembla indicar també que Víctor hauria estat en l' Exposició Universal de Brussel·les de 1910.

⁷⁷ Es conserven a l' ANC, la majoria de treballs que va realitzar durant aquella beca a Brussel·les, dins una carpeta petita en la qual hi ha 4 blocs fets a mà amb els dibuixos dels exercicis. Parla entre altres temes, de cartonatge, decoupage i de collage... Hi ha a la carpeta l' Ex-libris original d' Alberto del Solar. No s' han pogut reproduir per les limitacions ja esmentades en la nota N° 17 d' aquest apartat.

Els primers artistes becats a l' estranger, quan tornaven solien ocupar llocs en els centres docents acadèmics espanyols, i com veurem més endavant, així es va produir també en el cas de Víctor Masriera.

Abans de marxar en compliment de la Pensió, passà l'estiu d' aquell any juntament amb la seva família a Calella de la Costa⁷⁸. Es troben unes fotografies de 20 de juny de 1911 en les quals es veu a Ramon Masriera Vidiella amb una àliga dissecada sobre un tamboret d' escultor, amb uns dibuixos de l' àliga seriat (3) a la paret i Ramon Masriera els dibuixa. Una (Targeta Postal). Diu: *Estimat avi rebí la mes carinyoset felicitació del teu net filo. Ramon. (Hi ha dibuixat un gerro). Calella, 20 de juny de 1911.-L' avi d' en Ramon, Frederic, es trobava en aquelles dates a Santiago de Xile-. (Apèndix Documental L. XLII, p. 49)*

Víctor va començant a publicar sobre temes pedagògics en revistes de caràcter més especialitzat, així trobem el seu primer article "Orientaciones Relativas a la Educación del Sentimiento Estético", a la "Revista de Educación" de Barcelona. Concretament pel mes d' agost de 1911. "Revista de Educación" AÑO I Barcelona. Agosto 1911, Nº 8 ⁷⁹. (*Apèndix Documental Articles L. V, p. p. 163-167*).

En ella parlava del valor educatiu de l' Art, reconegut per les nacions més cultes. Es preguntava si s' elevava el bon gust del públic amb la democratització de l' art?. Que buscava el públic en una obra d' art?. L' Art influïa en les multituds, però seria el veritable art?...

En compliment de la Pensió obtinguda pel mes de maig i en començar el nou curs acadèmic, es quan aquella s' havia de fer efectiva, així a través d' una carta del govern belga, datada el 28 de setembre de 1911, Víctor juntament amb la seva esposa reben permís per poder visitar les Escoles primàries, jardins d' infància, les escoles "mayemes" i les escoles normals de Brussel·les.

El mateix any 1911 Víctor va rebre una altre important guardó, aquesta vegada no va ser per una obra artística, sinó una felicitació pel la seva magna obra pedagògica que començava ja a triomfar. Les felicitacions venien de la premsa de l' època i eren per la seva obra "Dibujo Album de Laminas" (1911) i "Dibujo" (1912) publicades a Argentina. Així, a finals d' aquell any, la majoria de la premsa elogià aquella obra. "La Veu", 30 de novembre de 1911, "La Publicitat", de 8 de desembre de 1911, "La Tribuna" de 26 de Desembre de 1911, Diari de Barcelona de 21 de Desembre de 1911.

⁷⁸ L' anada a Calella podria ser deguda a que la mare de Ramona Vidiella va morir a Calella el 1897, i que Carles Gumersind Vidiella havia nascut bastant a prop, a Arenys de Mar el 1856. Els agradaria el Maresme, on hi passaren diferents estius.

⁷⁹ "Orientaciones Relativas a la Educación del Sentimiento Estético". *Revista de Educación*. AÑO I Barcelona. Agosto 1911, Nº 8. –Sociedad General de Publicaciones. Diputació, 211 Barcelona- (En la revista hi ha articles de Bardina, Eugeni d' Ors...). (*Apèndix Documental Articles L. V, p. 163*)

D'elles destacà la de "La Vanguardia" de 2 de juliol de 1912 signada per Bonaventura Bassegoda ⁸⁰, la qual indicava una recordança de l'obra, a Violetle-Duc.

S'inicià l'any 1912 amb una pròrroga de la Pensió que estava portant a terme a Bèlgica. La pròrroga fou per 2 mesos i 17 dies, des de l'1 de gener; amb 350 ptes. per més i 300 ptes., pel viatge de tornada.

De retorn de Bèlgica, ja va ser tot seguit, nomenat per la Direcció General de Primera Enseñanza per impartir a Madrid, un Curs de Dibuix ⁸¹. Les disposicions referents a l'organització, iniciació i funcionament del Curs, foren:

R.O. de 27 de Juny de 1912 en la que s'aprovà una proposta del President de la "Junta para la Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas", creada pel Ministeri d'Instrucció Pública i Belles Arts, manifestant la preparació que tenia Víctor Masriera, creient-lo com a persona idònea per formar un grup de Professors de Dibuix per a les Escoles Primàries, i l'iniciació d'alguns mestres en els nous ensenyaments del dibuix.

En la Gasetta de 13 d'octubre de 1912, es va inserir la convocatòria per a dos Cursos d'ensenyament del Dibuix, amb aplicació a l'Escola primària:

-1) Un Curs destinat als Mestres de primer ensenyament, en el qual poguessin adquirir algun coneixement tècnic del Dibuix, utilitzable en la labor diària; iniciant-los en l'estudi psicològic del nen, en relació amb la seva aptitud pel Dibuix, com a fonament de la metodologia d'aquest, i rebre algunes orientacions sobre Art Decoratiu.

-2) Un Curs destinat a les persones que posseint ja suficientment Dibuix, aspirassin a conèixer la seva metodologia, amb objecte de preparar-se com a Professors especials de Dibuix en les Escoles primàries.

Víctor Masriera començà llavors, a dirigir el primer Curso de Dibujo ⁸².

⁸⁰ Bonaventura Bassegoda i Amigó (Barcelona, 1862-1940), arquitecte; escribia, també a les revistes *Il·lustració Catalana* i *La Renaixença*. Va escriure i va militar també a la Lliga Regionalista. Va participar activament en la Reforma i és l'autor de la Casa Rocamora -passeig de Gràcia/Casp-, de la Casa Berenguer -carrer de la Diputació-, i del Col·legi Comtal -carrer d'Amadeu Vives-, guardonada com la millor casa construïda el 1909. És també coautor, amb l'escultor Andreu Aleu, de la placa dedicada al millor edifici de l'any que va atorgar l'Ajuntament de Barcelona des del 1899. http://w10.bcn.es/APPS/gmocataleg_monum/AutorAc.do?idioma=CA&GXHC_gx_session_id=t493eiZGDzqpeWcgnJ3UoUw&codiAutor=65.

⁸¹ La utilitat i necessitat de crear un Curs de Dibuix pensat per a l'Escola Primària per tal de desterrar vells o nuls mètodes d'ensenyament d'aquesta disciplina acadèmica per adequar-la a les noves tendències i orientacions pedagògiques del moment i contribuir a través d'ella, a una educació integral del nen, fou una de les obres més importants i extenses que es portaren a terme en el camp educatiu espanyol.

⁸² MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza". Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes. Madrid, 1918, p. p. 27-32.

Davant l' oportunitat que s' obria a Víctor de passar no només a impartir el curs esmentat, sinó a portar a terme l' inici de la transformació pedagògica en l' ensenyament de la matèria del Dibuix, primer a la capital de l' estat però des d' allà pràcticament a tot Espanya, traslladà la seva estada, definitivament a Madrid. Tradicionalment per a un intel·lectual ambiciós, fos professional, acadèmic o artista, Barcelona era només un tràmit de pas cap a la capital, que era l' èxit, ell lloc on obrir un bufet, oficina, el final de totes les oposicions... Cal pensar però, que més que per aquesta ambició, una de les causes per les que Víctor Masriera es traslladés a Madrid, varen ser altre vegada les circumstàncies les que actuaren a favor d' aquella decisió. En tornar del viatge d' estudis per França i Bèlgica, fou captat tal com s' ha esmentat, per part de la Junta para Ampliación de Estudios, amb l' oferiment de dirigir un Curs de Dibuix sota la supervisió del nou Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, curs que poc després es convertiria en Permanent.

Durant la llarga estada de Víctor a Madrid, aproximadament de l' any 1915 fins l' any 1932, any que morí el seu pare, Frederic, a Barcelona, coincidiren tots dos a aquella ciutat, doncs mentre Víctor ocupava diferents càrrecs educatius a la capital d' Espanya, el seu pare era director de la Exposición Permanente de Pintura i Escultura del Circulo de Bellas Artes de Madrid. Víctor Masriera durant la seva estada a Madrid, vivia al carrer Abascal, 7, 2n., lloc on també i visqué esporàdicament el seu pare.

Treballador incansable, no només dirigí l' esmentat Curs de Dibuix, sinó que fruit del seu recent viatge a Bèlgica, aprofità per publicar obra pedagògica en aquell país. En francès, publicà "L' Enseignement du dessin à l' École primaire" (8 pags.). -Professeur de Dessin à Barcelone- Extrait de la Revue internationale ZUID EN NOORD. Maison d' édition I. Vanderporten, Rue de la Cuiller, 18. GAND, 1912.

A començaments de l' any 1913, la seva esposa Ramona Vidiella, va ser nomenada "professora" de l' esmentat Curso de Dibujo, ja amb el qualificatiu de Permanente. El nomenament va venir per part de la "Junta de Ampliación de Estudios" en sessió de 4 de Març de 1913. En ella es feia constar que la professora de dit Curs, la Sra. Vidiella havia realitzat també estudis a l' estranger relacionats amb l' ensenyament del Dibuix en les escoles primàries i Normals.

Per Reial Ordre del 23 de juny de 1913, el Curso Permanente de Dibujo, quedà annexat a la Dirección general de Primera Enseñanza.

A mitjans d' aquell any, concretament el dia 17 d' agost, Víctor Masriera i la seva esposa varen ser notícia en un periòdic de Santiago de Xile, en motiu del Curso de Dibujo que estaven portant a terme, sortint fotografiats al "Diario Ilustrado" -Pagina Española- Domingo 17 de agosto de 1913 AÑO III, de Santiago de Xile, amb una breu nota de felicitació fent comentari d' una exposició del seu mètode a Madrid, dient: *D. Víctor Masriera y Dña. Ramona*

Vidiella, distinguidos profesores de Dibujo que han obtenido ultimamente en Madrid felicitaciones de la prensa, por los métodos modernos de dibujo en la escuela.

El mateix any, Víctor publicà l'obra "La Ciencia del Arte". Un article d'un retall de premsa sense data ni nom, signat per Alfredo Opisso titulat "Notas Bibliograficas", donava la notícia de l'aparició d'aquesta obra "que no serà nunca bastante encarecida", feta amb l'objectiu de proporcionar a l'artista, en forma amena i intuïtiva, els coneixements científics que li són i li han seguit sempre punt indispensable per a tota perfecta producció de les seves composicions. Afegia l'article que Víctor Masriera havia estat nomenat director d'un curs de dibuix a la "Corte".

La propaganda de l'esmentada col·lecció "La Ciencia del Arte" (*Apèndix Documental L. XLIII, p. p. 50-52*), apareix en diferents publicacions del propi autor⁸³.

L'any 1914 per a l'inici del curs 1914-1915, varen ser nomenats de nou Víctor i la seva esposa com a directors del Curso Permanente de Dibujo, per Reial Ordre de 4 de setembre de 1914.

A través de diferents fotografies podríem pensar que Víctor tenia casa a Sant Joan d'Horta (Barcelona) on es trobava aquell estiu. Fotos varies d'una casa de camp-torre. La casa té pati-jardí i semblen fetes el 1914. S'hi veu a Frederic Masriera Manovens, Víctor Masriera Vila, Ramona Vidiella Galindo, i el fill dels dos Ramon Masriera Vidiella. Víctor ja es va casar a l'església de Sant Joan d'Horta el 1902, el 1904 rebia una carta d'un seu amic Carles Folch felicitant-lo pel Premi aconseguit a Madrid, adreçada a Rambla Cortada, 41, Horta i el 1905, el mateix Víctor donava una tarja de treball com a Dissenyador,

⁸³ En la penúltima pàgina del llibre de Víctor, *Como se enseña el Dibujo*, (1923) deia:

Editorial Calpe. Obra de Don Víctor Masriera. Para la enseñanza del Dibujo. LA CIENCIA DEL ARTE. Consta de cinco volúmenes lujosamente encuadernados en tela con artísticas planchas originales del autor, contenidos en un estuche, y va ilustrada con más de 500 magníficos grabados.

ES LA OBRA MAESTRA PARA APRENDER A DIBUJAR. Precio de los cinco volúmenes: 30 pesetas.

També en el manual *El Dibujo para todos*, 192?, ho feia dient:

"La Ciencia del Arte" por Víctor Masriera. Obra compuesta de CINCO volúmenes ricamente encuadernados y contenidos en una CAJA-ESTUCHE 30 pesetas. Se vende a plazos y al contado. La Ciencia del Arte se divide en cinco volúmenes: I.- Dibujo Lineal (Aplicado a las Industrias Artísticas) II.- Perspectiva General III.- Perspectiva Aplicada a las Industrias Artísticas IV.- Sombras y Reflejos V.- Dibujo Artístico de Imitación.

Obra que presta inmensa utilidad a:

**Dibujantes*Maestros*Maestras*Escuelas de Artes y Oficios*Ingenieros Industriales*Profesores de Dibujo*Academias de Dibujo,
*Delineantes*Pintores*Artistas*Escultores*Arquitectos*Maestros de obras*Industriales*Metalúrgicos*Fundidores*Carpinteros* Modelistas de obras*Cerrajeros*Ebanistas*Tapiceros*Academias de Bellas Artes.*

Es la obra necesaria, además, a todo el mundo, porque el dibujo interviene en todas las manifestaciones del arte y en general en todas las del humano saber.

Editor= José Gallach. Consejo de Ciento, 416 y 418.- Barcelona. Sucesores de M. Soler Editores, Barcelona-Buenos Aires. L'obra es venia a 30 pessetes i a Xile a 45 \$un/2.

Decorador e Il·lustrador, la direcció de Rambla Cortada, Horta, tot i que després fou tatxada l'adreça d'Horta. En una altre foto es veuen passejant per uns boscos de "el Turó de la Peira" ?, i una altre que està datada entre 1915-1920, en que es veu tota la família. (*Apèndix Documental L. XLIV, p. 53*)

L'any 1915, per Ordre de 10 de Març de 1915 Víctor Masriera va ser nomenat "Vocal" del Tribunal d'Oposicions de Professors Especials de Dibuix de les Escoles Normals d'Àvila, Alacant, i altres ciutats espanyoles ⁸⁴.

El treball portat a terme per Víctor y el seu "Curso", aviat donà fruit, així es desprèn de l'exposició dels treballs executats pels alumnes del "Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza" portada a terme al Centro de Estudios Históricos de la Biblioteca Nacional de Madrid del 4 al 21 de juny; així com l'associació que nasqué al seu redós, "La Liga para la Divulgación de la Pedagogia del Dibujo" (*Apèndix Documental L. XLV, p. 54*).

Amb aquest nom es constituí una associació d'amics i exalumnes del Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza. Es va fundar a Madrid el mes de Juliol de 1915. La idea va germinar entre els alumnes que havien passat per aquell curs amb la finalitat d'estendre els nous mètodes del Dibuix a totes les escoles primàries. Entre els membres de diferents juntes destacar a Lorenzo Luzuriaga com a Vicepresident ⁸⁵, J. V. Viqueira, Virgilio Hueso, i José Machado. Víctor Masriera era membre, i va publicar articles en els seus butlletins de divulgació, com en el Boletín N° 1 Desembre, 1915 (15 pags.) "Nuestro Propósito", pàg. 1-5 on es troben entre els 189 personatges adherits, Rafael Altamira, Amparo Cebrián, Manuel B. Cossío, José Garnello Lada, Maria de Maetzu, José Ortega y Gasset, Luis de Zulueta, Ludivina Álvarez Santullano, Dolores Cebrián, Gabriel Gancedo, Miss Sussan Huntington, Ramon Menendez Pidal, Miguel de Unamuno, Josep Llimona, Nicolau Raurich, Fco. Alcantara, Madame William Michaud (*Apèndix Documental Articles L. VI, p. p. 168-176*).

⁸⁴ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107, N° reg, entr. 143, Núm. Caixa 3/14

⁸⁵ Lorenzo Luzuriaga Medina (Ciudad Real. 1889-Buenos Aires. 1959). Pedagóg castellà, inspector de Enseñanza Primaria, professor a la Universitat de Tucumán (Argentina), historiador de l'educació i difusor de la metodologia activa i de la pedagogia social va ser un protagonista del procés de renovació de l'educació que va tenir lloc a Espanya entre 1914 y 1936, coincidint amb un període d'obertura cap Europa, propiciat per la Junta para Ampliaciones de Estudios e Investigaciones Científicas i per altres fundacions en l'òrbita de la Institución Libre de Enseñanza. Luzuriaga va portar a terme una intensa activitat publicista en temes d'educació, difonent per tot Espanya les idees del moviment de l'Escola Nova, sobre tot a través de la Revista de Pedagogia que ell fundà el 1922. Va participar activament en la política educativa de la Segona República Espanyola amb un profund sentit de renovació política i tècnica de l'educació com sistema i de la metodologia i els instruments al servei dels educadors.

<http://www.portaldelexilio.org/apl/FPI_BiografiaPersonal.asp?ID=81>.,

<http://es.wikipedia.org/wiki/Lorenzo_Luzuriaga>.

Per Reial Ordre de 31 de juliol del mateix 1915, es nomenaren de nou, Directores del Curso Permanente de Dibujo, a D. Víctor Masriera i a D^a. Ramona Vidiella, organitzant-se de la mateixa manera que l' any anterior.

Ampliant el radi de difusió de la nova pedagogia del Dibuix, Víctor començà a sortir de Madrid, participant el 20 d' octubre de 1915, en el Congreso Pedagógico de Valladolid. Pronuncià en ell, una conferencia "Contribución al estudio de los fundamentos psicologicos de la Pedagogia del Dibujo". Es publicà aquesta en la Separata de la Asociación Española para el Progreso de las Ciencias. El llibret consta de 12 pàgines, (Veure capítol V "Presentació d' Opuscles", p. 247).

Al mateix temps, realitzà una nova exposició del "Curso Permanente de Dibujo", al Centro de Estudios Históricos al Palacio de Bibliotecas y Museos de Madrid, del 29 de desembre de 1915, al 10 de gener del 1916, titulada "Exposición de Pedagogía del Dibujo" (*Apèndix Documental Articles, L. VIII, p. 183*).

Pel 2 de març de 1916. El diari "El Norte de Castilla" (Valladolid), comentava que la "Liga para la Divulgación de la Pedagogia del Dibujo" va néixer dels alumnes del Curso Permanente de Dibujo al constituir-se en Associació que portés com una comunitat espiritual al treball de tots en manera beneficosa als interessos de l' escola pública; s' acabava de crear un Butlletí. En un d' ells, en el Boletín N° 2 de Marzo 1916, Víctor hi publicà un article "A los Maestros -El primer paso para la implantación del Dibujo en la Escuela Primaria". Pàg. 2-7. (*Apèndix Documental Articles L. VII, p. 177*).

El 29 de març de 1916, el diari "El Imparcial", deia que havia sortit el "Boletín N° 2" de la "Liga" on José Machado⁸⁶ havia traduït un text de Violet-le-Duc, el qual ja censurava l' ensenyament del dibuix per mitjà d' estampes.

Una altre recompensa a la seva obra i labor pedagògica la va rebre Víctor el 14 d' abril de 1916 en ser declarada d' utilitat pública l' obra "La Ciencia del Arte", publicada el 1913.

Continuant com cada any amb el nomenament de directors del Curso Permanente de Dibujo, per Reial Ordre de 25 de setembre de 1916, es nomenaren Directores del Curso Permanente de Dibujo, a D. Víctor Masriera i a D^a. Ramona Vidiella, canviant aquest curs 1916-1917, les condicions d' admissió dels alumnes corresponents a la Secció de Mestres, limitant-la als domiciliats a Madrid, alumnes de l' Escola Superior de Magisteri i de les Escoles Normals de la Corte.

⁸⁶ José Machado Ruiz (Sevilla, 1879-Santiago de Xile, 1959). Deixeble de Víctor Masriera, va ser antic alumne del Curso Permanente de Dibujo i va ser nomenat Profesor Auxiliar del Curso l' octubre de 1915, havent obtingut el Certificat d' Aptitud Pedagògica en la Sección Especial de Profesores Especiales, encarregant-se de l' aplicació del programa de Dibuix en una Escola Nacional de nens.

<http://www.portaldearte.cl/agenda/expo_anteriores/instalacion/2005/jose_joaquin.htm>., i
<<http://www.xenealoxia.org/modules.php?name=Reviews&rop=showcontent&id=293>>.

Apareix a 4 d' octubre de 1916, un article de Víctor al "Boletín Nº 4 de la Liga para la Divulgación de la Pedagogía del Dibujo", titulat "Programa de Dibujo para la Escuela Primaria", p. p. 1-32.

Seguint la labor imparable de divulgació de la seva obra pedagògica, Víctor publicà l' any 1917 una altra obra important en el camp pedagògic de l' ensenyament del dibuix, "Manual de Pedagogía del Dibujo" editat a Madrid, per Librería y Casa Editorial Hernáudo. El llibre va ser fet amb col·laboració amb la seva esposa. Conté fotografies impreses en color.

Continuant amb l' ampliació del radi de difusió de la nova pedagogía del Dibuix, per Reial Ordre de 29 d' abril de 1917, es disposà per part del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, la possibilitat d' efectuar un "Curs Breu de Dibuix" a Barcelona destinat a mestres de primera ensenyança, sota el Patronat del Rector de la Universitat de Barcelona, durant el mes de setembre, a càrrec de Víctor Masriera i de Ramona Vidiella, els quals junt amb el Rector de la Universitat i l' Inspector en cap de 1ª Ensenyança de la província de Barcelona, organitzarien i determinarien les condicions del curs. Segons el diari "La Vanguardia" de 29 d' agost de 1917, hi participaren 30 alumnes. Es donaren 20 lliçons per a mestres, celebrant-se al final una exposició.

Víctor, aprofità l' estada a Barcelona per publicar un article a la revista "Vell i Nou" (Barcelona), núm. 48 (1 agost 1917) titulat "El ritme en pintura". (*Apèndix Documental Articles L. X, p. 190*).

Seguint la tònica habitual de cada any, es nomenaren de nou directors del Curso Permanente de Dibujo, per Reial Ordre de 23 d'agost de 1917 a D. Víctor Masriera i a D^a. Ramona Vidiella, organitzant-se com en el curs 1914-1915. També aquest any, Ramona Vidiella, constava com a Professora del Curso Permanente de Dibujo, pels matins, amb un sou de 3000 ptes. a l' any.

El 18 de desembre de 1917, Víctor va rebre una carta signada per un tal F. C. Cebrián, des del número 1801 Octavia Street (San Francisco). Se suposa que la carta, era la resposta a una altra enviada prèviament per Víctor. Li diu que estava molt ple de feina i que de moment no podia publicar l' obra. Del poc que diu, podem suposar l' intenció de Víctor de publicar alguna de les seves obres a EEUU?. La carta anava dirigida a Víctor a l' adreça de Madrid, carrer Abascal, 7 ⁸⁷. El llibre publicat l' any anterior, "Manual de Pedagogía del Dibujo", va obtenir també un gran èxit donant pas a una segona edició de l' obra i a més va ser també declarat d' utilitat pública per a les Escoles Normals i Biblioteques Pedagògiques, per Reial Ordre de 25 d' abril de 1918. Ordre signada a Madrid el 1918, pel Director General Gascón Marín (Gaceta de 25 de abril de 1918). Va ser doncs un nou reconeixement tan per ell com per la seva esposa, autors tots dos del llibre, i a la seva tasca i labor vers la nova pedagogía del dibuix.

⁸⁷ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 3/14

Aquell any, Víctor es troba altre vegada a Barcelona, amb adreça al Passatge Permanyer, 1, casa que era del seu oncle polític, Carles Gumersind Vidiella Esteban⁸⁸.

En vistes de l'èxit del Curs Breu de Dibuix que va donar l'any 1917 a Barcelona, Víctor obtingué permís per desenvolupar-ne un a Girona. Per R.O. d' 1 de juny de 1918 es va organitzar a Girona un Curs de Dibuix com el de l'any anterior a Barcelona, per la Direcció General de Primera Enseñanza, obtenint el mateix èxit que l'anterior a Barcelona⁸⁹. Segons Diari de Girona (sense data), s'organitzà del 2 al 20 de setembre sota el Patronat de la Universitat de Barcelona i el Director del Curso Permanente de Dibujo Víctor Masriera i Ramona Vidiella en un Grup Escolar. Hi havia 40 places per a Professors i s'impartí en horari de 5 a 7 de la tarda.

En aquell any 1918, Víctor, ja quasi havia abandonat la seva faceta d'artista, en quan a la realització d'encàrrecs, dedicant tota la seva capacitat i potencial a la pedagogia; no obstant a 9 de juny, va rebre un nou encàrrec artístic, i l'executà. Feu el projecte d'una làpida per Santiago Alba, a Zamora, i encarregà el modelat de la mateixa a la foneria madrilenya, "La Metaloplastica" de Codina Hermanos, per un preu de 500 ptes. Tot seguit, encarregà la fosa de la mateixa amb data 8 de novembre a la mateixa foneria "La Metaloplastica" per un preu de 750 ptes. Pel diari "El Dia", de l'1 de maig de 1919, sabem que a Zamora es va retre homenatge a Santiago Alba Bonifaz i el dia 18 de maig es col·locà en la casa on va néixer –*una hermosa lapida que se regalarà al Sr. Alba*⁹⁰, es una magnífica obra de Arte, así como el Pergamino, contituidas con singular acierto por el reputado artista catalán. D. Víctor Masriera". Santiago Alba i Víctor Masriera és molt probable que es coneguessin, doncs el primer, havia estat Ministre de Instrucció Pública, essent l'impulsor dins la Junta para Ampliación de Estudios, de l'Instituto-Escuela de Madrid, creat el mateix 1918 (R. D. de 10 mayo, 1918), essent un assaig pedagògic on s'aplicaren els nous mètodes educatius⁹¹.

Víctor es mostrà previsor, l'any 1919 tenia contractada una assegurança de vida a la Companyia "La New York"⁹².

Sense deixar la feina, tornà a tenir en ment el projecte d'un nou llibre dedicat a la pedagogia del dibuix, "El Arte del Croquis". A 24 de juny de 1920,

⁸⁸ Carles Gumersind Vidiella, va néixer a Arenys de Mar el 1856, i morí a Barcelona el 1915, va viure 33 anys en aquesta adreça.

⁸⁹ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanete de Dibujo de la Dirección General de 1ra. Enseñanza" del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 14.

⁹⁰ Santiago Alba Bonifaz (Zamora, 1872-San Sebastián, 1949). Va ser escriptor, polític. Va ser també gerent del diari "El Norte de Castilla" que havia comprat el 1893. Va presidir les Corts el 1933 i 1935

⁹¹ <http://www.ucm.es/info/hcontmp/madrid/ciencia.htm>

⁹² Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 3/14

Víctor va rebre una carta de la editorial Calpe, de Madrid, per la qual li pagaven 3000 ptes., per l' entrega de l' obra "El Arte del Croquis". Pel més d' agost d' aquell any, en plenes vacances d' estiu, Víctor es trobava de nou al poblet de la costa catalana, Calella; i allà, a 16 d' agost, va rebre nova carta de la Editorial Calpe des de Madrid, en la carta es donaven records del pare d' en Víctor, Frederich, que es trobava a Madrid. Víctor estava confeccionant l' obra "El Arte del Croquis". Les estades a Calella pels estius sovintejaven.

De l' any 1921, es conserva un autoretrat realitzat el mes d' abril, publicat a "Galeria de Hombres Ilustres" *Biblioteca para el Hogar*. Núm. 10. Castellar del Vallès, febrer de 1952. (*Apèndix Documental L. XLVI, p. 55*)

L' any 1922 va ser també un any transcendental per a Víctor, doncs el Curso Permanente de Dibujo, fundat el 1912, es va adscriure a la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio, segons Reial Ordre de 13 de novembre de 1922.

En aquell any es publicà el Reial Decret de 21 d' abril de 1922, nou reglament de l' Escuela Especial de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, en que es destacà que la funció de l' Escola de Belles Arts era preparar als artistes per a l' ensenyament del dibuix. A més de les tres seccions de Pintura, Escultura i Gravat es creà per primera vegada una secció dedicada a la formació inicial dels professors de Dibuix: "Estudios de los métodos y procedimientos de la enseñanza del Dibujo y del Arte en los Centros de enseñanza primaria y secundaria del extranjero" en la qual tan hi tindrà molt a veure Víctor, al ser qui impartirà aquella assignatura. Disposava Víctor, entre les seves pertinences, del "Reglamento para el Regimen y Gobierno de la Escuela Especial de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, i de l' apartat "Estudios para profesores de Dibujo". No és difícil optar per la possibilitat de que fos ell qui redactés aquest apartat⁹³.

Aquell any 1922 va ser l' any de la mort de la seva esposa Ramona Vidiella. No solament moria l' esposa, sinó la companya i col·laboradora de treball, d' investigació, d' elaboració conjunta de manuals, de conferències, etc. El fet degué suposar-li un cop dur. A més la seva mort es produí en una edat molt jove, quedant ell i el seu fil Ramon sols a Madrid.

La mort es produí a Madrid el 27 de novembre de 1922. Tenia 46 anys d' edat tal com consta en un recordatori el qual diu:

Su esposo e hijo, Víctor y Ramón Masriera, y demás familia, ruegan a sus amigos que no la olviden.

Hi ha un dibuix de Ramona Vidiella, segurament que fet per Víctor malgrat no consti cap firma. (*Apèndix Documental L. XLVII, p. 56*)
El diari "La Publicidad" de 6 de desembre de 1922, comentà la mort de Ramona Vidiella, destacant que era neboda del pianista Carles. G. Vidiella, de l' artista

⁹³ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar . Inventari 107, N^o reg, entr. 143, Núm. Caixa 3/14

J. Pascó, i que havia estat col·laboradora amb el seu marit Víctor, a l' Obra "Dibujo" editada a Buenos Aires i en el "Manual de Pedagogia del Dibujo" editat a Madrid.

De fet, entre els elements personals de Víctor es troben varis dibuixos de la seva esposa, esbossos per a l' esquela-recordatori, així com varies fotografies d' ella fetes entre 1921 i 1922. -Potser sabia d' una malaltia prèvia a la seva mort?-.

Fou enterrada al Cementerio Civil del Este, Sepultura 2 Zona A Cuartel 1 Manzana 58 Letra B Cuerpo 1, el 28 de novembre de 1922 a Madrid.

Després de la seva mort Víctor no deixà pas abatre's, i tornà a publicar, aquesta vegada no parlà de pedagogia del dibuix, sinó d' un tema que a l' època devia ser si més no novel·lós, "Interpretación Naturista del Luto" . Ho feu a la revista "Acción Naturista", no sabem la data exacta per tenir l' exemplar trobat , la portada arrencada. Per altres documents que s' han trobat de Víctor, sabem que era "vegetarià" doctrina que devia trobar-se aleshores encara en estat molt incipient, també ho era el seu fill Ramon, no sabem si també la seva esposa; segurament que per aquest motiu la publicació de l' article esmentat en una revista naturista. De fet la revista "Acción Naturista" la trobem entre la seva documentació personal, en el N° 45, del mes de setembre del mateix any 1922, amb el títol "Ideas vegetariano-naturistas".

I continuà amb la divulgació de la nova pedagogia del dibuix publicant un nou article a desembre de 1922 a la "Revista de Pedagogia" AÑO I Núm. El títol de l' article: "El Dibujo en la Escuela Primaria". (*Apèndix Documental Articles L. XII, p. p. 195-198*).

El Curso Permanente de Dibujo es traslladà l' any 1923 al Centro Escolar "Ruiz Zorrilla de Madrid, aquell va ser el centre d' operacions del "Curso" en el qual s' aplicarien programes parcials de les diferents branques del Dibuix i mètodes complets; unes vegades seleccionant nens i nenes, i altres recorrent totes les classes de les dues escoles (nens i nenes) per donar lliçons conjuntes⁹⁴. Pel mes d' agost d' aquest any la revista *Germanor* publicà un article seu titulat "La pintura catalana en el moment present", p. p. 42-44, signat a Tossa de Mar. (*Apèndix Documental Articles L. XIII, p. 199*).

De l' any següent sabem la quantia econòmica que percebia Víctor com a Director del Curso Permenente de Dibujo, a través d' una nòmina que corresponia al 21 d' agost de 1924 era de 7500 ptes.

⁹⁴ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 11.

Anteriorment a tenir un centre o seu fixa, havia treballat en diferents escoles, entre elles el Grupo escolar "Príncipe de Asturias", a la Ronda de Toledo, 9. L' any 1924, les cllses de l' esmentat "Curso", s' impartien a la Escuela Superior del Magisterio, al carrer Montalbán, 20 i al Grupo escolar "Príncipe de Asturias"

Entre la documentació personal de Víctor dipositada a l' ANC, es troba aquest any una revista utilitzada com a eina en la seva tasca pedagògica, "La Revue Moderne" Illustrée des Arts et de la Vie, N° 21, 15 Novembre 1924 ⁹⁵.

L' any 1925 Víctor pronuncià diverses conferències, tant a Madrid com a Barcelona, una d' elles, la primera fou a la Sala d' Actes de la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio de Madrid, aquesta, consta que anava acompanyada amb projeccions, va estar organitzada per la Associació d' Antics Alumnes de l' Escola. La conferència es va portar a terme el dia 26 de març, a les 6'30 h. de la tarda, sota el tema "La estructura tècnica del Dibujo y el fundamento de un nuevo método" en el saló d' actes de l' Escola, al carrer Montalbán, 20 de Madrid. (*Apèndix Documental L. XLVIII, p. 57*)

La conferència anterior va ser publicada al Boletín N° 1" del -Curso Permanente de Dibujo agregado a la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio-Madrid, 1925, p. p. 5-40. (*Apèndix Documental Conferències. L I, p. 215*)

L' altre conferència pronunciada aquell any, va ser a Barcelona, a l' Ateneu Barcelonès (C/Canuda, 6), el dimecres 17 de juny de 1925, a les 7h. de la tarda. El tema tractat va ser "La tècnica pictòrica i les noves orientacions pedagògiques del Dibuix". (*Apèndix Documental L. XLIX, p. 57*)

Víctor va ser novament pensionat per realitzar o completar estudis a l' estranger, en realitat deuria ser com una corroboració dels procediments i mètodes que estava desenvolupant i aplicant, i de comparació del que es feia fora. A més va suposar també l' explicació del seu mètode fora d' Espanya. A 21 de setembre de 1925, el Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, concedí a Víctor una Pensió per 2 mesos per ampliar estudis a França, Bèlgica i Suïssa, i visitar els Laboratoris de Psicologia Aplicada de Ginebra, París i Brussel·les. (*Apèndix Documental L. L, p. 58*) A conseqüència d' aquest nou viatge, a 23 de novembre de 1925, Víctor ja tenia el passaport actualitzat per visitar França, Bèlgica, Holanda i Suïssa. Una confusió de dates respecte la nova pensió, aclareix que per Reial Ordre de 9 de desembre de 1925, d' 1 de desembre del mateix any, no la del 10 de desembre que era equivocada, per començar la Pensió. Novament fets tots els passos i tràmits burocràtics, Víctor va rebre autorització per visitar les escoles de Ginebra (Suïssa). El 16 de desembre de 1925, una carta del Director d' Ensenyament Primari de Ginebra (Suïssa), recomanà als directors de les escoles primàries de la ciutat, l' acolliment de Víctor Masriera.

Pel desembre de 1925, Víctor Masriera impartí dues conferències a Ginebra (Suïssa) a l' Institut J. J. Rousseau", titulades "Le Dessin d'observation et sa pedagogie" i "Les Fondements Psychologiques d'une Methode d' Observation de l'Aspect Grafique des Choses" ⁹⁶.

⁹⁵ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 14/14

⁹⁶ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 15.

Guardava entre els objectes personals d' aquell any, una fotografia del seu germà Rossend, tocant el violí. El dors de la fotografia deia: Rossend Masriera Vila (L 184.865) . Antofagasta, Novembre. 1925. Antofagasta era una ciutat del Nord de Xile on es trobava Rossend; així com la revista "La Reforme Alimentaire" Bulletin de la Société Végétarienne de Belgique, N° IV, 1925.

Víctor, impartí a Brusel·les (Bèlgica) unes conferències pel més de gener de 1926 a la "Société Belge de Pédotechnie" Títulades: "Le dessin d'observations et des nouvelles orientations de sa pédagogie" I) L'aspect technique, II) Les aspects psychologique et pedagogique⁹⁷. La premsa belga es feu ressò del que explicà. Dues notes de premsa del 22 i 29 de gener de 1926 del diari "L' Indépendance Belge", remarquen una conferència que donà Víctor a la "Société Belge de Pédotechnie" titulada "Le dessin d' observation et des nouvelles orientations de sa pédagogie". La conferència també va ser ressenyada al diari "Le derriere Heure" del 22 de gener de 1926.

La nova pensió obtinguda també serví si més no tornar a posar-se en el punter dels nous mètodes pedagògics, així que de retorn de la Pensió, pronuncià tot seguit una conferència a Madrid titulada "Impresiones de Viaje". Aquesta es portà a terme l' any 1926, en el Museo Pedagógico Nacional, al carrer Daoiz, 7, de Madrid, el 25 de març de 1926, a les 5 h. de la tarde, organitzada per l' Associació Espanyola del Instituto J.J. Roseau de Ginebra. Versà sobre la seva experiència pedagògica i l' ensenyament primari en aquells països. "Impresiones de Viaje"⁹⁸. (*Apèndix Documental L. LI, p. 59*)

L' importància dels lligams establerts a Suïssa, portà a Víctor a ser convidat per l' Institut J. J. Rousseau de Ginebra per participar en un curs d' estiu en la seva seu, impartint conferències o classes. L' invitació arribà per carta de 12 d' abril de 1926. El Director d' Ensenyament Primari de Ginebra, convidava a Víctor Masriera pel Curs d' Estiu. Nova carta des de Ginebra, de l' Institut J.J. Rousseau, convidant-lo a participar amb 2 conferències al Curs de Vacances a celebrar-se del 2 al 14 d' agost de 1926. Li enviava records, Edouard Claparade i Mr. Bovet. (*Apèndix Documental L. LII, p. 60*) Una altre carta per a Víctor rebuda des de Ginebra amb data 16 de juliol de 1926, signada per Pedro Roselló per a Víctor, des de la Rue Fred. Oniel, 4 de Genève (Suïssa), li deia que Mr. Bovet" era fora i li contestava que disposaria de 2 hores per al programa del Curset on faria comunicacions. L' indicava que no calia que hi anessin 2 dies abans, ja que havien trobat habitació per a la família. Li enviava records de Mr. Bovet.

De manera que juntament amb el seu fill Ramon es troben a Ginebra del 2 al 14 d' agost de 1926. Ramon, estudiant en un dels cursos de vacances a l' Institut J.J. Rousseau, mentre que Víctor impartia docència en el mateix Institut. (*Apèndix Documental L. LIII, p. 61*)

⁹⁷ Op. Cit., p. 15-16.

⁹⁸ Op. Cit., pàg. 11.

Nota de premsa de l' esmentada conferència en el diari *El Sol*, 26-I-1926.

Víctor es feu membre i corresponsal de la Societat Belga de Pedotechchia. També de la “Société Libre pour l’ étude” de París. (Sense Data)

D’ aquell any 1926, Víctor, conservà diverses fotografies preses per ell, dels voltants de Madrid, San Fernando de Henares, 14 de desembre de 1926. N° 127, casa calle Almansur o Almanson, Madrid, 1926, cerca de Dehen Villa-Madrid, 1926...

Comença l’ any 1927 amb una nova conferència donada a Madrid, a la Escuela Normal de Maestros, el dia 21 de febrer de 1927. El tema va ser “El lenguaje gráfico espontáneo de los niños”. Fins a finals d’ any no trobem altre manifestació que la publicació d’ un article a la revista “El Magisterio Español”, el 16 de desembre de 1927. L’ article “La Pedagogia y el Maestro español”⁹⁹.

Entremig d’ aquest dos períodes, suposem passà l’ estiu entre Sant Miquel de Fai (Vallès Oriental) i Sant Feliu de Guíxols (Baix Empordà). La suposició és deguda a les fotografies que realitzà d’ aquets dos indrets, Sant Miquel del Fai el deuria captivar ja que són varis anys els que s’ en troben fotos. -El seu fill després de la mort del seu pare, continuà anant-hi, l’any 1933 s’ hostatjava a la Fonda de Riells del Fai-, Es troben fotografies de:

Foto Cascada o Saltant d’ Aigua de Sant Miquel del Fai, 4 d’ agost de 1927.

Foto d’ una acampada d’ un grup de persones amb tendes de campanya de l’ època a Sant Miquel del Fai el 9 d’ agost de 1927.

Foto 254. Sant Feliu de Guíxols, 25 de setembre de 1927 ¹⁰⁰.

Alhora era convidat a Bèlgica a una reunió pel 29 d’ abril de 1926. Carta de la “Société Belge de Pedotechnie” de Brussel·les¹⁰¹.

Aquell any el poeta Antonio Machado dedicà el llibre “Poesias Completas” a Víctor Masiera:

A Víctor Masriera, alma del Dibujo pedagógico”. Antonio Machado. (Apèndix Documental L. LIV, p. 62)

Pressuposar la coneixença ambdós personatges no seria cap error ja que el germà d’ Antonio, José Machado, era un dels Professors del Curso Permanente de Dibujo, persona en qui Víctor confiava plenament, tal com s’ anirà veient.

⁹⁹ “La Pedagogia y el Maestro español”. *El Magisterio Espanyol*. Periódico de Instrucción Pública. Apartado 131 Madrid, Calle de Quevedo, 7. AÑO LXI Núm. 7912.

¹⁰⁰ Les fotografies esmentades, així com d’ altres que es citen o mencionen al llarg de la tesi, i no apareixen en l’ Apèndix Documental, es troben en el *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera Ferrer-* (Inv. 107) Arxiu inèdit ssense catalogar, dipositat a l’ Arxiu Nacional de Catalunya, amb limitacions en quan a l’extracció i/o reproducció de documentació gràfica.

¹⁰¹ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer-* (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 3/14

Víctor tenia un “habilitat” a Madrid, per portar-li els tràmits i solventar-li els problemes que es podien presentar quan ell era absent de la capital d’ Espanya. Aquell any consta com “habilitat” el Sr. Teodossio Leal. Sabem també que aquell any el pare de Víctor, Frederic vivia en data de 27 de maig del 1928 a Madrid, al mateix domicili de Víctor, el carrer Abascal.

Víctor va tenir intervencions en sessions i actes verificats per la Liga Internacional de la Nueva Educación, 1928.

L’ any 1929, publicà un article a la “Revista Hispano-Americana de Ciencias de la Educación” EDUCATOR, Marzo-Mayo, 1929, AÑO II, Núm. 3 y 4, titulat “ Algo sobre el estado de la Pedagogia del Dibujo (Primera parte)”.

Passat l’ estiu trobant-se encara a Barcelona, pronuncià una nova conferència, aquesta vegada a la ciutat de Granollers. Ja l’ any 1896 havia ja fet un dibuix publicat el 1897 a una revista de la mateixa ciutat, “L’ Enciclopédica”. El diari “La Gralla” de Granollers de 15 de Setembre de 1929 ANY IX Núm. 421, indicava que la primera conferencia que va fer a Catalunya fou a Granollers el dia 6 de setembre de 1929 a la Biblioteca Popular, amb el títol: “El Dibujo para todos” (*Apèndix Documental L. LV, p. 62*); pel record dels inoblidables dies que havia passat en aquella ciutat de petit. Deia també que la nova obra de Víctor, el “Metodo Pedagogico de Dibujo” en aquells moments s’ estava publicant, només tenia encara 3 Graus dels 6 previstos, i que oferia als mestres una gradació d’ exercicis que seguien una evolució mental del noi usant procediments que millor s’ acomodaven a la realitat pedagògica del seu mètode, dins les possibilitats d’ aplicació a l’ escola espanyola¹⁰².

Ja a Madrid pronuncià una altre conferencia, aquesta va ser portada a terme a la Casa del Maestro, el 28 de setembre de 1929. El tema va ser: “El aspecto practico de la enseñanza del Dibujo”.

Centrat en la divulgació dels seus mètodes de dibuix, tornà a sortir de Madrid per realitzar un Curs sobre pedagogia del Dibuix a Màlaga, per R.O. de 25 de novembre de 1929, de duració d’ una setmana, destinat a mestres. Un article del Diari “La Unión Mercantil” de Màlaga del 17 de desembre de 1929, en fer una ressenya sobre la inauguració d’ un Curs de Pedagogia de Dibuix que s’ hi portà a terme a l’ Escola Normal de Mestres, per part de Víctor Masriera, esmentà que aquell anticipà la 2na. etapa de la seva obra, “propagar-la per tot Espanya, fer una croada...”, encetant tal com ell mateix va dir, una nova etapa en la seva obra, la divulgativa, el “Masrierisme”. (*Apèndix Documental L. LVI, p. p. 63-66*)

¹⁰² *La Gralla* N° 432 ANY 1 Desembre de 1929. En el mateix diari s’ esmentava també una conferencia donada aquell mateix any pel seu fill Ramon a l’ Agrupació Excursionista de Granollers, titulada “Feminisme i Esport”; i també s’ esmentava en una nota de condol en motiu de la mort a Barcelona del poeta i publicista Artur Masriera -cosí germà del pare d’ en Víctor-, el qual l’ any 1882, guanyà la “Flor Natural” dels II Certàmens de Poesia d’ aquella ciutat on comptava, deia el diari amb bons amics

6. ETAPA DE DIVULGACIÓ DELS SEUS MÈTODES DE DIBUIX (1929-1932)

L'important activitat que Víctor portava a terme durant tot aquell any, se n'hi va haver d'afegir una altre potser encara més important, Víctor es va encarregar de la Càtedra de "Mètodes i Procediments". Del fulletó del Curso Permanente de Dibujo editat l'any 1935, es dedueix que va ser ell l'encarregat de la Càtedra sense consignació de "Estudio de los Metodos y Procedimientos de la Enseñanza del Dibujo y del Arte en los Centros de Enseñanza Primaria y secundaria del Extranjero" de l'Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid entre els anys 1929 i 1936. Especificà el cursos: 1929-30, 1930-31, 1934-35. Una nota del seu fill Ramon, indica que Víctor, també ho va ser el curs 1935-36.

El fet, va ser fruit de la renovació portada a terme a l'Acadèmia de Belles Arts de Madrid el 1922, creant-se una assignatura de formació pedagògica que en un principi s'anomenà amb el nom anteriorment esmentat.

Acabà l'any 1929 amb la marxa del seu fill Ramon de Madrid per establir-se a Barcelona. Contant amb 26 anys, deixà el domicili patern habitual de Madrid per traslladar-se a viure a la capital catalana. Ho sabem per una entrevista que se li feu a la revista "Les Lletres" de 10 de desembre de 1929, a Barcelona, en la qual manifestà que havia arribat de Madrid feia 8 mesos, lloc on residia des dels 9 anys, o sia que portava vivint a Madrid pràcticament uns 17 anys, des del 1912.

Víctor començà l'any 1930 publicant i conferenciant de nou. Va ser un altre any molt atapeït en la seva vida. Pel mes de gener publicà un article a la "Revista de Formación Profesional" Ministerio de Trabajo y Previsión de Madrid. El títol de la publicació va ser: Problemas y Orientaciones para la Elaboración de Pruebas de Dibujo", pàg. 6,7,8,9; i pel mes de febrer un altre article a la "Revista de Pedagogia". AÑO IX-Núm. 98, Febrero 1930. Madrid. Títol: "La libertad del niño y el respeto a su personalidad en la enseñanza del Dibujo", p. p. 75-79.

Per si li mancava activitat, Víctor Masriera va ser soci de l'Ateneo de Madrid (1930-1935) amb el número 14.743: El seu domicili continuava constant al carrer Abascal, 7, en la seva professió constava, Professor, i les temporades en que fou soci van ser les següents:

De l'1 de març de 1930, a l'1 de agost de 1933.

Del 5 d'octubre de 1933 al 30 juny de 1934.

Del 28 de setembre de 1934 a l'1 juny de 1935.

Aquests últim períodes interromputs deuen correspondre als períodes de vacances en que anava a viure a Barcelona.

Una nota sense data, indica que Víctor va ser per 3 vegades Secretari i/o Vice-president de la Secció d'Arts Plàstiques de l'Ateneu de Madrid entre 1930 i 1931. Un article al diari "La Nación", de 6 de març de 1930, explicava les noves orientacions pedagògiques del Dibuix. (*Apèndix Documental L. LVII, p. p. 67-69*)

Noves conferències, una d'elles amb il·lustracions gràfiques a la Sala d' Actes de la Escuela del Curso Permanente de Dibujo, annex a la Escuela de Estudios Superiores del Magisterio, al carrer Montalban, 20 de Madrid, el 13 de març de 1930. " Visión panoràmica de la Pedagogia del Dibujo". (*Apèndix Documental L. LVIII, p. 70*)

Per a la divulgació de la seva obra aprofità mitjans de comunicació diversos, essent entrevistat el 20 d' abril de 1930, en la revista publicada a Madrid, *Mujeres Españolas* AÑO II Madrid, 20 d' abril de 1930 N° 61 (Revista semanal) Directora: Vizcondesa de San Enrique. La revista dedicà les pàgines 17 i 18 a fer un reportatge sobre l' obra de Víctor "Víctor Masriera y sus Cursos de Dibujo" Signà l' article Rafel N. Olivare. En l' entrevista Víctor manifestà que l' Institut Kinkokai de Tokio (Japó) s' havia interessat pels seus treballs i ell els havia remés les seves obres que sol·licitaven. (*Apèndix Documental L. LIX, p. 71-72*)

La notícia ja era apuntada en un article anterior, del Diari *La Unión Mercantil* de Màlaga del 17 de desembre de 1929, en fer una ressenya sobre la inauguració d' un Curs de Pedagogia de Dibuix que s' hi portà a terme a l' Escola Normal de Mestres, dient que l' Escola de les Arts del Japó sabent que Víctor Masriera era una autoritat mundial, coneixedor de la seva vàlua, havia sol·licitat la seva al seu concurs a fi de que aportés els seus coneixements sobre aquells problemes en el que a Espanya es referia. Víctor Masriera deia a una altre entrevista del diari "La Unión Mercantil" de Màlaga, de 20 d' abril de 1930, que era l' encarregat de la classe experimental de Dibuix establerta llavors al Grupo Escolar Principe de Asturias de Madrid.

De nou fora de Madrid, pel mes d' abril, acudí a Oviedo, com a congressista, en la celebració del I Congrès Pedagògic del Magisteri Asturià celebrat del 19 al 25 d' abril de 1930 a la capital asturiana, en el qual Víctor donà dues conferències¹⁰³. (*Apèndix Documental L. LX, p. 73*)

De nou a Barcelona, per passar l' estiu, Víctor es feu soci de l' Ateneu Barcelonès¹⁰⁴, entrant de nou com a soci el 21 de juny de 1930, amb el número 8524. A la fitxa d' ingrés hi ha una anotació que diu Ateneo de Madrid (d' on provenia)¹⁰⁵.

Com de costum, l' estiu d' aquell any el tornà a passar a Calella, hostatjat a la Fonda Vila, C/ Bruguera, 34. (Avui en dia Hotel Vila, amb entrada pel carrer Sant Josep)

¹⁰³ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 15.

¹⁰⁴ L' Ateneu Barcelonès fou fundat l' any 1860 amb el nom d' Ateneo Catalán, fins que el 1872 es fusionà amb el Casino Mercantil Barcelonès que ja portava 40 anys d' existència prenent el nom d' Ateneu Barcelonès.

¹⁰⁵ Amb motiu de la seva entrada, a l' Ateneu, hi pronuncià varies conferències. Consultada aquesta entitat, no s' ha pogut trobar cap d' aquestes conferències. Si que han trobat la data d' alta de soci abans esmentada, i en la biblioteca un llibre seu, "El Arte del Croquis".

Pel mes de juliol essent a Barcelona, va rebre l'encàrrec d'impartir un Curs de Dibuix, per R.O. de 17 de Juliol de 1930 que es portà a terme pel mes de setembre. Curs en que hi participaren 115 mestres. Notícies d'aquest, les tenim pel diari "El Dia Gráfico" de 3 d'octubre de 1930, on consta que el Catedràtic de Pedagogia, Víctor Masriera, clausurà el Curs de Dibuix per a Mestres Nacionals de Barcelona.

Aprofità l'estada per pronunciar també una altra conferència amb data 26 de setembre a l'Ateneu Barcelonès, titulada "Fundamentos de la Cultura". Aquella conferència va tenir la particularitat de ser "dialogada", i la pronuncià conjuntament amb el seu fill Ramon¹⁰⁶. Va tenir gran èxit, sortint ressenyada en els periòdics de l'època: La Publicitat, 30 Octubre 1930 (*Apèndix Documental L. LXI, p. 74*). La Vanguardia, 27 i 28 de setembre de 1930 (*Apèndix Documental L. LXII, p. 75*). Mirador ANY II, Núm. 88, Barcelona, 2 d'octubre de 1930.

Amb el començament de la II República Espanyola, el 1931, Víctor continuà amb plena activitat. Al Liceum Club Femenino, organitzada per la UDE Unión de Dibujantes Españoles amb motiu d'una exposició femenina, pronuncià una conferència, el tema de la qual va ser "Sinceridad, Arte, modas y feminismo". Fou el 26 de març de 1931.

Per l'abril d'aquell any, amb data 13 d'abril de 1931, el Secretari de l'Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid li comunicà que podia disposar dels dies i hores que li permetessin assistir a aquella Escola; només li pregava que li digués quin dia volia donar començament a la seva classe, per enunciar-ho als alumnes matriculats. (*Apèndix Documental L. LXIII, p. 76*)

Mostra de la popularitat de Víctor, aparegueren diferents caricatures seves en la premsa de l'època. La primera d'elles aparegué el dijous 23 d'abril de 1931, en el diari "El Sol". Era una il·lustració on hi havia representades les caricatures dels Srs. Masriera, Macho, Planes i Abril i la Srta. Verdes Montenegro. Les caricatures eren fetes per Aristo-Tellez. El peu de la il·lustració deia que el dia anterior a la publicació, s'havien reunit els esmentats personatges, amb diversos artistes a fi d'organitzar un sindicat o agrupació de resistència de les arts plàstiques. La reunió s'havia produït a l'Ateneo de Madrid.

Víctor, continuà publicant, en aquest cas un article a la "Revista de Pedagogia" del mes de maig de 1931, AÑO X-Núm. 113, portava per títol: "Ideas para la organización de la enseñanza primaria del Dibujo", p. 199-203. En un fragment de l'article deia:

Hace un mes, un artículo como el presente debía ir dirigido sólo a una minoría. Pero hoy es un imperativo nacional el que vaya dirigido a todos. Desde el día 12 de abril la unidad espiritual de Espanya quedó

¹⁰⁶ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permenente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 14.

*manifestada. El sentir general de la nació se ha expresado con tal intensidad, con una pureza y elevación tan extraordinarias, con una sinceridad tan conmovedora, que todo lo que tenga un valor vital puede ya interesar a todos, aunque venga bajo la forma de una especialidad. Una cosa ansiamos todos: construir una nueva España que colabore eficazmente a la gestación de una nueva humanidad...*¹⁰⁷

Nova conferència a l' Ateneo de Madrid, pronunciada el 22 de juny. El títol: "Plan General para la Enseñanza del Dibujo". Intervingué també a l' Ateneo de Madrid en discussions de memòries de la Secció de Pedagogia i conferències en el saló d' exposicions sobre temes de pedagogia artística¹⁰⁸. (Apèndix Documental L. LXIV, p. 77)

Segurament que pensant en poder exercir la seva tasca a casa seva, Barcelona, contant ja amb una certa edat, 56 anys, més tot el tragí que havia anat acumulant al llarg de la seva vida, va pensar en oferir els seus serveis a la recent reinstaurada Generalitat de Catalunya. Amb data 28 de setembre de 1931, Víctor va enviar una carta a la Generalitat per, en definitiva oferir els seus serveis en l' organització de l' ensenyament a Catalunya, cosa que indicava havia intentat altres vegades sense poder assolir-ho (Apèndix Documental L. LXV, p. p. 78-79). Deia que eren èpoques d' exclusivisme, tancades i ja superades. El seu desig havia estat sempre incorporar-se a la seva pàtria tot i que actualment dirigia a Madrid el Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza, i malgrat l' èxit que sempre havia tingut, estaria disposat a fer un trasllat en el cas de ser atès el seu oferiment. Signava la carta Víctor Masriera a 28 de setembre de 1931.

Mentre tant esperava resposta al seu oferiment, li va ser demanada la seva opinió en diverses qüestions pedagògiques per part de l' Estat. El 6 de novembre de 1931, una Nota del Consejo de Instrucción Pública de la República Española li demanà dues vegades parer sobre la nova orientació educativa a Espanya. Al mateix temps era nomenat Professor Adjunt pels Cursos de Selecció Professional del Magisterio.

Víctor deuria tenir com anteriorment hem vist, un sou fixa de l' estat, però a aquell hauria d' afegir-se-li tota una sèrie d' ingressos extres, que podien fluctuar en mes o menys quantia, provinents de diferents fons, al principi, de diferents encàrrecs artístics que encara compaginava amb la dedicació quasi bé exclusiva a la pedagogia, posteriorment dels drets de venda de llibres, no sabem si també rebia alguna assignació per conferències, articles etc. De fet si sabem per exemple que l' any 1932, va ingressar una quantitat de diners per la

¹⁰⁷ El fragment de text exposat es referia a la proclamació de la II República Espanyola, ocorreguda el dia 14 d' abril de 1931, concretament Víctor, es referia al dia 12 i no al 14, doncs el dia 12 va ser el dia que es van celebrar eleccions municipals en les quals el número de vots obtinguts pels republicans va ser molt superior als obtinguts pels defensors del regim monàrquic.

¹⁰⁸ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permenente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. p. 15-16.

venda d'obra seva. Va rebre la liquidació de 4040 ptes. per 2272 "carpetes" venudes a la llibreria "Libreria Pedagógica" Juan Ortiz de Madrid.

Pel mes de maig, pronuncià una nova conferència, el local escollit va ser el Museo del Prado (Sala del Greco), la data, el 20 de maig de 1932, i el títol o tema a tractat, "Los Museos y la Educación Estètica del pueblo"¹⁰⁹.

Aquell mateix any, pel més de juny, es fundà una nova entitat, la "Asociación Espanyola de Profesores Titulares de Dibujo" antecedent similar del que amb el temps serien els "Col·legis Oficials de Professors de Dibuix", i posteriorment amb l'afegitó de "Col·legis Oficials de Doctors i Llicenciats en Belles Arts i Professors de Dibuix". Víctor n'era un dels responsables, juntament amb Eduardo Chicharro, catedràtic de la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, i Inspector de les Escoles d'Arts i Oficis, i Manuel Méndez, catedràtic i Director de la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid¹¹⁰.

7. ETAPA D' INCERTESA POLÍTICA I DE PERILL DE LA SEVA OBRA (1932-1938)

El més d'agost es va produir un esdeveniment bo per a Víctor, en aquella ocasió va ser a nivell privat i sense cap mena d'anunci ni publicitat, el dia 27, el seu fill Ramon, resident ja feia temps a Barcelona, es casà pel "civil" amb Rosa Ferrer Torrents. (*Apèndix Documental L. LXVI, p. 80*)

Des d'aquella data, es conserven un reguitzell de cartes personals, correspondència mantinguda entre Víctor, normalment a Madrid, i el seu fill i nora a Barcelona. Normalment les cartes que es conserven són les que escrivia Víctor, no pas a l'inversa, de manera que per les respostes que donava, hem d'imaginar-nos que deien els altres interlocutors, el seu fill i nora¹¹¹.

Una de les primeres cartes, està datada el 12 de novembre de 1932. És una carta de Víctor adreçada al seu fill i nora a Barcelona. Els diu que anirà a Toledo amb un grup de socis de l'Ateneo de Madrid per explicar "in situ" les grans obres d'art de la ciutat. Els explicava que el diumenge passat no havia fet bo i no va poder anar a el "Pardo", i per tant va anar al "Monumental" per escoltar un concert de la Simfònica.

La música m'excita molt l'imaginació...

¹⁰⁹ Op. Cit., p. 12.

¹¹⁰ Op. Cit., p. 12-13.

¹¹¹ Tal com ja s'ha esmentat, degut a que el Fons Víctor Masriera –famílies Masriera-Ferrer- (inv.107) de l'Arxiu Nacional de Catalunya no es troba inventariat, és fora de consulta, i amb accés restringit amb permís, hi ha hagut limitació en quan a l'autorització en el nombre de reproduccions, per la qual cosa s'han hagut de seleccionar també les cartes personals que han semblat més adient s'per a la seva reproducció, malgrat s'han pogut llegir totes, i d'elles se'n faci referència. Algunes de les que no es troben reproduïdes a l'"Apèndix Documental Cartes", se n'han transcrit literalment alguns fragments en funció de l'interès que presentaven per la part pedagògica i/o històrica de la seva vida i obra.

Parlant d' art es quan més m' animo i més fàcil m' és comunicar entusiasme.

Al cap de poc, les cartes personals de Víctor, agafen una altre sentint, es transformen en un document de valor ja no tants sols pedagògic, sinó històric, doncs en elles i a través d' elles traspua tot l' ambient del catalanisme polític de l' època, el qual s'incrementà amb l' arribada de la II República (1931) i posteriorment de l' Estatut d' Autonomia de Catalunya l' any 1932, vistos però des de l' òptica del sentiment propi que despertaren en Víctor i també amb la visió de la distància i d' un ambient diferent al del lloc on s' anaven produint els esdeveniments. Les cartes reflexen també, el progressiu enrariment del clima polític i social a tots nivells i en tots els aspectes, els esdeveniments previs a la Guerra Civil Espanyola i els fets propis d' aquesta, que Víctor visqué en primera persona.

Una carta de Víctor del 6 de desembre de 1932, des de Madrid, dirigida a Ramon i Rosa, els diu entre altres coses que li agrada molt el Passeig de Gràcia de Barcelona de nit. Diu també que es llegeix en general el manifest de Macià amb un accent anti catalanista. Troba molt bé l' idea de "Palestra". Es troba content, si un vol aprofitar es qüestió de no presentar cap iniciativa, del contrari tothom es posa en guàrdia. Està fastiguejat per que tot lo seu està encallat. Se'n fum de l' organització del Ministerio que diu que es fan un embolic, i ara l' ajunten amb la "pobre" Montessori que res ha fet de Dibuix .

De fet, en aquest període de temps, comencem a veure un Víctor Masriera una mica cansat, enyorat, en part per la seva partida de Madrid cap a Barcelona des de ja feia algun temps del seu fill, ara ja casat i per trobar-se ara sol, però també ho sembla per la manera com es desenvolupen els fets i esdeveniments, sembla una mica decebut, sensació que com es veurà li anirà en augment.

D' aquesta època deuen datar unes cartes, sense data, que envià al comte Güell-Comillas en les quals pretenia els seus favors per intercedir en el seu retorn a Barcelona.

Novament surt de Madrid, per donar un nou curs pel mes de desembre de 1932. Pronuncià una conferència i una lliçó pràctica a Córdoba, en el transcurs d' una "Semana Pedagógica", en la qual els inscrits passaven de 500¹¹². En una carta personal, indicava que l' havien portat a veure tota la ciutat. (*Apèndix Documental CARTES L. I, p. p. 127-130*)

Il·lusionat amb la preparació d' una nova conferència ho explicà en una carta des de Madrid dirigida al seu fill i nora, datada el 16 de gener de 1933. Comenta que potser donarà una conferència que es podria titular "El Dibuix i el món meravellós dels infants", en ella contrastaria amb moltes imatges dibuixos i pintures de nens de totes les edats, amb els prehistòrics fins als surrealistes.

¹¹² MASRIERA, Víctor. "El Curso Permenente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. p. 15.

Mentre tant, el 27 de gener, pronuncià a l' Ateneo de Madrid una conferència sobre "La Clarividencia del Greco", amb projeccions¹¹³. (*Apèndix Documental L. LXVII. p. 81*). Una carta enviada des de Madrid a Barcelona al seu fill i nora, de 28 de gener, diu que està molt content de la conferència, que va ser un èxit. (*Apèndix Documental CARTES L. II, p. p. 131-136*)

En carta de 14 de febrer de 1933, a Ramon i Rosa, els hi explica la lluita aferrissada que hi ha a Madrid per ser Director de l' Acadèmia Española de Belles Arts de Roma, entre Macho i Valle Inclan. Macho recollia firmes d' Artistes. Ell n' hi ha recollit ¹¹⁴. A part d' això diu que a ell de mica en mica se'l té en gran consideració, tan a l' Ateneo de Madrid com a la Casa de Catalunya on pensa que serà el seu centre d' operacions per tornar a Barcelona. La conferència que donarà l' 1 de març serà titulada "Castilla i Catalunya complementarias". (*Apèndix Documental L. LXVIII, p. 82*)

Pel mes de març l' associació de la qual Víctor en va ser tresorer, la "UDE" Unión de Dibujantes Españoles, amb seu a la Plaza Callao, 4 de Madrid, va organitzar un Cicle de Conferències. Una d' elles la pronuncià Víctor, fou acompanyada de projeccions. La va titular "La Clarividencia del Greco"¹¹⁵, i era repetició de la que ja havia donat abans.

Una nova carta personal va escriure des de Madrid al seu fill i nora a Barcelona. La carta era datada el 10 d' abril de 1933. En ella explicava que marxava cap a Àvila i que acabava d' arribar de Màlaga on havia estat molt content en congregat 300 persones. Moltes d' elles hi havia anat de lluny només pel desig de conèixe'l. Diu que feia molta calor i que ell és molt sensible a les temperatures. Va ser la vegada que li va sortir millor l' explicació. Tal com esmentava en la carta anterior, dient que marxava cap a Àvila, aquell mes d' abril de 1933, pronuncià de nou altres conferències, en realitat varen ser una conferència i unes lliçons pràctiques dins del context de la Setmana Pedagògica d' Àvila. Víctor va donar una lliçó diària i 2 conferències en la

¹¹³ Op. Cit., p. 12.

¹¹⁴ Va ser Valle-Inclan qui va desenvolupar el càrrec de Director de la Acadèmia espanyola de Belles Arts de Roma, i no pas Vitorià Macho. Víctor Masriera tenia una fotografia de Vitorià Macho de 1933. (Artista-escultor de Palència, un dels millors d' Espanya. Acabà exiliat passada la Guerra Civil) L' informació que aporta Víctor Masriera sobre el tema, ve ampliada amb una carta de 06-02-1933, Madrid (2590/18), Carta d' ateneistes, principalment de la secció d' Arts Plàstiques, en recolzament de Vitorio Macho signada entre d' altres per Masriera, Garcia del Real i Sloker; i per una altra de 08-02-1933, Madrid (2590/18), Membret de l' Ateneu. Secció de Plàstica, carta mecanografiada al Ministre d' Estat d' un sector dels ateneistes en recolzament a la candidatura de Vitorio Macho com a director de la ABAR. Firmes autògrafes del Secretari de l'Ateneu, J. Castedo, i del Vicepresident, Víctor Masriera. A continuació s' inclou la relació de signatures autògrafes que ho avalen. La informació d' aquestes dues cartes es troba en l' estudi titulat "la huella de Valle-Inclan en la Acadèmia de Roma": nuevos documentos; de Ramon Mar; o bé en la publicació "Anelles de la Literatura Espanyola Contemporània. 22-jun-2004. Online Access. Mascato, Rey; Rosario. <http://goliath.ecnext.com/coms2/gi_0199-3722691/La-huella-de-Valle-Incl.html>.

¹¹⁵ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permenente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 12.

Setmana Pedagògica, organitzada per la Asociación del Magisterio Abulense "Unitas", a Àvila ¹¹⁶.

En el seu viatge a Àvila va pronunciar una nova conferència sobre el Dibuix escolar, donada en una localitat fora de la capital alabesa, a Cabrerros, en un curs organitzat també per la Asociación del Magisterio Abulense "Unitas", el mes d' abril de 1933.

Noves conferències a la "Casa del Maestro". Dues conferències. La primera va ser donada el dia 27 de Maig de 1933, el tema era." El Arte en el hacer de la escuela". La segona, el 3 de juny. Tema: "Metodologia del Dibujo".

Del 9 al 30 de maig de 1933, es produí a Madrid, una Exposició Escolar Txecoslovaca, en els locals del Museo Pedagógico Nacional. En ella es presentà una exposició de dibuixos, treballs manuals, material escolar, llibres i joguines, sota el títol abans esmentat. Dins del Comitè Organitzador destaquen entre altres personalitats, Àngel Llorca, director del Grup Escolar Cervantes i Francisco Alcantara, director de la Escuela de Ceràmica de Madrid, Víctor Masriera, com a professor de dibuix del Grupo Escolar Zorrilla formà també part d' aquell Comitè Organitzador. En el Museo Pedagógico Nacional de Madrid, feu un parlament amb motiu de la clausura de l' Exposició de Dibuixos de les Escoles de Txecoslovàquia, a l' haver format part del Comitè Organitzador.

L' opinió de Víctor respecte a temes d' art i el seu ensenyament el coneixem també per articles o entrevistes que anteriorment ja em vist, li formularen. En un article del diari "El Liberal" de 24 de Maig de 1933, opinava que les Escoles Superiors de Belles Arts anaven atraçades respecte l' ideal artístic d' Espanya. Compartia la necessitat, tal com constava en un decret de 1922¹¹⁷, que el Títol de Professor de Dibuix s' expedís a les Escoles Superiors de Belles Arts com a garantia de coneixement tècnic, però completant-lo amb el Certificat d' Aptitud Pedagógica que expediria el Curso Permanente de Dibujo.

En celebrar-se el primer aniversari de la fundació de la "Asociación de Profesores Titulados de Dibujo", es va obrir un torn de conferències donades pels tres personatges fundadors. Aquestes es pronunciaren durant el mes de maig de 1933, a la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado, al carrer Alcalá, 13, de Madrid. (*Apèndix Documental L. LXIX, p. 83*) Participaren Eduardo Chicharro amb 1 conferència, Manuel Méndez amb 2 i Víctor Masriera amb 4; desenvolupant tots els graus metodològics del Dibuix. Com a colofó es feu un homenatge als 3 fundadors. Per una fotografia de premsa (retallada i sense saber a quin diari pertanyia) publicada però el 27 de juny de 1933 i signada per (Foto Marín), sabem de l' organització d'un Homenatge als tres membres fundadors de l' esmentada associació. La fotografia feta el 22 de juny del mateix any 1933, diu al darrera "Banquete Homenaje a Víctor Masriera, Cicharro y Mendez, de la Asociación de profesores de Dibujo". Una nota sense

¹¹⁶ Op. Cit., p. 15.

¹¹⁷ Real Decreto de 21 de abril de 1922. (Gaceta de Madrid, 23). Art. 1º. Párrafo 2.

data, diu que el dinar homenatge de la Asociación de Profesores Titulados de Dibujo, es va fer quan feia un any de la seva fundació.

Amb anterioritat a l'acte d'homenatge, el dia 2 de juny havia visitat Madrid, el president de la Generalitat de Catalunya, Francesc Macià, en la visita va passar per la "Casa de Catalunya", i en la recepció hi era present Víctor. A través d'una fotografia (Foto Marín Gavilan), retallada d'un diari de l'època (trobat sense capçalera), del 2-VI-1933, s'hi pot veure Víctor Masriera i altres personalitats amb el president Macià.

Nova carta personal de Víctor de Madrid, adreçada al seu fill i nora, amb data de 29 -?- 1933, diu que no li fa gràcia?, que Manel? vagi a Madrid, i dirà al seu germà que troba un disbarat expatriar-se. Ell en pateix prou les conseqüències, doncs després és molt difícil tornar. Parla també del seu germà Rossend que li escriu sobre la Tula a Antofagasta (Xile). Diu també que ha pres un bany de sol de dues hores i que ha perdut les claus i haurà de tornar al lloc on s'havia despullat per veure si les troba ¹¹⁸. Diu també que ja escriu a màquina, malament com ho feia al principi.

Altre carta de 10 d'octubre de 1933, per a Ramon i Rosa, diu que la Asociación de Profesores Titulados de Dibujo, l'han fet President. Parla de la gran tensió política que es viu a Madrid. Diu que està espantat. També diu que per fer les fotografies, té el fixador dèbil i ha de passar-les altre vegada al bany. No obstant torna a animar com sempre fa, al seu fill Ramon en els seus estudis. (*Apèndix Documental CARTES L. III, p. p. 137-144*)

Les coses comencen a torçar-se per a Víctor, així es desprèn de la nova carta que envià el 23 d'octubre, dient com a fet destacat, que el Curso Permanente de Dibujo ja no existia al no haver-hi pressupost. Començà a veure un pervindre no massa afalagador. Els hi diu també que vol tenir una quantitat d'estalvis en algun lloc o altre de reserva que ha de procurar que augmentin, doncs poden venir circumstàncies en que es puguin necessitar. Intentaria agafar la Càtedra i el "Curso" s'agregaria a la Normal i podria tenir sou i plaça en propietat. Al final li passa diners – al seu fill, com venia fent constant i habitualment.

Pel Decret de 30 d'octubre¹¹⁹, es clarificà el títol atorgat per les Escoles de Belles Arts no només depenen del professorats de dites escoles, sinó de personalitats rellevants que no el posseïssin però que podessin rendir eminents serveis a l'ensenyament d'aquest caràcter. Víctor es trobava en aquesta situació ja que no acabà en la seva època d'estudiant, tots els estudi de "Llotja".

¹¹⁸ Els banys de Sol formaven part de la cultura naturista.

¹¹⁹ Decreto de 30 de octubre de 1933 (Gaceta de Madrid, 14). Sobre la capacitat que confereix el títol de la mateixa per personalitats rellevants que no el posseïssin i que malgrat això, poguessin rendir eminents serveis en l'ensenyament d'aquest caràcter.

Poc a poc sembla com si anés intuït un cert desastre venidor. Així en la nova carta de 6 de novembre de 1933, adreçada a Ramon i Rosa, diu que el Ministerio ha donat validesa al títol de la Escuela de Bellas Artes fins a la reorganització d' aquesta. (*Apèndix Documental CARTES L. IV, p. 145*) El Consell Nacional de Cultura vol fer-ho aviat proveïnt càtedres vacants, així es posaria a concurs una de Pedagogia del Dibuix, que això es el que li convindria més, pel sou i categoria. A més, si expedissin títols les Escoles de Madrid i de València, (el febrer de 1932 s' incorporà a l' Estat l' Escola Superior de Belles Arts de València amb les mateixes condicions que la de Madrid), seria més fàcil que la de Barcelona no es quedés enrere i així es facilitaria el trasllat. Envià de nou bastants diners al seu fill Ramon per que pogués disposar de les seves mensualitats i el que li convingués.

En nova carta de 17 de desembre de 1933, deia que li ha agradat el segell de la nova associació IPSUM ¹²⁰, fet per Ramon. Confirma que el dia 21 tornaria amb el tren com de costum. Li semblava que tot estava una mica més tranquil. Però el Govern tenia una por tremenda. Com exemple, deia que el dimarts havia de donar una conferència per inaugurar el nou local de la Asociación de Profesores de Dibujo que ell presidia i la "Dirección General de Seguridad" li ho prohibí al no permetre cap tipus de reunió. El tema era sobre els problemes de l' ensenyament del Dibuix.

Malgrat l' ambient enrarit, Víctor no renuncià pas a plasmar la seva signatura a un Manifest que es formulà a Madrid "Manifiesto de la Asociación de Amigos de la Unión Soviética", aquest manifest el signà com a "pintor", juntament amb altres personatges de l' època i talla de: "Manuel Machado, escriptor, Gregorio Marañón, médico, Eduardo Ortega y Gasset, abogado, Pio Baroja, escritor, Jacinto Benavente, escritor, Ramón del Valle Inclán, escritor, Ricardo Baroja, pintor, Federico Garcia Lorca, escritor..."

L' esmentat manifest, posà de relleu l' esdeveniment econòmic i social més formidable del món modern en quant a l' aixecament en aquell immens territori, del qual participaven tots els homes atents als problemes del present i a les expectatives del pervindre. Intel·lectuals, tècnics i la gran massa treballadora. En quasi tots els països del món funcionaven Associacions d' Amics de la Unió Soviètica, i llavors a Espanya es volia recollir aquella simpatia cap a aquell moviment, estudiar-lo, documentant-lo i veient els problemes i les dificultats que suposava construir una societat nova. L' Associació quedava al marge de partits i tendències polítiques..., la Unió Soviètica, regida per l' stalinisme, es projectava de manera recurrent sobre el debat polític català i espanyol. Per una part gens menyspreable de les esquerres, l' experiència soviètica era un model, mes o menys reeixit, d' enginyeria social.

¹²⁰ La primera associació que feu el seu fill, nora i a la qual ell també hi consta com a fundador fou l' anomenada "Inter-Club", que no arribà ni a néixer, seguint amb la mateixa idea filosòfica d' un interjectivisme, nasqué "Ipsum", una concepció estètica nova, diferent de les tradicions objectivistes per les quals l' art és essencialment representació; com de les modernes subjectivistes, per les quals és abans de tot expressió. Succeïa el desembre de 1933.

Començà l' any 1934 amb una nova conferència aquesta vegada a Barcelona, a l' Ateneu Barcelonès, el 5 de gener, el títol: "La Pedagogia i la formació del Professor de Dibuix". Conferència pronunciada a les 7 h. del vespre¹²¹.

A Barcelona mateix i en el mateix mes de gener, segurament que fent-ho coincidir amb la seva estada a la ciutat, es presentà una nova entitat associativa promoguda pel seu fill Ramon i la seva nora Rosa Ferrer "IPSUM" El seu fill i nora donaren a conèixer el manifest inicial. Però el 12 del mateix mes ja es trobava a Madrid, des d' on envià una carta al seu fill i nora dient que ja fa fred. (*Apèndix Documental CARTES L. V, p. 146*)

Pel mes de març es publicà un Decret¹²² que regiria a totes les Escoles Superiors de Belles Arts. Fou la reorganització més profunda fins el moment.

Novament Víctor va tenir uns ingressos extres al seu sou, aquesta vegada també, per la venda de "carpetes", va rebre la liquidació de 3639 ptes. de "carpetes" venudes a la llibreria "Libreria Pedagógica" Juan Ortiz de Madrid. Mostra de que la seva obra es venia, es que si a inicis d' any ja havia rebut una liquidació per la venda de "carpetes", ara a 25 de maig, la mateixa llibreria, li comunicà que s'havien tornat a esgotar. Carta de 25 de maig de 1934 de la "Llibreria Pedagógica" de Juan Ortiz, comunicant-li que tenien esgotades les carpetes N° 3 del "Metodo Pedagógico del Dibujo", i n' hi demanen més.

L' anterior mes d' abril concretament, el dia 28, va ser nomenat Vocal per a Oposicions a Instituts. Segons la "Gaceta de Madrid" AÑO CCLXXIII Tomo II Sabado 28 Abril 1934. Nomenar a Víctor Masriera, Professor de Pedagogia del Dibujo, com a Vocal, apartat B) pel Tribunal per a les Càtedres de l' Institut Balmes de Barcelona i Maó. Va rebre varies cartes de varis opositors, demanant recomanació per a les esmentades oposicions.

Nova carta personal de Víctor des de Madrid al seu fill i nora a Barcelona amb data de 24 de novembre de 1934. En ella els deia que per Nadal no podria anar a Barcelona, que si es volien veure haurien de ser ells qui anessin a Madrid ja que era membre d' un Tribunal d' Oposicions que començava el 10 de desembre i només paraven el dia de Nadal. El Tribunal estava ja constituït i no podia deixar-ho, a més deixaria de guanyar les dietes que les paguen a 25 ptes. Els deia que rebre impressions dels catalans de Madrid no els aniria malament. I els comentava també que l' assumpte de la incorporació del Curso Permanente de Dibujo a la Escuela Superior de Bellas Artes de Madrid, després de l' informe favorable del Claustre estava per resoldre en el Ministeri. El cap de negociat tenia ganes de solucionar-ho i havia de fer l' ordre juntament d' acord amb el Director de Bellas Artes i el de la Escuela.

Aquest últim ho veia tan segur que em demanà el programa de l' assignatura que ahir vaig començar a explicar-la.

¹²¹ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 14.

¹²² Decreto de Bases de 22 de marzo de 1934.

Comentava que feia poc, havia mort Juan Ortiz el qual tenia l' exclusiva de venda del seu Mètode, i li havia de pagar 1000 ptes, confiava en que la vídua ho fes.

També els explicava que:

La màquina de fotografar "Contax" està espatllada, es deuria omplir de sorra molt fina l' estiu a la platja i s' ha hagut de desmuntar i demanar peces a Alemanya. Diuen que és un aparell molt delicat. Ara no puc disposar d' ella i a sobre em costarà bastants quartos.

Deia a Ramon que era molt desagradable el que li havia passat a la cama, i que trobava que es constipaven molt. També li deia que anés a l' editorial i a l' Acadèmia, i que necessitava tenir deixebles. Acabava dient que si no hi anaven, ja no seria fins l' estiu que es podrien veure.

Entrat l' any 1935, va fer una mica de resum-recopilació de la tasca portada a terme en el Curso Permanente de Dibujo, sota el Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, publicant un llibret divulgatiu del mateix, de 16 pàgines titulat "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Madrid, 1935. Varen ser-ne autors, Víctor Masriera com a Director i José Machado Ruiz i Manuel de Arpe Caballero com a Professors Auxiliars. Expliquen l' obra pedagògica del Curs des de 1912 fins 1935, la seva orientació pedagògica per als mestres, Professors de Dibuix i els nens, els cursos experimentals per a nens i nenes, l' expansió de l' activitat pedagògica, etc.

Víctor va rebre una carta datada el 8 de febrer de 1935 en la qual se li comunicava que l' 1 de febrer de 1935 havia estat admès com a soci individual a l' "Associació Protectora de l' Ensenyança Catalana"¹²³, seu situada al carrer Arc, 1 Pral. de Barcelona¹²⁴.

Nova carta personal de Víctor al seu fill i nora, datada el 10 de març de 1935, aquesta denota la gran activitat i vida social per portava, malgrat en el fons tal com ell mateix reconeixia es sentia sol. Els explicava que aquella setmana s' havia hagut de posar tres vegades l' smoking, una per anar al Ball de les Regions, al "Palace", on era jurat d' uns balls del segle XVIII i XIX; una altre per anar als balls del "Casal"; i una altre per anar al "Liceo Andalus". També va estar en una festa a la "Casa Charra". Malgrat tot, està llegint a Rousseau, del qual només havia llegit l' Emili. Amb les seves confessions hi troba molts punts de proximitat. Ha arribat a un punt monstruós. Per por al

¹²³ A finals de 1898 es creava en el Col·legi Sant Jordi, l' Agrupació Protectora de l' Ensenyança Catalana (APEC). L' any 1902 dita agrupació, es transformà en APEC, Associació Protectora de l' Ensenyança Catalana.

¹²⁴ L' (APEC) Agrupació Protectora de l' Ensenyança Catalana, va néixer lligada a la Unió Catalanista amb la finalitat d'organitzar l'ensenyament en català, i de crear una escola catalana pública i privada. Des del 1914 gràcies a l' impuls de la Mancomunitat de Catalunya va augmentar el número de socis arribant el 1933 a 7.813. Va acabar sent clausurada per les autoritats franquistes el 1939, incautant els fitxers i el material.

desengany no confia en ningú i res de bo espera dels semblants. Viu content entre ells i el petit afalagament li fa un gran efecte. L' amista la té difosa entre molta gent i això l' omple lo suficient per no sentir-se sol. Torna a parlar de la "Tula". (*Apèndix Documental CARTES L. VI, p. p. 147-148*)

Pel mateix mes de març, Víctor va rebre una invitació del pintor vallesà Joan Vila-Puig, que exposava a Madrid, tot convidant-lo a la inauguració de la seva exposició¹²⁵.

Vila-Puig se complace en invitarle considerándose muy honrado si le dedica una visita a la exposición que de sus obras tendrá en el Círculo de Bellas Artes, desde el 25 de Marzo al 3 de Abril. Madrid, 1935.

Una Cèdula Personal, indicava que el seu domicili, continuava sent al carrer Abascal 7, 2n., de Madrid. La Cèdula Personal era emesa per la Diputació Provincial de Madrid, el 25 d' abril de 1935.

Durant aquell any, es produí un fet important, el Curso Permanente de Dibujo passà a annexar-se definitivament a la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid. L' esmentat "Curso" que des de la seva fundació el 1912 adscrit a la Dirección General de Primera Enseñanza, i des del 1922 a la Escuela Superior del Magisterio, es quedà sense cap patronat al ser abolida l' esmentada "Escuela de Magisterio", navegava sense rumb, ara passava a annexar-se a l' Escola Superior de Belles Arts de Madrid segons l' ordre de 29 d' abril de 1935. (*Apèndix Documental L. LXX, p. 84*). Podria ser utilitzada dita escola a canvi d' altres serveis corresponents al "Curso". Víctor, s' havia sortit amb la seva, aparentment per que a la pràctica no estava pas tot ben afermat, a més, continuant amb la voluntat d' apropar-se o traslladar-se a Barcelona, aconseguí l' autorització per impartir un nou curs a Barcelona. La Gaceta de Madrid, num. 122, de 2 maig 1935 autoritzà al Director del Curso Permanente de Dibujo a realitzar a Barcelona els treballs d' implantació i organització d' altres cursos sense desatendre però la direcció dels de Madrid. (*Apèndix Documental L. LXXI, p. 85*)

Noves cartes personals es succeïren ràpidament. La del 2 de maig de 1935, al llegir-la sembla realment com si anés tenint una premonició del que després va passar. Els diu que està molt content doncs havia sortit a la Gaceta de Madrid l' ordre autoritzant-lo per organitzar a Barcelona Cursos de Dibuix. El Ministerio l' autoritza a realitzar treballs a Barcelona d' implantació i organització de cursos i a utilitzar part del material que té assignat, sense deixar la direcció del Curso Permanente de Dibujo a Madrid. No acabava de creure's la rapidesa d' un "Ministeri" que des de llarg temps tots els assumptes se li encallaven, sense haver-ne pogut resoldre cap. A part de parlar dels seus temes, els deia que aviat hi haurà una crisi, que està anunciada.

Els explica que:

¹²⁵ Un destacat pintor vallesà, Joan Vila-Puig (Sant Quirze del Vallès, 1890-Bellaterra,1963). Deixeble de Joan Vila Cinca i de Modest Urgell a Llotja. Becat per l' Ajuntament de Sabadell a l' Escola de Sant Fernando de Madrid. Paisatgista bàsicament vallesà, tenint diferents càrrecs dins l' Acadèmia de Belles Arts de Sabadell.

*...ahir vaig anar a fer una visita als presos catalans. Vaig anar-hi amb la senyora Velten, vaig passar com a marit d'ella. Anavem amb la senyora d'en Companys i eren molt rigorosos en l'entrada. Estarem quasi dues hores allí, enrahonant sempre amb en Gassol i en Mestres. En Companys aquí naturalment saludarem com als demés, tenia prou feina a estar amb la seva dona que es petiteta, maca, molt pintada, rossa oxigenada i molt més jove que ell. En Companys està molt envellit de quan el vaig veure l'estiu passat. 'M sembla que hi tornaré i donaré algun llibre meu a en Gassol. És un bon moment per la relació.*¹²⁶

Podent treballar ja a Barcelona, encara que parcialment, Víctor, des de Madrid, dirigí una carta de 4 de maig de 1935, al Sr. Joaquim Xirau, dient que no podia deixar abandonada la Direcció del Curso Permanente de Dibujo, que té a Madrid, per lo que preferiria donar a Barcelona un Curs Universitari a la Secció de Pedagogia de la Facultat de Filosofia i Lletres amb el títol "Pedagogia del Dibuix" de 5 o 6 mesos de duració per poder fer front a 2 o 3 viatges¹²⁷.

En una altre carta semblant indicava que no pot deixar abandonada la "Càtedra de Mètodes " de l' Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid.

Nova carta dirigida al seu fill i nora, de 30 de maig de 1935, en la qual els explicava que havia canviat de casa amb força rebombori -referint-se a la feina-. Tot ho feia en vistes al trasllat definitiu a Barcelona, mentrestant, aniria a viure a casa del Ramon i la Rosa a l' Av. Gaudí de Barcelona. A Madrid, deia que s' havia desentès del tot del Casal de Catalunya. Els explicava que va haver-hi una "guerra civil" a la junta entre dos bàndols. Per sortir del pas, ell va proposar una candidatura de consens en que hi fossin tots representats.

Però malgrat el guirigall que esmentava en la carta anterior, en el Casal de Catalunya a Madrid, se li va retre un Homenatge singular. Així consta a la revista del Casal de Catalunya a Madrid. Revista ANY I – Juliol 1935 – NUM. 1. Diu a la p. 5, que el dimecres 5 de juny de l' actual es va homenatjar al Catedràtic de l' Escola de Belles Arts, senyor Víctor Masriera en motiu de marxar a Catalunya on ha desenvolupat una profitosa tasca en benefici de la Cultura Catalana i en pro del Casal... (*Apèndix Documental L. LXXII, p. 86*)

L' acte consistí en un àpat vegetarià. El segon plat del menú consistia en un plat anomenat "Brou Masriera". (*Apèndix Documental L. LXXIII, 87*)

¹²⁶ Els presos a que es refereix a la carta, eren el govern català empresonat a la Modelo de Madrid, després dels fets del 6 d' octubre de 1934 en els quals el president Companys va proclamar l' Estat Català dins la República Federal Espanyola. Lluís Companys i els altres Consellers de la Generalitat, van ser condemnats el 5 de juny de 1935 a 30 anys de presó als penals del Puerto de Santa Maria i de Cartagena.

¹²⁷ La Universitat de Barcelona, a partir dels fets d' octubre de 1934, sense haver-hi tingut res a veure, va perdre el seu estatut, sent suprimit el patronat que la regia, presidit per Pompeu Fabra, tornant a dependre directament del Ministerio de Instrucción Pública. SOLÉ I SABATÉ, Josep M, VILLARROYA, Joan. *Els anys de la Segona República (1936-1939). "Catalunya durant la guerra Civil dia a dia"* 1. Ed. Edicions 62-La Vanguardia. Barcelona, 2006, p. 89.

De l'acte també se'n feu ressò el periòdic "Ahora", de 7 de juny de 1935, amb un peu de foto que deia: "Aspecto del banquete ofrecido en el Casal Català de Madrid". En ella s'hi veu a Víctor Masriera afalagat per tots els convidats. (*Apèndix Documental L. LXXIV, p. 88*)

La revista "Rumbos" de 15 de juny de 1935, cita en un article signat per Víctor Gonzalez Gil, "El dibujo en la escuela primaria", la tasca de Víctor Masriera, tot dient:

...en España tenemos a un pintor metodista de este nuevo concepto, Víctor Masriera. Se le conoce aún más en el extranjero ya que es llamado a certámenes de pedagogía y el estado le tiene en cuenta ya que tiene a su cargo la dirección del curso permanente de dibujo del Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes. El ha hecho investigaciones difíciles de obtener con los niños y gracias a esto hay nuevos campos.

L'estiu d'aquell any el passà a Sant Pol de Mar, un dels altres indrets on s'hostatjà alguns estius. Es troben fotografies de Sant Pol i la Costa Brava fetes per Víctor aquell any. També algunes d'aquell any, són de Madrid (el Retiro, tramvies, i altres de la costa catalana, Sant Pere de Roda, Cadaqués, Calella de Palafrugell, Sant Feliu de Guíxols..., amb paisatges com de garberes, sega, tractors, paisatges nevats amb persones esquiant, etc. A Sant Pol de Mar el seu germà Frederic li adreçà una carta sense data, on s'hostatjava, al carrer de l'Església, 25.

Preveient un nou viatge a l'estranger, aquesta vegada a la capital belga, Brussel·les, Víctor va tornar a renovar el passaport amb data de 3 de juny de 1935. Tenia per tan, passaport nou per viatjar per França, Bèlgica, Holanda i Suïssa. L'objectiu era assistir al VII Congrés Internacional de Brussel·les, el dia 13 de juny de 1935. Una vegada efectuat, Víctor va rebre una carta de la "Asociación de Profesores Titulares de Dibujo" amb seu al C/ Rosalia de Castro, 30, de Madrid, demanant-li els informes del VII Congrés Internacional de Brussel·les, que havia anat. En el mateix sentit la petició de la Associació Valenciana de Professors de Dibuix, li demanà també informació a l'haver estat Víctor el delegat d'Espanya de la Federació Internacional.

Abans de l'anada a Bèlgica, trobant-se a Barcelona, es feu soci del Cercle Artístic de Sant Lluc de Barcelona, del qual ja ho havia estat. No es conserven dibuixos de Víctor a l'entitat; però si la nova alta produïda l'11 de juny de 1935; petició d'alta que al mateix temps anà acompanyada d'un oferiment de donar una conferència sobre "El Greco dins l'evolució de la pintura" (*Apèndix Documental L. LXXV, 89*), que la Junta de l'entitat acceptà i que assenyalà la data de la celebració pel dia 18 de juny de 1935, aparaguent l'anunci de l'esmentada conferència en el periòdic "La Veu de Catalunya" del diumenge 16 i el mateix dimarts 18 de juny.

L'esmentada conferència no es conserva a l'entitat, ni és reproduïda a l'esmentat periòdic¹²⁸.

¹²⁸ MASRIERA, Víctor. "El Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza", Ministerio de Instrucción Pública y Bellas Artes, Madrid, 1935, p. 14.

Amb data del 18 de juliol de 1935, trobant-se encara a Barcelona, va rebre una carta enviada des de Madrid, del seu company, professor del Curso Permanente de Dibujo, "Pepe" (José Machado), el qual li comunicà que hi havia problemes pel pagament de nòmines. Havia estat deixeble seu i era tal com moltes vegades indica, bon amic. Sempre donava records als seus familiars. Era qui l'informava de la situació a Madrid en cada moment, quan Víctor no hi era. A més, Víctor tenia a Madrid un "habilitat" –ja esmentat- que era qui tenia cura de cobrar les nòmines de vacances i després en temps de guerra.

Nova carta personal enviada per Víctor, ja des de Madrid, de 4 de setembre de 1935, a Ramon i Rosa. Els diu que encara no li paguen les 500 ptes. del quinquenni.

Carta de 13 de setembre de 1935 de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa. Els diu que Machado -(Pepe)-, li va dir que Santullano ¹²⁹ va manifestar que el nostre "Curso" hauria d' haver-se agregat al Museu Pedagògic.

! Aquella Santa gent no volen que ningú els vegi. Fins i tot han lograt que la Biblioteca no hi vagi ningú ; .

Nova carta de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa, de 27 de setembre de 1935. Els diu que s' ha sentit amb el cap fluix, amb tensió i sequedat als ulls i que al llegir, dibuixar o mirar fotografies li produeix mareig. Però els recorda que una cosa semblant li passà al tornar de Calella, l' estiu de can Moré ¹³⁰, amb la dèria que tenia amb els retrats i fins i tot va anar a veure a Ruiz Ibarra ¹³¹.

-En algunes cartes, indicava que notava molt en la seva salut els canvis de fred a calor, d' humit a sec, i s' havia d' adequar-.

Crec que si no he acabat de ser un dibuixant és per la poca resistència que tinc a l' observació detinguda. En canvi per enraonar soc molt resistent encara que hagi de forçar la veu.

¹²⁹ Luis Santullano (Oviedo, 1879 – Mèxic, 1952). Va ser pedagog que formà part de la Junta para Ampliaciones de Estudios. Escriptor, periodista, conferenciant i professor. Col·laborador en la tasca educativa de la II República espanyola, exiliat després de la Guerra Civil.

¹³⁰ Can Moré era una antiga masia avui desapareguda i en l' actualitat és un simple topònim i una urbanització.

¹³¹ Ruiz Ibarra era un metge vegetarià de la Unió Internacional de Metges Vegetarians. A Barcelona destaca el Dr. Vicente Ferrándiz que dirigeix la revista Salut y Vida y publica varis llibres com Alimentació Racional Humana. En setembre de 1925 se celebra en Bilbao el Segon Congrés Nacional Vegetarià que es organitzat pels metges Jaramillo, Eduardo Alfonso, Casiano Ruiz Ibarra, Conde Andreu, Aguado y Navas.

Comentava que per fi la Rosa deixarà l' escola podent organitzar el vostre treball ¹³², i amb el canvi de Ministre i de Director General haurà de consolidar de nou el "Curso".

Tot plegat deuriem ser els primers símptomes del que avui en diem "stres" fruit segurament d' una intensa activitat, i alhora d' una gran incertesa sobre el futur del Curso Permanente de Dibujo, i del seu desitjat retorn a Barcelona.

No obstant això l' èxit de la seva obra continuà, el mateix setembre, el dia 30, la impremta "Nueva Imprenta Radio S.A" de Madrid, li comunicà la tira de 3000 exemplars del "Metodo de Dibujo Grado 2" , i 2000 exemplars més del "Metodo de Dibujo Grado 5".

A través d' una nova carta de 15 d' octubre de 1935, de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa, els deia que havia pogut afermar el sou i els quinquennis pel proper Pressupost. Que havia escrit a Santiago Alba –al que li realitzà una placa homenatge l' any 1919 - que es recordava d' ell, el qual havia recomanat al Ministre d' Instrucció Pública, també d' Hisenda i de Marina. Però els Pressupostos es discutien a les Corts. Era molt perillós que el "Curso" es trobés sol, començaria una acció per agregar-lo a l' Escuela Superior de Pintura. Creia que podria passar una bona temporada de l' hivern a Barcelona i que pensava dedicar-se a la vida social.

Els diu que si pensen anar a viure a un poble – tema del qual deuen haver parlat-, té avantatges i inconvenients per la salut i per la butxaca, però que sigui prop de Barcelona. Recorda que quan van estar a Calella va ser la solució. Els diu que té fe en la tasca que volen emprendre, però que tardarà temps a produir una pesseta. Els recomana que publiquin els 2 llibres pel seu comte i ja veurà si els seus recursos seran suficients.

Amb una carta de l' 1 de novembre, esmenta el Curs de Pedagogia del Dibuix que donarà a la Universitat de Barcelona. (*Apèndix Documental L. LXXVI, p. p. 90-91- Apèndix Documental CARTES L. VII. p. 149*).

En una altre Carta de 2 de novembre de 1935. Els diu que:

...va enèrgicament a fer-se independent de l' estat Espanyol. Això sols pot lograr-ho amb publicacions seves, assegurant-se la seva vellesa i premetre-li l' independència de viure en un poble-.

Es desprèn de l' esmentada carta que era l' únic sostén de Ramon i Rosa, i encara els diu que gastin el que sigui necessari. -Se' el veu avorrit i fatiguet de la manera en que ha de desenvolupar la feina-.

¹³² El 8 de Novembre de 1935 Rosa Ferrer va deixar la feina de Mestra de Pàrvuls que exercia en una escola pública de l'Ajuntament de Barcelona des del 1931, demanant una excedència de dos anys per atendre assumptes particulars *. Qui els mantenia ?.

Es publicà a la Gaceta de Madrid, del 17 de novembre de 1935, el nou Pla d' Estudis amb ampliació a les Escoles Superiors de Belles Arts de Madrid, València, Sevilla i Barcelona, i les condicions per obtenir el títol de Professor de Dibuix, fet que deuria esperar Víctor, no obstant, en vistes a la possibilitat de trasllat a Barcelona, els deia en carta de 22 de novembre de 1935 des de Madrid, que treballava de les 8 del matí a les 10 del vespre. Preparava el material del llibre, fotografia dibuixos per fer diapositives i es preparava una col·lecció completa que donés idea dels seus treballs. Serviria a més per cursos i conferències. Només sortia per anar a donar classe a l' Escola de Pintura.

Deia també que no trobava l' "smoquig" i que un dia l' havia necessitat. Els comentava que els pressupostos no s' aprovarien, que el Partit Radical estava desfet; i que la crisi no tardaria i ell no volia esperar indefinidament. El Grup Escolar Zorrilla encara estava en obres i el Ministre ja feia dies que tenia un projecte d' incorporament del "Curso" a la Escuela Superior de Pintura. En Pedregal, i en Marssà li havien recomanat. Així el "Curso" quedaria més ferm i ell podria fer el que volgués, preparant la cosa per quan es creés una Escola Superior a Barcelona, per això s' havia cartejat amb el conte Güell i havia vist a l' Esterlich, però pel moment no es faria res, per la llei de restriccions i per lo precari de la situació política. Deia que li enviés una llista de vitamines.

Carta de 3 de desembre de 1935, de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa. Els diu que es fa un tip de treballar, que està molt animat per la magna campanya que van a emprendre amb l' IDIS-CLUB (*Apèndix Documental L. LXXVII, p. p. 92-97*). Els diu també que ell a Madrid quan fa fred dorm amb 4 flassades ja que ho fa amb el balcó una mica obert. Diu a Ramon que compri flassades de llana i les pagui del crèdit.

Malgrat no constar la seva signatura, es creu que fou ell qui redactà l' organització dels Estudios Generales, Especiales de las Escuelas Superiores de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid y València. El document, deia: segons lo "prevenido" pels articles 6,7,11, i 14 del Reglamento aprobado por Decreto de 14 de Noviembre de 1935". El seu nom consta al davant del document. A l' última pàgina, signa, El Director (sense nom), a Madrid, 30 d' abril de 1936. L' escrit es mecanografiat amb correccions manuals ¹³³.

A finals de l' any 1935 ja no cobraven les nòmines amb puntualitat.

¹³³ La Gaceta de Madrid de 17 de Nov. de 1935 aprovà el Reglament de les Escoles Superiors de Pintura, Escultura i Gravat. Per accedir-hi es demana el títol de Batxiller o haver cursat les assignatures de Pintura, Escultura i Gravat més la de Mètodes d' Ensenyament del Dibuix, Estudis Pràctics d' Ornamentació i Sistemes de Representació, o un examen d' Ingrés. Es donaria el títol de Professor de Dibuix. Sembla haver-hi la mà de Víctor Masriera en la mencionada organització.

A la Gaceta de Madrid del 14 de novembre de 1935 es convoquen oposicions a les Escoles de Madrid i València. I a la de 26 de Novembre s' amplia la data d' un més per presentar instàncies al concurs que es celebrarà a Madrid, l' 1 de juliol de 1936.

Començà l' any 1936 amb una nova conferència a Barcelona, al "Círcol Artístic", amb data 16 de gener, a 2/4 de 8 dels vespre. La conferència va ser amb projeccions tal com últimament les venia practicant, es titulava "Pedagogia de les Arts Gràfiques". (*Apèndix Documental L. LXXVIII, p. 98*)

Per una carta de 24 de gener de 1936 signada per, -suposem un conegut o amic de Víctor-, sabem que en aquella data es trobava encara a Barcelona, i que no tenia pas intenció de tornar a Madrid fins l' abril. De fet deuria ser així, doncs una altre carta que va rebre amb data de 19 de març de 1936, enviada per Nicolau Raurich, en la que s' excusava de no haver-lo pogut rebre a causa de haver patit una malaltia, pressuposa que Víctor es troba encara a Barcelona.

Les seves estades a la ciutat comtal les va allargant cada vegada més, tant com pot. Però el dia 17 d' abril, si que deuria estar altra vegada a Madrid, de fet, en aquella data, Víctor disposà d' una altre "Cédula Personal de la Diputación Provincial de Madrid", on constava de nou el seu domicili habitual al carrer Abascal, 7, 2n. de la capital d' Espanya.

Durant el Curs 1935-1936 Víctor es matriculà com alumne a la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, segurament pel fet de que no havia cursat la totalitat de les assignatures de "Llotja" en la seva joventut, i malgrat ser un especialista mundial en l' ensenyament del dibuix, no deuria posseir el títol oficial pròpiament dit de "Professor de Dibuix"¹³⁴. (*Apèndix Documental L. LXXIX, p. p. 99-100*)

Continuaren les cartes personals, entre elles destacar la datada el 4 de maig de 1936 en la qual es destil·la l' ambient de pre guerra civil. Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa. Els diu que Machado – (Pepe)- li ha donat els treballs dels alumnes de l' Escola Superior de Pintura. L' agregació del "Curso" a l' Escuela encara no s' havia fet. Santullano va gestionar-ho amb Barnés.

Mentre dinava, la Modesta, la portera, m' ha cridat per que se sentien trets pel carrer Pozano i Abascal, corredisses i guardes d' assalt. Deia que unes dames catequistes havien donat caramels enverinats als nens. Ella havia vist com pegaven a una catequista. ¡ Volen continuar el bullit !. Pensava que amb la bona relació amb l' Opisso, en ser d' esquerres i amic d' en Gassol, podria introduir-nos per que ens donés la seva adhesió a l' IDIS-CLUB. Si Gassol ha vist que sóc amic de Marés que és de dreta, encara s' em respectarà més. A en Gassol, per lo meu serà necessari conquerir-lo. Gràcies a l' amistat amb Zulueta, tinc lo meu. L' Opisso amb té afecte per les llargues converses mantingudes al Círcol. Tu has lograt entusiasmar-lo. Si logra formar un nucli on encaixi el tindrem guanyat. Tinc ganes de que comenci a treballar el primer nucli de l' IDIS-CLUB.

¹³⁴ Víctor Masriera i Vila quedà matriculat a la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, en l' assignatura de "Teoria de les Belles Arts", durant el curs acadèmic 1935-1936. Districte Universitari de Madrid. Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado , Madrid, 30 d' abril de 1936.

Amb tot veiem Víctor encara il·lusionat amb el projecte del seu fill l' IDIS-CLUB. En aquest període, el seu fill Ramon demanà ajut a la Generalitat de Catalunya a la qual diu mai havia demanat res ni tampoc a ningú, malgrat estar treballant constantment en el desenvolupament d' una nova filosofia, i ara ho fa per poder comprovar a l' estranger si les seves conclusions son correctes.

Nova carta de 6 de maig de 1936, de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa. Els deia que havia parlat amb el director de la "Escuela" i havia resolt matricular-se de seguida de les assignatures que li faltaven per examinar-se el juny i treure's el títol de Professor de Dibuix .

Així ja el tindrè per lo de l' escola que va a crear-se a Barcelona. El més curios es que jo hauré d' examinar-me de la meva assignatura. Amb D. Manuel hi hem fet broma, ja que és un cas nou i haurà de buscar-se la forma legal.

Són 7 les assignatures que m' he matriculat, i la broma em costarà 143,50 ptes. i després el Títol, 214,75 ptes més, però és necessari.

Deia també que havia parlat amb Santullano i trobava que feia bé de cultivar Barcelona on hi havia molt més ambient que a Madrid. Deia que la seva situació es podia arreglar posant partides per Madrid i Barcelona, nomenant Subdirector a Machado (José Machado) i ell de Director. En el Ministeri, semblava que la creació de l' Escola a Barcelona feia el seu curs, però era el Consell de Cultura que feia temps que no es reunia i anaven a reformar-ho tot. Els deia que divendres veuria a Orueta, i que el Barnés anava d' ambaixador a Mèxic, hi posarien a Candido Bolibar.

I acabava dient que a Madrid corria la noticia d' uns caramels enverinats, produint molta agitació al carrer, donant per resultat la crema d' unes quantes esglésies i convents. També deien que l' aigua estava enverinada i que hi havia vaga de ferrocarrils. Tot eren infundis.

Vaig anar al Casal de Catalunya, i em digueren ¡ quin valor !. És molt divertit, si les dretes continuen aquesta tàctica es quedaran sense esglésies. Ja haureu vist el triomf de les esquerres a França?.

Nova carta de 20 de maig de 1936. (Apèndix Documental L. LXXX, p. p. 101-102) En ella Víctor, demana que el Curso Permanente de Dibujo s' incorpori a l' Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, i que ell ocupi la Càtedra de "Estudio de los Métodos y Procedimientos de Enseñanza del Dibujo y del Arte en los Centros de Enseñanza Primaria y Secundaria del Extranjero". La petició va ser desestimada pel Ministerio, passant l' expedient al Consejo Nacional de Cultura qui ho passà a l' Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, la qual accepta però amb la condició de que no podria incorporar-se com a Professor a les Escoles de Belles Arts de Madrid i València.

Amb la mateixa data de 20 de maig de 1936, la Dirección General de Bellas Artes de Madrid, Secció 6na., contesta a Víctor Masriera amb idèntica resposta. El Curso Permanente de Dibujo que havia estat adscrit a l' Escuela

Superior del Magisterio, s' incorporés a l' Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid i se li encarregués la Càtedra de "Estudio de los Métodos i Procedimientos de Enseñanza del Dibujo y del Arte en los Centros de Enseñanza Primaria y Secundaria del Extranjero", juntament amb els seus dos auxiliars, i que les classes funcionessin en el Grupo Escolar "Ruiz Zorrilla de Madrid. El Ministeri desestimà la petició i la passà al Departament de Cultura que al mateix temps ho passà al Claustre de l' Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid, el qual no veu cap inconvenient en el fet d' incorporar-se com a professor a l' Escola però amb el sou que tenia, i sense poder ser professor de les Escoles de Belles Arts de Madrid i València; i que el pla d' estudis sigui aliè a la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado.

Carta personal de 22 de maig de 1936, de Víctor des de Madrid, a Ramon i Rosa. Els diu que no es preocupin per la poca assistència de socis al projecte de l' IDIS-CLUB en el dia de la lectura dels estatuts, que ja hi aniran. Els explica que té molt feina ja que el dijous 28 donarà una conferència a l' Escola Superior de Pintura. Que ja ha acabat les classes, però encara ha de qualificar memòries, organitzar exercicis-oposició per les Matricules d' Honor i Diplomes de Mèrit, i després s' haurà d' examinar. - *Ara que hi ha sub-secretari nou es quan tinc d' apretar al Ministeri*-. Els adjunta l' esborrany del seu Curs de Barcelona demanat per Xirau, i fet a corre-cuita. Demana que li corregissin i li passin a màquina. I acaba dient: *des del principi de ser aquí ja sóc mestre*.

El curs 1935-1936, Víctor, va poder impartir docència a l' Universitat de Barcelona, on organitzà uns treballs de Seminari i Laboratori "Seminario de Pedagogia", en els quals participà amb l' aportació titulada "Aplicacions Pedagògiques de les Tècniques Gràfiques". En el mateix Seminari de Pedagogia, dintre dels "Cursos Monogràfics", Víctor en donà un titulat "Pedagogia del Dibuix i metodologia dels seus principals aspectes" ¹³⁵.

Carta de 29 de maig de 1936, de Víctor des de Madrid a Ramon i Rosa. Els diu que ahir va donar una conferència amb molt públic. Que escriu mentre està corregint a l' Escola Superior de Pintura, i que ahir va veure al Ministre Barnés i no en sabia res. Ara escriurà a Ventura Gassol ja que es ell qui l' ha de demanar. Fa pocs dies havia rebut la desestimació per que el "Curso" s' incorporés a l' escola Superior de Pintura.

Els diu també que:

...les dretes no paren, però el que fan és acostumar la gent al comunisme. De totes maneres passem per moments molt perillosos. El poble en molts indrets d' Espanya està completament insubordinat i no fa cas de les organitzacions obreres. Es clar que això ho atien els agents provocadors de les dretes.

¹³⁵ Un dels treballs que es presentà el portà a terme Maria Baldó de Torres, del grup escolar "La farigola" titulat "La lectura a l' escola", personatge qui parla i fa una crònica dels cursos de Víctor al periòdic "Las noticias de Barcelona" el 25 de setembre de 1917, arrel del Curs Breu de Dibuix que va impartir a aquesta ciutat.

Pel 2 de juny de 1936, Víctor, formà part de la Junta de Profesores de la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid. Degut a la mort del Sr. Domènech, professor de l' assignatura "Teoria de las Bellas Artes" de l' Escuela de Pintura Escultura y Grabado de Madrid, el claustre va encarregar-li desenvolupar aquella classe, sense consignació ¹³⁶.

Mentre tant, a Barcelona, s' aprovaven els estatuts de l' associació "IDIS-CLUB", entitat promoguda pel seu fill Ramon, però en la qual Víctor també hi tingué a veure. El 14 de juny de 1936, es constituí l' entitat, i s' aprovaren els seus Estatuts, per la Generalitat de Catalunya el maig de 1936. Era una societat per a la societat. Emprenia una obra d' educació integral. Víctor hi participà almenys com iniciador, i com a membre i comptador de la primera Junta. L' entitat volia realitzar una educació integral, ètica i fora de partidisme polític i interès professional. La primera lectura dels estatuts es feu el 8 e maig a l' Escola Vidiella "Acadèmia de Música", al carrer Clarís, 33, 1r. pis de Barcelona.

L' "IDIS-CLUB", va ser el segon intent d' aflorar una associació que pretenia emprendre una obra d' educació integral. El primer intent es va produir sota el nom d' IPSUM, sota la tutela de Ramon Masriera i Rosa Ferrer -.

Aquell seria el nom d' una nova entitat destinada a realitzar una obra educativa de caràcter ètic, fomentant la sensibilitat, l' esperit de convivència i la relació intel·lectual en els dominis de la cultura. El nom provenia del raonament següent: S' anomena el primer, *aspecte substantiu*, i el segons *aspecte directiu*. Es designa respectivament amb les lletres S i D. S' escriu IS quan es tracta de l' aspecte substantiu de I, i ID quan es tracta del directiu. Finalment es convé a escriure IDIS per indicar que l' objecte, devers el qual I dirigeix l' atenció i activitat, és de la mateixa naturalesa.

Els seus iniciadors Víctor Masriera i el seu fill i nora. Les personalitats que s' hi adheriren fins el 14 de juny de 1936, data de constitució legal, foren: Frederic Marés, escultor; Manuel Humbert, pintor; Francesc Labarta, pintor; Eliseu Meifren, pintor; Emili Mira, psicòleg; Josep Clarà, escultor; Nicolau Raurich, pintor; Miquel Oslé, escultor; Enric Ainaud, músic; Pau Casals, músic; Pere Vergés, director de l' Escola del Mar, Manolo Hugué, escultor; Lluís Muntané, pintor; F. D' A. Planas Dòria, pintor, lu Pascual, pintor; Lola Anglada, dibuixant; Ricard Opisso, dibuixant; J. A. "comte de Güell", escriptor i arqueòleg; Carme Monturiol, escriptora; Jeroni Martorell, arquitecte; Josep Cumelles Ribó, músic; J. Trasserra, farmacèutic; Pere Babot, metge; Gabriel Alomar, escriptor.

Víctor aprovà pel mes de juny l'assignatura de "Teoria de las Bellas Artes" que s' havia matriculat. La papereta d' examen diu en l' anvers: Districte Universitari de Madrid (Papereta d' Examen) Curs 1935-1936 Núm. 5

¹³⁶ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 3/14

“Enseñanza no Oficial”. “Don Víctor Masriera Vila, queda matriculado en la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid en l' Assignatura “Teoría de las Bellas Artes” continua dient, que amb aquell document pot presentar-se a examen. Madrid, 30 d' abril de 1936. En el revers de la fulla, consta la qualificació d' Aprovat en els exàmens ordinaris de 26 de juny de 1936.

Sense perdre l'ànim ni la força, Víctor publicà un nou article a la revista “Boletín de la Asociación de Profesores Titulados de Dibujo”, ” AÑO III-Núm. 29. Madrid. Julio 1936, pàg. 1-3. Títol: “El interés de la Educación”. En el mateix Butlletí, a part de l' article esmentat hi ha una ressenya sobre una conferència que donà Víctor a la Escuela Superior de Bellas Artes de Madrid, el mes de maig titulada “El dibujo infantil, el arte y su pedagogia”, deia:

...D. Víctor Masriera, Profesor de “Métodos y Procedimientos de la Enseñanza” en la Escuela Superior de Pintura, Escultura y Grabado de Madrid...

Una altre fita important aconseguida, més per Víctor, que no pas pel seu fill Ramon, va ser ‘ adhesió del Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Ventura Gassol, el 16 de juliol de 1936 a la associació “IDIS-CLUB”. Una carta de Ramon Masriera i Rosa Ferrer des de Barcelona al Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, Sr. Ventura Gassol, li dona les gràcies per haver-se adherit a l' entitat IDIS-CLUB, en la visita que li efectuaren els socis fundadors Frederic Marés i Francesc Doria, acompanyats de Víctor Masriera, membre de la Junta.

Víctor tornà altra vegada a passar l' estiu a la costa del Maresme, aquesta ocasió no fou a Calella sinó també a Sant Pol de Mar. El 17 de juliol de 1936, Víctor s' hi trobava allotjat al carrer d' Ignasi Iglesias, 25¹³⁷. Abans però deixà per publicar a Madrid, uns articles “El Interés en la Educación”, i “El Dibujo Infantil, el Arte y su Pedagogia” que sortiren el mateix més, al Boletín Núm. 29 AÑO III, julio de 1936, de la Asociación de Profesores Titulados de Dibujo.

L' esclat de la Guerra Civil Espanyola, l' agafà trobant-se a Sant Pol. L'ambient abans de l' esclat de la Guerra Civil era molt apassionat, defensant les idees de cada bàndol de manera bel·ligerant i fins i tot violenta. En les ciutats es donaven enfrontaments entre pistolers: Un dels mals va ser l' anticlericalisme cap a l' Església Catòlica, cremant esglésies, convents i altres edificis religiosos, així com excessos per part de treballadors tips de promeses del període anterior. Va ser un període de contradicció. En esclatar la guerra el 18 de juliol de 1936, a mesura que les forces rebels al règim legal establert anaven ocupant poblacions, es produí un flux important de persones cap a les zones republicanes de la reraguarda. Catalunya es convertí en territori de refugiats d' arreu d' Espanya.

¹³⁷ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar. Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Caixa 3/14

Segurament per aquest motiu Víctor es quedà a Barcelona, una Barcelona també molt convulsionaada, doncs, el 23 de juliol, ja es produïen les primeres víctimes de la violència incontrolada, trobant els primers cadàvers a la carretera de l' Arrabassada¹³⁸.

Una carta enviada des de Madrid l' 1 d' agost de 1936 per "Pepe", es adreçada a Sant Pol de Mar. "Pepe" (José Machado, li diu que li han ingressat el sou de 555'85 pts. A tots els hi van treure un dia (19'37) de la quantitat de 575'20 ptes. Dia amb que van contribuir a ajudar a les milícies del poble. Li diu també que estan bé i que s' ha demostrat que quan un poble té raó, és invencible. Espera el triomf definitiu¹³⁹. Li dona records pel Ramon i la Rosa. Signa un amic, "Pepe".

(Sense Data) Un amic o conegut de Víctor, li envià una carta des de París al carrer de l' Església, 25 de Sant Pol de Mar (Barcelona). -No sabem si es tracta del seu germà, el qual a partir d' aquestes dates hi mantindrà correspondència abundant-.

L' 1 de setembre d' aquell any, Víctor va rebre una altre carta des de Madrid, enviada també per "Pepe", indicant-li que si no es personava a Madrid, no podria cobrar. Hauria de ser-hi abans del dia 15. L' informava que en aquells dies estaven bombardejant Madrid.

Víctor escriu al seu germà Frederic a París, Bois le Roi. La carta està datada el 5 de setembre de 1936, en ella li comenta i pregunta com es veuen les coses des de París, els esdeveniments que s' estan succeint a Espanya, com l' alçament de Franco i Mola.

El 3 d' octubre de 1936, una carta de Víctor (està tallada), diu que està organitzant a Barcelona la Secció de Professors de Dibuix i Artistes Plàstics de la F.E.T.E. Creu que la seva presència a Barcelona és més necessària que a Madrid i demana autorització a la Direcció General, ja que si demanés excedència perdria els drets adquirits. La Sección de Profesores de Artes Plasticas de la F.E.T.E, convocà oposicions. Hi havia el Sindicat d' Arts Plàstiques.

El 15 d' octubre de 1936, el secretari de la Federació Catalana de Treballadors de l' Ensenyament certifica que Víctor Masriera Vila està inscrit en aquell sindicat, havent ingressat el 6 de setembre de 1936. En l' apartat d' observacions consta que es troba sense treball per haver perdut la seva col·locació a Madrid. (*Apèndix Documental L. LXXXI, p. 103*)

¹³⁸ *Els anys de la Segona República (1931-1936)* "Catalunya durant la Guerra Civil dia a dia". 1. Direcció: Josep Maria Solé i Sabaté i Joan Villaroya. Ed. Edicions 62 – *La Vanguardia*. Barcelona, 2006, p. 145.

¹³⁹ Els insurrectes al govern republicà varen ser derrotats a Madrid, després de l' assalt al Cuartel de la Montaña, el 20 de juliol de 1936.

Víctor té una tarja per viatjar amb ferrocarril des de Madrid a Saragossa i Alacant vàlida des del 5/10/1936 fins l' 1/10/1937. Tenia en aquest moment el domicili a Barcelona a l' Av. Gaudí, 60.

Nova carta personal de Víctor, des de Barcelona, Av. Gaudí 60, a la FETE-UGT, datada el 26 d' octubre de 1936, (*Apèndix Documental CARTES L.VIII, p. P. 150-152*), en la qual es dirigí al camarada Cèsar Lombardea, de la Direcció General de Primera Ensenyanza a Madrid, per esposar-li que la feina que feia per organitzar la Secció de Professors de Dibuix i Arts Plàstiques de Barcelona, doncs l' 1 de gener de 1931 va ingressar a l' Associació General de Mestres (mare de la FETE). Per ordre Ministerial de 29 d' abril de 1935 estava autoritzat a treballar a Barcelona i va donar un curs a la Universitat. Li demana li concedeixi una autorització per poder continuar la seva labor sense perdre els drets adquirits de 23 anys de treball, ni deixar de percebre els seus havers, únic ingrés de que disposa.

Aquell any 1936, Víctor va rebre una carta de Washington, en la qual s' especificava que havien rebut uns manuals?¹⁴⁰. Al no trobar la carta que envià Víctor Masriera, i en ser la resposta tan esqueta, es fa difícil predir de quins manuals podia tractar-se. -Potser es referien al "Manual de Pedagogia del Dibujo", o a un conjunt de manuals de la seva obra-

Poc després Víctor, traslladà la seva residència de Barcelona a Sabadell (1936-1938), el fet de que anés a Sabadell és degué al nomenament com a professor d' un Institut-Escola, però també pot deure's a altres motius secundaris com podria ésser la proximitat a Barcelona, la coneguda i renombrada activitat artística d' aquella ciutat en aquella època així com els artistes, entitats i moviments artístics que tenia¹⁴¹.

Sabadell cap el 1931 contava amb uns 50.000 habitants. La seva importància era indiscutible, però per a l' ensenyament secundari, just abans de

¹⁴⁰ Documentació personal ANC. *Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107)*. Arxiu inèdit sense catalogar . Núm. Caixa 3/14

¹⁴¹ Sabadell havia disposat també d' un Laboratori de Psicologia o Servei d' Orientació Professional (1923-1928) que depengué de l' Institut d' Orientació Professional de Barcelona a l' època de la Mancomunitat de Catalunya, i després de l' escola Industrial d' Arts i Oficis, amb la col·laboració d' entitats, especialment l' Associació de Ciències Mèdiques del Vallès, la qual desenvolupava sessions de Psicometria, Medicoantropometria, conferències de Psicotècnica, etc.

La pròpia Escola Industrial d' Arts i Oficis va ser ja fundada el 1910, la coneguda Acadèmica de Belles Arts l' any 1880.

Dins del "Noucentisme" a Sabadell, havia destacat Ricard Marlet (1896-1976) que il·lustrà textos característics de la Literatura Catalana del moment. Sabadell havia estat també, seu d' una emblemàtica Exposició d' Art Català, portada a terme el 1915.

També dins del Noucentisme va destacar el "Grup de Sabadell", amb Antoni Vila Arrufat (Sabadell, 1894), alumne de Llotja i de Sant Fernando de Madrid fill del patriarca de l' art vuitcentista sabadellenc, Joan Vila Cinca director de l' Escola Industrial, i fundador de l' Acadèmia de Belles Arts, que potser en Víctor Masriera coneixia doncs havia estudiat també a Llotja, (Joan Vila Cinca, home d' un realisme natural, d' un domini de l' ofici, d' una sensibilitat i humanitat honestes, tal com el definí el poeta Joan Oliver a *L' Art Català*, FONTBONA, F-MIRALLES, E.. Ed. 62, vol. VII, p. 49).

la guerra, no disposava de cap centre oficial. Uns 200 estudiants havien de desplaçar-se a fora de la ciutat o estudiar en centres privats i examinar-se lliura als oficials. La desaparició dels centres privats, molts d'ells religiosos, agreujà la situació.

Així doncs per iniciativa municipal, arrel de la desaparició de l'únic centre d'ensenyament secundari o de batxillerat de la ciutat, existent fins a les hores, el col·legi dels Pares Escolapis, va crear-se per part de la Generalitat de Catalunya l'Institut-Escola de Sabadell, amb caràcter de assaig pedagògic, basant-se amb l'Instituto-Escuela que funcionava a Madrid des de l'any 1918, adaptant-se a les característiques pròpies de Catalunya. Ja l'any 1931 abans de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya, el govern de la Generalitat havia començat la reforma, catalanització i renovació pedagògica de l'ensenyament, creant el Patronat Escolar de Barcelona, però en l'ensenyament secundari estava encara tot per fer¹⁴².

Finalment, el 27 de juliol de 1936, el comissari d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya el Dr. Pere Bosch i Gimpera, va delegar al comissari de Sabadell, Salvador Sarrà, per procedir a l'estudi de creació d'un Institut-Escola en aquesta població, amb el nom de "Institut-Escola M.B. Cossío", l'Institut-Escola M. B. Cossío, va ser autoritzat el 27 de juliol de 1936, amb l'objectiu d'afavorir un nou sistema pedagògic d'ensenyament secundari o Batxillerat¹⁴³.

El 4 de desembre de 1936 va prendre l'Institut-Escola, caràcter oficial (DOG núm.339, 4-XII-1936). La intenció primera era ubicar-lo al Castell de can Feu, però per la llunyania del centre de la població s'instal·là al mateix col·legi dels Pares Escolapis, al segon pis, llavors propietat municipal per haver estat confiscat, utilitzant però els laboratoris de l'antiga Escola Industrial d'Arts i Oficis. El 12 de desembre de 1936, s'obria ja la matrícula de l'Institut-Escola

¹⁴² El 3 de febrer de 1932, va començar a funcionar a Catalunya el primer Institut-Escola, l'Institut-Escola del Parc, amb un primer director, el Dr. Josep Estadella. Dos anys més tard, a Barcelona, s'en van crear dos més, l'Institut-Escola "Pi i Maragall", i l'"Ausias March".

¹⁴³ L'Ajuntament de Sabadell va preveure en aquells temps difícils, l'habilitació i transformació de les anteriors escoles confessionals, creant el 18 de novembre de 1936, el Laboratori Psicotècnic dedicat a l'atenció d'infants amb problemes, alhora que desdoblà l'Escola Industrial d'Arts i Oficis en dos centres, l'Escola Tèxtil dedicada a les especialitats de filatura, teixits i tintoreria, i l'Escola d'Arts i Oficis que comprenia estudiants de paleta, fusters, pintors, etc., però també creà l'1 de desembre de 1936, l'Escola Oficial de Comerç "Valentí Almirall", i dues noves iniciatives, i l'Institut Obrer que va començar a funcionar el juliol del 1937 amb l'intenció de donar accés al Batxillerat, encara que més abreujat, però també oficial als obrers que desitgessin estudiar.

El nom de l'Institut-Escola, deuria venir donat en record de Manuel Bartolomé Cossío (Haro, 1858-Madrid, 1935), mestre, pedagog, deixeble de Giner de los Rios, catedràtic de Teoria i Història de l'Art a l'Escola de Belles Arts de Barcelona el 1882, director del Museo Pedagógico de Primera Enseñanza (després Museo Pedagógico Nacional) el 1883, catedràtic de Pedagogia Superior del Doctorat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Madrid el 1904, Consejero de Instrucción Pública el 1921, membre de la Institución Libre de Enseñanza, autor de "La enseñanza primaria en España".

<http://es.wikipedia.org/wiki/Manuel_Bartolom%C3%A9_Coss%C3%ADo#Biograf.C3.ADa>.

de Sabadell per cursar Batxillerat. 211 alumnes de Sabadell i 25 de pobles propers es van matricular a aquest Institut-Escola. El 12 de desembre també, es reuniren per primera vegada tots els professors que havien de portar el projecte.

El curs havia de començar i de fet va començar el 15 de desembre de 1936 (Acta N° 1, Ajuntament de Sabadell) amb quatre professors. El 20 de desembre de 1936 (DOG, núm. 35, 4-II-37), es van nomenar onze professors, entre ells Víctor Masriera Vila. El nomenament era de caràcter interí, amb un sou de 5000 pessetes anuals, que va ascendí més tard a 8000, exercint un mínim de 12 hores de classe setmanals.

Durant aquell període, el subsecretari del Ministerio de Instrucción Pública i Bellas Artes de Madrid era el professor asturià, catedràtic de Dret Romà a Salamanca, afiliat al Partit Comunista d' Espanya, i redactor de la Constitució de la II República, Wenceslao Roces, un conegut de Víctor Masriera, amb qui un temps abans, el 1933, havia signat a Madrid, un manifest "Manifiesto de la Asociación de Amigos de la Unión Soviética".

L' any 1937, any en que el Govern de la II República Espanyola es traslladà a Barcelona, trobem noves cartes personals de Víctor.

La primera d' elles datada el 8 de gener de 1937, no és una carta de Víctor sinó per a Víctor, enviada des de Barcelona pel Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Antoni M^a. Sbert li comunicà que el rebria el proper dimarts a la Conselleria. (*Apèndix Documental L. LXXXII, p. 104*)

En una altre de 13 de gener de 1937, carta similar, a la del 26 d' octubre de 1936, es desprèn que Víctor no cobrava cap sou. Aleshores es va assabentar d' una vacant d' una plaça de mestre en una Escola Normal, i va demanar al Conseller de la Generalitat, Sbert, si podia intercedir en el Ministeri per que el traslladessin a Barcelona. Encara no havia estat nomenat professor de l' Institut-Escola "Cossio" de Sabadell, fet que es produí el 4 de febrer de 1937.

El 5 de febrer de 1937, es troben uns papers de "pagos a l' Estat" com a reintegrament per a Víctor Masriera per ser ja Professor de Dibuix amb sou anual de 5000 ptes, per ordre del Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya amb data 1 de Febrer de 1937. Hi consta el segell de l' Institut-Escola M.B. Cossío de Sabadell.

Amb la mateixa data consta també la Presa de Possessió de Víctor Masriera, nomenat Professor de Dibuix de l' Institut-Escola "M.B. Cossio" per ordre de l' Honorable Conseller de Cultura de la Generalitat de Catalunya, del mateix 1 de febrer de 1937.

El 16 de febrer de 1937 es va constituir el primer Claustre de Professors, dos dels quals M. Teresa Bermejo i Leopoldo Costelo eren refugiats de guerra de l' Instituto-Escuela de Madrid. La resta venia de Catalunya i els 4 inicials de Sabadell. Leopoldo Costelo va renuncià a la plaça.

El 31 d' abril de 1937 l' Institut-Escola va dependre directament del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, fent-se càrrec dels sous dels professors (*Apèndix Documental L. LXXXIII, p. 105*)

A partir d' aquesta data, i a causa de la guerra es va començar a produir un gran moviment de professorat, ja que molts eren cridats a incorporar-se a files, mancava transport, començaren els bombardejos. Cap el final de la guerra, l' Institut-Escola es transformà en Hospital de Sang, i el professorat es dispersà entre la confusió i l' inestabilitat. El final de la guerra va acabar amb l' Institut-Escola de Sabadell, era el gener de 1939 ¹⁴⁴.

Un llibre publicat a Sabadell, l' any 2003, " Les Plantes Medicinals", editat per la Fundació Caixa d' Estalvis de Sabadell, de l' autor sabadellenc, Agustí Masvidal Salavert (Sabadell, 1920-2000), farmacèutic de professió, amb dots i sensibilitat per les arts, havent realitzat varies exposicions de dibuix, així com varies il·lustracions de diversos llibres. Comentà a l' "Introducció", referint-se a les ensenyances rebudes, que va tenir com a mestre de dibuix a Víctor Masriera, fou en el període en el qual el situem a Sabadell, es a dir a l' inici de la guerra:

...fill de farmacèutic, va demostrar grans dots per les arts i es va formar en el dibuix i la pintura sota la influència de Vila Cinca, Narcís Giró i Víctor Masriera. Després de la guerra continua els estudis de farmàcia per continuar la tradició familiar.

En el mateix estudi de l' Institut-Escola, també consta Agustí Masvidal com alumne de la institució, amb gran estima per a Víctor Masriera que n' era el professor de dibuix del qual recorda que traspassava el que sabia i feia agafar afecció.

El 30 de Juny de 1937 Víctor Masriera va obtenir un Certificat de Treball com a Professor de Dibuix conforme treballava de forma continuada a l' Institut-Escola "Cossio" de Sabadell, carrer Escola Nova, cobrant 666,5 ptes. El domicili constava a Barcelona.

Aproximadament des del Desembre de 1936, inici de l' Institut-Escola "M. Cossio" de Sabadell, al qual Víctor va estar destinat, fins el juliol de 1937 en que ja es troba vivint a la Fonda Sant Esteve de Castellar del Vallès, Víctor va viure a Sabadell a casa d' un seu amic de joventut, Modest de Casademunt i Giralt (Barcelona, 1881-Sabadell, 1964). Aquest havia estudiat a "Llotja" de Barcelona i de petit ja es relacionà amb l'art al tenir el seu pare una fàbrica de decoració de pots de farmàcia que coïen a Barcelona amb una gran mufla, alhora que la primera fàbrica de vidre per a productes de laboratori.

El 1898 havia entrat a treballar al taller del pare d' en Víctor, la Fundació Masriera i Campins fins el 1900. Amb Víctor es feren bons amics. L' any 1900

¹⁴⁴ COSTA I SAMPERE, Assumpció, DOMINGO I COSCOLLADA, Maria, SALAS I ROSSELL, Assumpció. L' Institut-Escola M.B. Cossio 1936-1939. "Arrahona" Revista de Història, núm. 6, III Època. Sabadell, primavera de 1990.

Víctor Masriera va dedicar-li una fotografia amb dues reixes dibuixades per ell mateix on va escriure:

A nos estimat amich y company M. Casademunt.

Els seus descendents guarden una fotografia de la fundició, i conserven dibuixos de reixes, làmpades, llums d' oli, com un projecte aquarellat de dos objectes que alguns atribueixen a Masriera, concretament un dibuix fet al voltant de l' any 1900, -corroborada la possibilitat d' autoria, segons diuen, en conversa amb Pilar Vélez-¹⁴⁵.

Casademunt, una vegada acabat el seu treball a la Fundició Masriera i Campins, el 1907 es dedicà a la il·lustració, als ex-libris essent un dels seus millors cultivadors, i més tard a la ceràmica artística. Víctor va anar a casa de Modest Casademunt per demanar-li si el deixaria allotjar a casa seva una temporada fins que es normalitzés la situació, dient que marxava de Barcelona per por als bombardeigs, a part de la feina que li havia sortit a Sabadell.

Per aquesta amistat, Casademunt deixà a Víctor una habitació de casa seva situada aleshores al carrer Bèlgica, 22 de Sabadell, avui, carrer Jardí, 22, actualment on hi viu el seu fill petit, Francesc. Aquest juntament amb el seu germà gran Josep M. de Casademunt Mir (Sabadell, 1923) es qui recordava més l' estada de Víctor a casa seva. D' aquesta estada recorda que quan Víctor era a la casa feia molta vida a l' habitació com si no volés molestar, fins hi tot a vegades hi menjava en ser vegetarià i menjar diferent de la seva família. La seva mare i esposa del seu amic Modest més d' una vegada li havia cuit la poca verdura que es podia aconseguir, verdolagues. Els paquets que enviava el seu germà Frederich des de París i que arribaren deuen contenir menjar i vitamines doncs els primers vegetarians havien de compensar la seva dieta amb aquests suplementes, -les vitamines ja les demanava en una carta la seu fill Ramon, de 22 de Novembre de 1935- , per últim recorda que acabada ja la guerra un dia s' hi presentà el seu fill Ramon, del qual Víctor deia que feia filosofia, amb una cara d' embogit i ple de "tics" a recollir les pertinences del seu pare ¹⁴⁶.

En un sobre d' una carta rebuda a Castellar del Vallès el 17 d' octubre de 1938 hi ha unes anotacions a llapis que deien: "Cases per Menjar" (la majoria fan referència a Sabadell): Euterpe, Fayó-Salut, Saez-Via Massaguer, Hostal de la Muntanya, Fonda de Catalunya.

Poc després, Víctor es traslladà de Sabadell a viure a un poblet petit aleshores, Castellar del Vallès (30 de juliol de 1937-29 de desembre de 1938)

¹⁴⁵ Pilar Vélez, és autora del llibre *Joies MASRIERA. 200 Anys d' història*. Barcelona, Àmbit. Serveis Editorials, S.A., 1999; i *De les arts decoratives a les arts industrials* a Art de Catalunya, Barcelona, Edicions L' Isard, S. L., 2000.

¹⁴⁶ Conversa mantinguda amb Francesc i Josep M. de Casademunt i Mir el 19 de juliol de 2006, i informació tretada del llibre "Modest Casademunt" editat pel Museu d' Art de Sabadell l' any 2001.

La també breu estada a Castellar del Vallès, ve a confirmar el seu breu pas per Sabadell. En la seva arribada Castellar del Vallès, s' esmenta la seva procedència:

...de l' eminent professor i catedràtic de l' Escola de Sabadell...

Les Actes Municipals diuen així:

ACTA de l' Ajuntament de Castellar del Vallès (dit aleshores "Consell Municipal"), de 30 de juliol de 1937. Llibre 21.

CULTURA

El company Montagut (Lluís Montagut Homet, regidor de cultura en aquella època) proposa i s' aprova crear una classe especial de dibuix per adults a càrrec de l' eminent professor i catedràtic de l' Escola de Sabadell , ciutadà Víctor Masriera. Posa de relleu la figura dels mestre i la competència mundial adquirida per la creació pròpia del dibuix. Diu que el Sr. Masriera, domiciliat a la fonda , està disposat a donar totes les facilitats per a la creació de dita classe. No pretén sou ni retribució del municipi solament si es creu convenient demana pugui viure en un dels pisos de l' edifici ex-Patronat.

Montagut diu que ha tingut ocasió de parlar amb algunes famílies i sembla que hi ha aficionats a la pintura i dibuix que desitjarien aprofitar les lliçons del professor Masriera. Podria fer-se una crida i obrir la matrícula tal fi i hom veurà quin és l' esperit del poble i si hi ha prou alumnes que puguin donar un rendiment i després es veurà que cal fer.

Fan ús de la paraula a més de la Presidència, el company Sabater i altres i troben molt útils els serveis que pot representar l' obertura d' una classe de dibuix. Per unanimitat s' acorda veure amb satisfacció la proposició i s' aprova en principi.

El 30 de juliol de 1937 segons acta municipal anterior, sabem que Víctor Masriera estava vivint a l' antiga i desapareguda "Fonda Sant Esteve" situada al carrer Major de Castellar del Vallès. Però sembla també que al mateix temps, donava classes a l' Institut-Escola M.B. Cossío" de Sabadell. De fet les classes de dibuix que donà a Castellar eren nocturnes, i es probable que comptabilitzés les dues feines ja que la distància entre Sabadell i Castellar és d' uns 8 quilometres. Teoria que ve confirmada per una altre font oral, el relat d' una antiga alumne seva, Montserrat Casajoana (Castellar del Vallès, 1920), la qual recorda que molts dies l' havien d' esperar que arribés de Sabadell des d' on venia en bicicleta. (*Apèndix Documental L. LXXXIV, p. p. 106- 109*)

Nova carta (no enviada) de Víctor, amb data 10 d' agost de 1937 (*Apèndix Documental L. LXXXV, p. 110*) . Estant a Castellar del Vallès i malgrat tot l' ambient de guerra i penúria, encara era capaç de pensar en el futur, un futur esperançador, doncs redactà una carta que no acabà, en l' encapçalament de la qual diu: Castellar del Vallès, 10 d' agost de 1937. va dirigida al : Company Joan Soler Puig (1906-1984), -artista que segurament s' exilià a Argentina. -En ella parla de la constitució definitiva de la Secció de Professors d' Arts Plàstiques per mitjà d' una Assemblea, en la qual diu que com a treballs preparatoris cal reunir tots els del Partit Socialista Unificat. La

carta no és acabada. Era en realitat un dibuix-carta, ja que per una banda hi ha un dibuix a llapis, un paisatge bosquivol i a l'altre, la carta, el paper està ja doblegat com per entrar en un sobre. El text és el següent:

*Castellar del Vallès, 10 d'agost de 1937. Company Joan Soler Puig.
Company: Al saludar-vos afectuosament, us assabento de que anem a constituir definitivament la Secció de professors d'Arts Plàstiques per a mitjà d'una Assemblea. Com a treballs preparatoris cal reunir a tots els del Partit Socialista Unificat que formen part de la Secció. Us prego que tingueu la bondat de...*

De la carta inacabada, es pot deduir que malgrat la situació, lluitava per tirar endavant un projecte que a l'estat ja havia arrencat el 1932 amb la Asociación de Profesores Titulados de Dibujo, juntament amb ell, Eduardo Chicharro i Manuel Méndez-

Amb data 13 d'agost de 1937 consta en un document de la Generalitat de Catalunya del Departament de Cultura, registre de Sortida N° 6 pel qual es comunica a Víctor Masriera que és nomenat amb caràcter interí Professor de Dibuix de l'Institut-Escola M.B. Cossio de Sabadell.

ACTA de l'Ajuntament de Castellar del Vallès (dit aleshores "Consell Municipal"), de 27 d'agost de 1937.

Montagut parla referent al pis pel professor de dibuix Víctor Masriera i s'acorda autoritzar resideixi en un pis dels disponibles de l'edifici ex-Patronat, sense pagament de lloguer, tenint en compte que si hi ha fills de famílies que voldrien que'ls donés les classes de dibuix i l'interès que l'esmentat Professor ha demostrat. Diu Montagut que el professor Masriera deixa a criteri del Consell, si ho creuen a bé, fixar la quota mensual que hauran de satisfer els alumnes, sempre tenint en compte que hi han fills de famílies que no puguin, està disposat a no cobrar res. A aquest fi, el company Montagut, li sembla i ho proposa la quota de 10 ptes. mensuals, que s'aprova.

El 31 d'agost de 1937, Víctor fa una comanda de dos llits i un "catre". Es troba una factura del Col·lectiu del "Ram de la Fusta" de Castellar del Vallès, situat al carrer Torras, 4 en la qual Víctor Masriera paga 92,75 ptes. per fer 2 llits i 1 catre. Castellar del Vallès, 31 d'agost de 1937. (*Apèndix Documental L. LXXXVI, p. 111*)

ALUMNES I ESTRIS DE LES CLASSES DE DIBUIX A CASTELLAR

Any 1937. Així doncs, tot i ser en temps de penúria, Víctor portà un control del curs de Dibuix que donà a Castellar, consta en diferents papers, recopilats sota un de més gros que diu: "Classe de Dibuix de Castellar". En ell diu Magí Samaranch, carrer Major, 2. Bartomeu Pérez, carrer Torras, 2. Josep Mª Villaró, carrer Major. Josep Vilardebó, carrer Sentmenat.

En un altre consten les despeses: 1er. 1 lot.....13'85
..... galleda.....10,00
..... gerra.....3'50

..... cistell.....3,00
3,00 Total 33,25

Avançats: Guibernau, Tort, Clusella ?

Demés: Coral ?, Marcet, Garrós, Casajoana,?. (*Apèndix Documental L. LXXXIV, p. p. 106-109*)

A les classes que Víctor Masriera impartí a Castellar, hi assistí el pintor castellarenc Antoni Costa Romeu (Castellar del Vallès, 1928), el qual en el seu llibre “Antoni Costa, un pintor singular”, 2004, menciona que va iniciar el seu aprenentatge artístic a les classes nocturnes de dibuix impartides per Víctor Masriera Vila a les Escoles del Patronat Tolrà, cap a l’ any 1937. Les poques persones vives del poble, que el recorden, diuen d’ ell que era alt i mol bona persona i tots tenen la impressió de que era algú important. Va tenir poca relació amb el poble i a les seves classes hi anà poca gent. Resten encara vius en el poble uns 3 deixebles seus. Mercè Garrós Sampere (Castellar, 1925), recorda deuria tenir uns 12 anys quan Víctor Masriera va venir a Castellar després d’ haver donat classe als “Escolapis” de Sabadell, que vivia a Can Padró amb el seu fill i nora, molt estrambòtics tots dos. El seu pare va comprar a en Víctor Masriera el llibre “Dibujo para todos” el qual el conserva el seu germà Jordi Garrós Sampere. Entre els alumnes que va tenir, recorda a Gibernau, Caixach, Josep Marcet, Homet, Lloret, Vicens Montes, tots ells difunts, i el pintor abans citat, Antoni Costa, juntament amb Joan Tort, també pintor recentment difunt, Montserrat Casajoana, i ella mateixa vius. Com ella, la majoria dels alumnes citats, els varen apuntar a les seves classes els seus pares en assabentar-se de la presència de Víctor Masriera al poble. Presència que passà molt desapercibuda, ja que eren pocs els que sabien qui era. La majoria d’ ells pertanyien a famílies avançades intel·lectualment i pertanyent a l’ artesanat, picapedrer, paleta, propietari d’ una bòbila, d’ un cafè on es projectà el primer cinema a Castellar, etc. El record i la petja que deixà en ells fou important, dos d’ ells es dedicaren a la pintura, Antoni Costa (1928) i Joan Tort (1925-2007). També ho fou Josep Gibernau (1919-1948), el qual hagué de deixar les classes en ser requerit a la Guerra Civil Espanyola, on realitzà diversos retrats entre companys i oficials de l’ exèrcit, arribant a ser Dibuint d’ Estat Major. Vicens Montes (1918-1977), pintava d’ afeccionat.

Les classes acabaren de mala manera, ja que a vegades quan bombardejaven encara que fos en altres llocs, se n’ anava la llum hi havien de plegar. Montserrat Casajoana (Castellar, 1920), el recorda com una persona molt agradable, d’ aparença bastant vella, d’ uns 67 o 68 anys quan en realitat en tenia 63 quan va morir. Explica que moltes vegades l’ esperaven a la porta del Patronat Tolrà, ja que cada dia arribava de Sabadell en bicicleta, esbufegant, no sols pels 8 quilòmetres que separen les dues localitats, sinó per la forta pujada que hi ha de Sabadell a Castellar, fet que el feia anar trossos a peu, i altres pedalant. Les classes començaven a ¼ de 7 del vespre fins les 10 h., sempre i quan no fallés el corrent elèctric. Les classes van durar molt poc temps, mig any aproximadament ¹⁴⁷.

¹⁴⁷ Amb anterioritat a l’ arribada de Víctor Masriera a Castellar, ja es parla d’ una Colònia de Refugiats a les “Arenes” (nucli habitat prop de Castellar, dins del seu terme). ACTA 29-des-1936.

El 7 d' octubre de 1937, Víctor té dos documents del Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya, Control Aparell Fotogràfic Marca "Lea ?" –deu ser Leica- Tamany 9x12, -gran format- que indica la propietat de Víctor.

Una altre d' igual per a la camera Marca "Contax", de Tamany Universal, també de la seva propietat, la que en una carta des de Madrid deia que se li havia espatllat i que li costaria bastants quartos arreglar-la.

Amb tot, Víctor, començà l' any 1938 continuant donant conferències sobre el que havia estat la seva vida, l' ensenyament del dibuix.

Malgrat la crítica situació, Víctor donà conferències. El 5 de gener de 1938, en pronuncià una a l' Ateneu Barcelonès titulada " La Pedagogia y la Formació del Professor de Dibujo".

I el 16 de gener del mateix 1938, també al mateix Ateneu, en pronuncià una altre " Pedagogia en las Artes Gràficas".

Víctor Masriera juntament amb el seu fill Ramon, i la seva nora Rosa tenien lloc en la Plaça N° 42 del Refugi 140 Gaudí-Industria de Barcelona.

En aquella època, Víctor Masriera tenia una "Cèdula Personal" de la Generalitat de Catalunya, Ajuntament de Barcelona, de l' any 1937, segellada el 8 de febrer de 1938, constant el domicili a Barcelona, a l' Avinguda Gaudí. Tenia 61 anys. (*Apèndix Documental L. LXXXVII, p. 111*)

El 23 de Febrer de 1938. L' Ajuntament de Barcelona, Districte 9, donà de Baixa el Carnet N° 248374 de l' Oficina de Racionament, pertanyent a Víctor Masriera, de 62 anys, i també a Ramon, el seu fill, de 34 i Rosa Ferrer, la seva jove, de 26, els quals passaren a Castellar del Vallès, Barcelona, 23 de febrer de 1938. (*Apèndix Documental L. LXXXVIII, p. 112*)

Del 16 al 18 de Març de 1938 els bombardeigs foren seguits, nit i dia sobre Barcelona. En un atac massiu d'uns pocs minuts de duració bombardejant a baixa altura i baixa velocitat en el nucli urbà en 17 missions separades unes 3 hores deixant caure les bombes deliberadament espaiades produint moltes morts civils. La població civil començà a fugir de Barcelona.

El 26 de febrer de 1938, l' esmentat Ministerio reclamà a Víctor Masriera Vila, Director que fou del Curso Permanente de Dibujo de la Dirección General de Primera Enseñanza, amb domicili a Castellar del Vallès (Barcelona), Passeig Tolrà, 4, per resoldre instància presentada i remetre a aquella Direcció, còpies autoritzades de les Ordres que concediren a l' expressat senyor els tres quinquennis de 500 pessetes que manifestava en l' instància. (*Apèndix Documental L. LXXXIX, p. 113*)

Com també en ACTA de 15 de gener de 1936, es parla de fer obres a les Escoles Ex-Patronat Tolrà (ex-religioses) per habilitar pisos per a mestres.

En ACTA de 19 d' abril de 1937 es donen les gràcies a l' Ajuntament de Madrid per les atencions rebudes pel representant de l' Ajuntament de Castellar que feu entrega d' una recaptació per ajut a Madrid.

En ACTA de 19 d' abril de 1938, Montagut demana que el Consell de Castellar del Vallès (Ajuntament), es manifestés referent al projecte que tenen els mestres de donar classe a l' aire lliure per tal d' evitar el perill imminent que existeix en un edifici ple de mainada, en cas de bombardeig aeri, s' aprova.

El Consell Municipal de Castellar del Vallès fa constar que Víctor Masriera es traslladava des de Castellar a Barcelona per assumptes professionals. Signa l' Alcalde, Roca, sense data. (*Apèndix Documental L. XC, p. 114*)

L' última ACTA de l' Ajuntament l' any 1938 en el llibre 21, acaba el 12 de juliol, i no torna a aparèixer una nova ACTA fins el 25 de gener de 1939 ja en el Llibre 22.

Existeix document del "Consell Municipal de Castellar del Vallès", Carnet 623 de Tributació Veïnal en l' exercici del 1938, al ciutadà Víctor Masriera , domiciliat al carrer P. Tolrà. La quota anyal fixada és de 24 ptes. repartida a raó de 2 ptes cada més. (*Apèndix Documental L. XCI, p.115*) - El carnet a mesura que s' anava pagant se li enganxava un segell. Aquest té enganxat segells des del mes de gener fins el mes de maig-.

El 28 de maig de 1938, es troba una analítica de Víctor, feta al laboratori del Dr. M. Piera Fló de Barcelona.

El 10 de juny de 1938, Víctor va rebre una carta de Don Juan Navarrete Ruiz, Jefe de la Sección Administrativa de Primera Enseñanza de la provincia de Barcelona per la qual li comunicà i certificà que havia quedat suprimit en el pressupost de despeses del Ministerio de Instrucción Pública i Sanitat, la plaça de Director del Curso Permanente de Dibujo dotada amb 7500 ptes i dret a percebre els corresponents quinquennis. El citat Ministerio havia disposat per Ordre de 4 de Maig últim declarar excedent forçós a D. Víctor Masriera Vila que venia desenvolupant la citada plaça, el dret a percebre del 8=% de l' haver anual de 9000 ptes que percebia (7500 de sou i 1500 de 3 quinquennis) en harmonia a lo previst a la llei de 22 de juny de 1918 i Decret de la Presidència del Consell de Ministres de 20 d' agost de 1936 Gaceta 22 i amb efectes del dia primer de maig. Barcelona, 10 e juny de 1938.

-Així doncs acabava de manera definitiva el "seu" Curso Permanente de Dibujo", pel qual tan havia lluitat des del 1912 i tantes alegries li havia donat també. Amb la seva desaparició, de segur que va ser com si morís també una mica ell-.

Víctor Masriera, forçat per la situació, sense cobrar, es veu obligat a liquidar tots els contes que tenia. Així, el 18 de juny de 1938, un document de "Crédit Lyonnais", indica que Víctor Masriera va liquidar tot el que tenia a l' entitat, conte que ja s' havia anat liquidant en altres dues ocasions, el 31 de

desembre de 1936 i el 30 de juny de 1937. En aquella ocasió ho feu de manera definitiva de segur que no comptant ja amb més diners¹⁴⁸.

El 28 de Juny de 1938, una carta dirigida al seu fill Ramon, es enviada ja a Can Padró, masia molt propera a Castellar, però en terme municipal de Sentmenat .

Víctor Masriera, començà a rebre auxili del seu germà Frederic. El dia 11 de setembre de 1938, existeix un rebut de correus conforme Víctor Masriera havia rebut un paquet des de França.

El dia 17 d' octubre, Víctor rep un carta dirigida al carrer Passeig Tolrà, 4 "Escoles" de Castellar del Vallès –Barcelona. Sabadell- signada per Marius ? de Banyoles en la qual li explica que s'està restablint de les ferides i de la cama trencada i desitja que acabi ja la guerra. Li pregunta per la seva salut "dolença que últimament teniu". (*Apèndix Documental CARTES L. IX, 153*)

El 17 de novembre de 1938, una carta de l' Alcalde de Castellar del Vallès decalarà que Víctor Masriera, de 63 anys, Professor de Dibuix a l' Institut Escola "Cossio" de Sabadell, domiciliat a Can Padró , era alta en aquella població a efectes del racionament familiar juntament amb el fill Ramon de 35 anys i la seva esposa Rosa Ferrer de 27 anys. Signa l' Alcalde (Sense nom). (*Apèndix Documental L. XCII, 116*)

Tota aquella penúria econòmica, falta de feina, etc., portaren a Víctor a emmalaltir, ja el 28 de maig, s' hauria de fer una analítica. Així ho confirma una carta rebuda a Castellar del Vallès, datada el 2 de desembre de 1938, enviada des de Cartagena. Una carta per a Víctor Masriera i el seu fill Ramon, sense signatura, es lamentava de la salut de Víctor i la manera com els hi estaven transcorrent els dies. Sense Signar.

La malaltia progressà, així trobem el 7 de desembre de 1938, una recepta de visita mèdica de Víctor Masriera expedida pel Dr. F. Mena de la Torre (Metge-Cirurgià) de Sabadell, al carrer Francesc Macià, 89. –Mena de la Torre era un conegut metge sabadellenc-, i novament una altre visita, el 16 de desembre del mateix al Dr. F. Mena, de Sabadell, el qual demana en aquesta ocasió, una analítica al Laboratori "Benessat" a la Plaça Major, 5 de Sabadell. El 17 de desembre efectuà una nova visita al Dr. F. Mena, de Sabadell, el qual, en vistes de l' analítica practicada, receptà . La recepta atorgada a Víctor Masriera, amb adreça al carrer Bèlgica, 22 (avui Jardí), diu textualment:

*Necesita adquirir legumbres, patatas, coles, judías verdes, etc., por seguir régimen vegetariano, por anemia*¹⁴⁹.

¹⁴⁸ Documentació personal ANC. Fons Víctor Masriera -famílies Masriera-Ferrer- (Inv. 107). Arxiu inèdit sense catalogar . Inventari 107. Núm. Reg. Entr. 143. Núm. Caixa 3/14

¹⁴⁹ Víctor Masriera seguia regim vegetarià des de feia molts anys. Dels seus viatges a l' estranger es troben targetes de diferents restaurants vegetarians. El seu fill i nora també . Entre la seva documentació, es troben dues revistes sobre aquest tipus de dieta:
- "Acción Naturista" Nº 45 Setembre 1922 -Ideas Vegetarian-Naturistas-
- "La Reforme Alimentaire" Bulletin de la Société Végétarienne de Belgique, 1925 Nº IV

Amb data 24 de desembre de 1938, el Registre Civil de Castellar del Vallès, certifica que Víctor Masriera viu al Passeig Tolrà, 4. Signa el Jutge Joaquim Fornell Borrell. (*Apèndix Documental L. XCIII, p. 117*)

Sobre l' estada a la masia de can Padró (*Apèndix Documental L. XCIV, p. 118*), no s' ha pogut determinar amb exactitud la data en que va anar-hi a viure. Sembla que el 28 de juny de 1938 ja hi vivien però no sabem si ho feien des d' abans. Hi cap la possibilitat que ho fes després del bombardeig de Granollers, produït a la capital vallesana el 31 de maig de 1938; situada a un 20 quilometres de Castellar. L' artista castellarenc Antoni Costa, recorda com ell de petit, havia acompanyat al seu pare Pere Costa Galceran, a can Padró a portar menjar a Víctor Masriera, ja que no tenien res.

L' actual propietària de la mil-lenària masia de can Padró (antic mas Solanet), Elvira Padró, de Sentmenat, recorda quelcom molt vagament ja que en aquella època era molt petita¹⁵⁰. (*Apèndix Documental L. XCV, p. 118*)

Víctor Masriera i Vila, moria el 26 de desembre de 1938 a l' esmentada masia de can Padró. Segons l' Acta de Defunció del Tom 22, pàg. 6. Secció 3ra, del Registre Civil de Sentmenat, diu textualment:

“En la Villa de Sentmenat, província de Barcelona, a las diez y ocho horas del dia veintiseis de diciembre de mil novecientos treinta y ocho, antre el Juez Municipal y el Secretario se procede a inscribir la defunción de D. Víctor Masriera Vila, de edad sesenta y tres años, natural de Barcelona, provincia de Barcelona, hijo de D. Federico Masriera (difunto) y de Doña Antonia Vila

¹⁵⁰ Elvira Padró explicava que ella era molt petita deuria tenir uns 10 anys i només va veure al Sr. Víctor Masriera un parell de vegades, a qui veia més i continuà veient foren la seva nora i fill.

Durant la Guerra Civil, el Comitè, li sembla que de Castellar, els incautà o requisà la masia, i que dalt la teulada hi penjaren la bandera de la FAI. La masia ja no era seva.

Víctor Masriera hi arribà a través o per mediació de l' Ajuntament de Castellar.

Era molta la gent que espantada per la guerra s' amagava a masies rurals, per evitar bombardeigs.

Establerts a can Padró, Víctor Masriera, el seu fill Ramon Masriera Vidiella i Rosa Ferrer Torrents, van esbrinar qui eren els amos de la masia i els anaren a veure a una altre masia on habitaven, can Ramoneda, a Sentmenat, per dir-los-hi que no patissin que els respectarien la casa.

Recorda que quan va morir en Víctor, l' Elvira Padró llavors petita encara, estava a can Ramoneda (Sentmenat) i que era encara fosc, doncs no havia aixecat el dia quan veieren una llum acostar-se a la casa, baixant de can Padró, una llum de llanterna de vidre amb una espelma a dintre, una escena fantasmagòrica. Era el seu fill Ramon que anava a comunicar-ho.

Li sembla que arribaren a Castellar del Vallès, marxant dels bombardeigs de Barcelona i que primerament s' allotjaren a la Fonda Sant Esteve, al carrer Major, però quan s' acabaren els diners ja que no cobrava per que deixà la feina i perdé la plaça o càtedra, demanaren ajuda a l' Ajuntament. Aquest els deixà habitatge en un pis de les Escoles-Patronat Tolrà a canvi de fer classes als alumnes de l' escola.

Però assabentat que a Caldes de Montbui a uns 11 quilometres de Castellar havien intentat bombardejar les escoles, acabà traslladant-se a la masia incautada de can Padró, de Sentmenat.

Un escrit del seu fill, Ramon, de l' any 1938, “Qüestions d' Ètica”, menciona que va ser escrit a can Padró-Sentmenat, molt al final de l' estada allà.

(difunta), domiciliado en Casa de Campo Mas Padró, de profesión dibujante y de estado viduo (hay un hijo llamado Ramon, y de Doña Ramona Vidiella). Falleció en su domicilio el día 26 de diciembre, a las 8 horas, a consecuencia de una asitolia segun resulta de certificado facultativo y reconocimeinto practicado, y su cadaver habra de recibir sepultura en el cementerio de Castellar del Vallès... “.

Víctor Masriera i Vila va ser enterrat al Cementiri Municipal de Castellar del Vallès, en el nínxol N° 357, Sèrie A, Classe 3, Pis 3.

Va ser enterrat el 27 de desembre de 1938.

El nínxol va ser cedit per l' Ajuntament de Castellar del Vallès, per un període de 2 anys que finava el 27-12-1940, però en la realitat no degué fer-se efectiu, ja que el 7 de febrer de 1956, el seu fill, Ramon Masriera Vidiella va adquirir la propietat de dit nínxol. En el nínxol no hi consta cap làpida ni inscripció, última ratificació de lo desaparebut que va passar en Víctor en vida i també en mort.

Fins el present i des de l' any 1991, any que deuria morir Rosa Ferrer Torrents, nora de Víctor Masriera, el nínxol és pagat pel germà d' aquesta, Eduard Ferrer.

La confusió de que Víctor Masriera consta en la majoria de publicacions com a mort a Castellar del Vallès, i no a Sentmenat, radica en el fet de que fou enterrat en el Cementiri Municipal de Castellar del Vallès, però en realitat on visqué últimament i on morí fou a la masia de can Padró, que correspon al terme municipal de Sentmenat, a tocar, això si a Castellar.

Segons comenta el seu fill en resposta a una carta enviada per l' Ajuntament de Castellar de 2 de Juliol de 1941, en referència a la cessió gratuïta del nínxol on és enterrat el seu pare; contesta entre altres coses, que Víctor havia tingut contactes amb un impressor-editor de Castellar “Ribera Impressor” per a la publicació d' una obra seva “Método Pegagógico de Dibujo” que es trobava esgotada. El cert és que el mateix impressor-editor, va fer després de la guerra una col·lecció de monografies sobre temes de Castellar, titulada “Biblioteca para el Hogar”, i en el N° 10 de febrer de 1952, va publicar una petita biografia de Víctor.

En una altre carta de 24 d' Octubre de 1942, l' Ajuntament de Castellar li diu que espera la millora de la situació econòmica de Ramon Masriera per poder fer el trasllat de les restes del seu pare, tal com havia indicat, cosa que no feu, comprant en canvi el Nínxol l' any 1956.

DESPRÉS DE LA SEVA MORT

CARTA DEL SEU GERMÀ FREDERICH (NO SAP ENCARA DE LA SEVA MORT)

El 30 de desembre de 1938, arribà una carta del seu germà Frederich on li diu que espera que “tingui millor les cames”. Li ha enviat el paquet N° 9, i després dos més. L' adreça on envia els paquets continua sent al carrer

Bèlgica, 22 de Sabadell, (avui en dia l' esmentat carrer és el carrer Jardí) a casa del Sr. Casademunt.

L' Institut-Escola M.B.Cossío, de Sabadell, que durant el curt temps d' existència, va editar 4 butlletins confeccionats pels alumnes, titulats "Ressò", en l' últim d' aquest números que aparegué a la llum el gener de 1939, destaca una nota referent a Víctor Masriera, la qual deia:

Desitgem el ràpid restabliment del nostre professor de Dibuix Víctor Masriera. A conseqüència de la seva malaltia ha quedat suspesa la conferència que havia de donar sobre el Greco.

Deuria ensenyar Arts Gràfiques als seu alumnes de l'Institut-Escola de Sabadell, ja que la confecció de l' últim número de la revista "Ressò", núm. IV es menciona que la van fer els alumnes a la classe de "treballs manuals" amb la tècnica d' impressió. Segurament la revista degué confeccionar-se abans del període de vacances escolars de Nadal, ja que quant aparegué el número pel gener de 1939 Víctor Masriera era ja mort.

CARTES

El 8 de gener de 1939, es va rebre una nova carta del seu germà Frederich a l' adreça, carrer Bèlgica, 22 de Sabadell a casa del Sr. Casademont, enviada des de París, on li preguntava com està de salut, volia que es restablís i creia que li convenia repòs. Li diu també que el paquet N° 8 ja li havia enviat, igual que el N° 9 i el N° 10, i l' 11 i 12. -Encara no devia saber el seu germà, que Víctor ja era mort-.

El 26 de gener de 1939 les tropes franquistes entraren a Barcelona, i ja amb data 20 de febrer de 1939 hi ha un "salvoconducto" expedit per l' Ajuntament de Castellar del Vallès a favor de Ramon Masriera i Rosa Ferrer per poder desplaçar-se a Barcelona.

El 29 de març de 1939 es va rebre una carta de Madrid, "Año de la Victoria", (Madrid havia estat pres el dia 28), per a Ramon Masriera i Rosa Ferrer de Modesta Correa, dient que en contesta a la carta d' ells dos de 23 de març de 1939, sent molt la mort del seu pare Víctor "que no fue acreedor a un fin como tuvo". Parla dels mobles del pis del carrer Abascal, 7, pis de lloguer que s' ha de buidar ja que el propietari el reclamava. Dels llibres diu que "ahora no se pueden vender, està prohibido". Parla dels retrats de família, etc. i que decideixin aviat. S' acomiada dient: Viva Franco, Arriba España.

Acabada la Guerra Civil Espanyola l' 1 d' abril de 1939, Ramon i Rosa ja vivien a Barcelona. El 19 del mateix mes, reben una carta de Frederic des de París destinada a Ramon Masriera. Li diu que estava molt preocupat i ansiós per haver escrit cartes a Castellar i no saber res. Li diu que l' afectà moltíssim la mort del seu germà Víctor. Que tenia notícies del Rosend de Xile. Li diu al Ramon que no tenia d' agrair-li res, els paquets enviats, pagats estaven, i no volia parlar més del tema.

El 21 de maig de 1939, Ramon Masriera i Rosa Ferrer des de Barcelona, envien una carta a Modesta Correa de Madrid. Li diuen que Víctor Masriera el va trobar mort a l'habitació, Rosa, el dia 26 de desembre de 1938. Que va morir d'un col·lapse pel total esgotament de les energies durant l'horrible període que han passat. –*Si aquello hubiese durado unos meses mas tampoco nosotros hubiesemos reistido-*, Ramon diu que es va poder curar gràcies a un acte de fe quan es trobava sumit en una gravíssima neurastènia. Li diu que no poden anar a Madrid per que no tenen forces ni diners.

El 23 de maig de 1939, Ramon Masriera i Rosa Ferrer des de Barcelona envien una nova carta a Modesta Correa de Madrid, a través de la qual li expliquen la lamentable mort del seu pare Víctor

...murió en las más lamentables circunstancias, pues murió repentinamente hallándose solo en su habitación, durante la noche de Navidad a San Esteban, cuando todavía estábamos en Castellar en la casa de campo. A consecuencia de las innumerables miserias a que se nos ha sometido durante el periodo rojo. Mucho sufrimos mientras el uno se hallaba sumido en un grave trastorno nervioso, el otro padecía un peligroso estado de anemia.

La carta era resposta a una d' anterior de Modesta Correa indicant que no es pagava des de feia temps el lloguer del carrer Abascal, 7 de Madrid i havien de deixar ràpidament el pis.

Entre les pertinences que tenia Víctor a Madrid, Ramon descriu amb carta de 4 de Juny de 1939:

- Llanterna de Projecció
- Màquina fotogràfica "Bol"
- Instruments de Dibuix
- Llibres
- Fitxer classificador
- Retrats de família
- Taula de despatx
- Coberts
- Col·lecció de gravats (del Metodo Pedagógico de Dibujo)
- Planxes de zenc sobre fusta
- Quadres a l'oli (retrats, i altres)
- El retrat de la seva avia
- Accessoris de fotografia
- Una altre màquina fotogràfica antiga i un fanal projector que el seu pare havia comprat quan havia anat a París.

Més tard en altres cartes de Ramon i Rosa decideixen vendre els mobles (11-juny-1939) i recollir per enviar-los en 4 baguls els objectes personals i els gravats del Metodo de Dibujo.

“SALVOCONDUCTO”

Del setembre de 1939 es troben “Salvoconductos” a favor de Ramon Masriera Vidiella i de la seva esposa Rosa Ferrer Torrents per traslladar-se a Castellar del Vallès, Sentmenat, Badalona, on sembla hi havia família de l’ esposa de Víctor, els Vidiella, i Castelldefels.

El 20 de març de 1940, Ramon Masriera i Rosa Ferrer reben una carta del germà de Víctor, Rossend, des de Valparaíso (Xile), en la qual lamenta la mort del seu germà.

FONTS INFORMATIVES QUE PARLEN DE VÍCTOR MASRIERA

A part de tota la documentació que s’ ha esmentat per confeccionar tota la seva biografia, apareix també informació sobre la seva persona i obra a través de:

FONTS ORALS:

LA SEVA NORA, ROSA FERRER TORRENTS

L’ informació es treu d’ una font oral. En una conversa personal i informal, mantinguda amb Rosa Ferrer Torrents, la seva nora, l’ any 1986, no pas encara amb la intenció de confeccionar aquesta tesi. Rosa Ferrer esmentà, de memòria, el que de Víctor, el seu sogre, recordava. D’ aquesta conversa mantinguda amb la seva nora, em regalà 3 exemplars de “Mètodes de Dibuix”.

Rosa Ferrer Torrents, esposa de Ramon Masriera Vidiella i nora de Víctor Masriera, morí a Barcelona en un pis de lloguer de l’ Avinguda Gaudí, nº. 61 el qual el llogaren l’ any 1934, i en el qual havia tingut junt amb el seu marit Ramon una acadèmia, l’ “Acadèmia Masriera”, oberta el 3 de Novembre de l’ any 1940. En la seva mort el 5 d’ agost de 1988, deixà en herència al no tenir fills ni descendents, ni hereus forçosos, ordenant certs llegats i instituint a la Generalitat de Catalunya, o en el seu defecte la Diputació de Barcelona o l’ Ajuntament d’ aquesta ciutat, com hereva Universal . La Generalitat de Catalunya acceptà l’ herència el juny de 1990 i la va inscriure el 21 de juliol de 1992.

Del seu llegat s’ ha pogut consultar una petita part ja esmentada dipositada i conservada, a la Biblioteca de Catalunya i una altre, la més important a l’ Arxiu Nacional de Catalunya. Altres possibles béns mobles, (llibres, quadres, gravats, objectes, etc., es desconeix on van anar a parar. De la casa que el seu fill i nora posseïen a Castellar del Vallès, tot i pertànyer a la Generalitat de Catalunya, en tingué cura en un primer moment, l’ Ajuntament de Castellar salvant tres pintures dipositades actualment a l’ Arxiu d’ Història de Castellar, una d’ elles, un quadre del pintor castellarenc, Alfons Gubern ¹⁵¹. Les

¹⁵¹ Alfons Gubern Campreciós (Sabadell,1916-Castellar del Vallès, 1980). El qual havia obtingut precisament, la Medalla d’ Or Masriera, el 1952, pel quadre "L’ Espigadora", concedida pel claustre de professors de l’ Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona, premi que va ser instaurat l’ any 1916 per Lluís Masriera Rosés, a la memòria del seu pare Josep Masriera

altres dues pintures es troben sense signar ni datar i podrien molt bé ser atribuïbles a Víctor Masriera, tot i que el seu fill Ramon també aviat dibuixat i pintat quelcom.

EDUARD FERRER TORRENTS, GERMÀ DE LA SEVA NORA, CUNYAT DEL SEU FILL RAMON

Una altre font oral, Eduard Ferrer Torrents de 88 anys, cunyat del fill de Víctor , en Ramon Masriera; amb una memòria exquisida el dia de la primera entrevista, agost de 2004 i en una segona, gener de 2005; amb un alt nivell cultural i intel·lectual, nat a Barcelona el 1915, i resident a Banyoles des de la jubilació. Farmacèutic a Barcelona en una farmàcia heretada ja del seu pare. Fill petit de 3 germans, Francesc (1908) metge mort a Mèxic?, amb la família i descendents allà, Rosa (1911) i ell. Acabà la carrera cap el 1936, també la d'advocat la qual no exercí per no ser-li convalidada en època franquista ¹⁵².

Manovens, oncle de Víctor, acadèmic de la Reial Acadèmia de Belles Arts Sant Jordi de Barcelona, concedida fins l'any 1962, als millors paisatgistes catalans.

El quadre trobat d'aquest pintor, està dedicat al matrimoni Masriera-Ferrer.

¹⁵² La seva germana Rosa Ferrer era l'esposa del Ramon Masriera Vidiella, fill d'en Víctor. Recordava haver vist i parlat amb Víctor Masriera els estius d'abans de la guerra, quan Víctor que residia a Madrid, venia a passar els estius a Barcelona a casa del seu únic fill Ramon i de la seva nora Rosa Ferrer, pis que creu, era llogat, ja que li sembla que Víctor Masriera no tenia casa a Barcelona doncs vivia normalment a Madrid; el creu situat darrera un carrer de la Casa e les Punxes a la Diagonal.

Comentava que en conèixer personalment a Víctor, que era dibuixant li semblà una excel·lent persona. El recorda com una persona molt afable i agradable en el tracta, però bastant callada. En aquesta època de coneixença, la seva esposa Ramona Vidiella ja era morta, ell no la conegué. Creu que era un home de pensament lliberal-republicà, catalanista, poc addicte a l'església, filo-comunista.

La seva germana Rosa i en Ramon Masriera, fill d'en Víctor, es van conèixer a l'entitat de Barcelona "Palestra". "Palestra" era obra de Batista i Roca inspirada en l'obra del txec Dr. en filosofia, Tomàs Masaryk, el qual exigí el 1915 la creació d'un estat txecoslovac independent de l'Imperi austrohongarès, estat que presidí fins el 1935; "Els Sòcols" (organització patriòtica que reivindicava els drets nacionals de Txequia) - *El Punt*, 14 de novembre del 2005, p. 46 -.

El president de "Palestra" fou Pompeu Fabra, i en la junta de govern hi havia ERC i la Lliga Regionalista tot hi que "Palestra" no feu mai política sinó obra civil. Intentava formar una joventut amb caràcter.

Eduard Ferrer era de la secció excursionista i la seva germana Rosa Ferrer de la secció de Propaganda, la 4ta. secció dita "Àgora" de la qual també n'era en Ramon Masriera Vidiella. Rosa Ferrer Torrents era mestre, professora de català, de francès, d'esperanto, taquígrafa i mecanògrafa. Havia estudiat junt amb Eduard Ferrer a l'Escola Francesa de Barcelona.

Casant-se el 27 d'agost de 1932 en època de la República, pel civil i a disgust de tota la família d'ella per que en Ramon Masriera Vidiella era considerat un filòsof, escriptor i poeta que mai havia treballat, mai havia acabat, ni publicat res, ni tenia cap estudis concrets, mantingut en bona part, sempre pel seu pare Víctor. En part el descriu com un paranoic total, amb diverses manies persecutòries que encomanà a la seva germana.

- De fet Ramon Masriera Vidiella va ser declarat Inútil Total pel Tribunal Mèdic militar del Crim N° 15, el 30 de Setembre de 1924, sense professió i amb domicili a Madrid; per patir estat demencial orgànic comprovat per examen intel·lectual inclòs en el N° 30, lletra D, Grup I del quadre de 29 de Març de 1924-.

Al començar la guerra civil, la seva germana Rosa, el seu cunyat Ramon i el pare d'aquest, en Víctor van anar a viure a una masia de Castellar del Vallès, amb els diners o subsidis del pare d'ell, en Víctor i, part amb els del pare d'ella. Van passar moltes dificultats durant la

ALTRES

Havien conegut també a Víctor Masriera les següents persones que en aquesta tesi han parlat d' ell:

Joan Tort Oliver (Deixeble)

Antoni Costa Romeu (Deixeble)

Montserrat Casajoana (Deixeble)

Mercè Garrós Sampere (Deixeble)

Josep Maria de Casademunt Mir (Fill d' un seu amic)

guerra. En aquesta Eduard Ferrer, era oficial de l' exercit republicà, al cos d' artilleria en el Batalló del general Lister, i en la retirada, passaren per Castellar, aprofitant per anar a veure a la seva germana, cunyat, i el pare d' aquest, en Víctor Masriera, que ja s' estaven a la masia de can Padró. Víctor Masriera va morir el 26 de desembre de 1938 i el 26 de gener de 1939 just un mes després, entraven les tropes autodenominades nacionals a Castellar del Vallès.

Acabada la guerra ja havien fundat amb els diners del pare d'ella l' Acadèmia Masriera l' any 1940, la qual malgrat posar-la a nom d' ell, la titular i qui ensenyava era ella, fins la seva jubilació. Era situada al carrer Av. Gaudí, 61 cantonada amb el carrer de la Indústria, era un entresol de lloguer.

Al 1947 en morir el pare de l' Eduard Ferrer i de la seva germana Rosa, aquesta va rebre la seva part d' herència, comprant-se cap el 1954 una casa a Castellar del Vallès.

En la malaltia de Ramon Masriera Vidiella, abans de la seva mort, n' havia tingut cura la seva esposa Rosa, l' Eduard, i un cosí de Ramon Masriera, un Masriera, d' avançada edat???, que no recorda qui era. En morir en Ramon Masriera, la idea era d' enterrar-lo a Castellar del Vallès junt amb el seu pare Víctor Masriera però en aquells moments de confusió, Rosa, la seva esposa, no va trobar el papers del nínxol i va ser enterrat a Barcelona al Cementiri Nou o de Montjuïc, en un nínxol de la família Torrents-Ferrer.

Ja mort Ramon, la seva germana Rosa havia dit que deixaria quadres (uns 10 o 12 quadres de segones i algunes primeres firmes) i joies provinents de Víctor Masriera, al cosí Masriera, i a ell, l' Eduard, la casa de Castellar. Però ja morta i per sorpresa de tots, en obrir el testament ho havia deixat tot a la Generalitat de Catalunya.

Rosa Ferrer Torrents si que va ser enterrada a Castellar en el nínxol on descansa el seu sogre en Víctor Masriera.

Mentre no s' acceptava l' herència, l' Eduard va estar un any i mig anant cada més al pis de l' Av. Gaudí, l' Acadèmia Masriera, per arreglar papers, pagar factures, i va tenir temps de fullejar part del paperam que hi havia i que creu que el receptor de l' herència havia de publicar quelcom. Eren escrits, contes i poesia d' ell i d' ella, n' hi havia un armari ple, encara que considera que pràcticament, no eren de molta qualitat. Creu que va anar a parar a la Secció de béns Públics de la Generalitat.

L' Eduard Ferrer al final es va cansar d' esperar que la Generalitat de Catalunya acceptés l' herència i va entregar's-hi les claus per que fessin el que volguessin.

Ell va recollir una col·lecció de Història de Catalunya, alguns altres llibres, un quadret petit titulat "Sarrià" signat per J. Masriera i dedicat a ???; i dues escultures de bronze que deuriem ser de Víctor Masriera de l' època que era modelista, tallista i director artístic de la Fundició Masriera&Campins.

Una de les figures, és petita , un nu femení, l' altre és un llangardaix o sarganta, el motlle del qual deuria ser tret del natural. La figura femenina porta a sota, la firma Masriera&Campins.

La resta de quadres que havien de correspondre al cosí Masriera?, no sap on van anar a parar ja que sembla que aquest enfadat amb el destí de l' herència no va voler saber res més.

FONTS ESCRITES:**DOCUMENTACIÓ BIBLIOTECA DE CATALUNYA**

La documentació dipositada a la Biblioteca de Catalunya, consta a l' inventari de Manuscrits-Índex III-pàg. 46, amb el nom de Ramon Masriera Vidiella, el seu fill, 4006,4007. Pàg. 862.

- Ms 4006 Llegendes de Sant Miquel del Fai
- Ms 4007/1/2/3/4/5 Quaderns 1,2,3,4 5fulls solts.
- Ms 4008/1/2/3/4/5 Agenda 1900-03-04-09-13.

El primer document i el segon fan referència a escrits del seu fill, en Ramon.

El primer un tipus de novel·la inacabada sobre Sant Miquel del Fai, i el segon és tracta d' una original i interessant col·lecció de dibuixos i descripcions de "Colección de Descripciones de seres extraños" començada el 26 d' agost de 1918, acabada a la masia de can Padró (Sentmenat), el 1947, masia on morí el seu pare, Víctor l' any 1938. Però la part més interessant correspon a unes Agendes dels anys 1900-03-04-09 ?-13, les quals a hores d' ara no s' ha pogut saber amb exactitud a qui corresponen.

Es comprovà que estan manuscrites, en un tipus d' Agendes Mèdiques d' uns 150 x 85 mm., i que cap d' elles apareix cap nom i només estant escrites en els dies en que es realitzen els viatges .

Són el relat de tota una sèrie d' ells, realitzats amb ferrocarril a diferents ciutats espanyoles i europees, Narbone, París, Versalles, Lieja, Colònia, Utrech, Amsterdam, Amberes, Brussel·les, en el primer viatge; Madrid, Toledo, Córdoba, Sevilla, en el segon; Pamplona, Bilbao, Santander, Vitòria, en el tercer; Lió, Milà, Verona, Padua, Venècia, Budapest, Torí, Grenoble, en el quart i París i Londres, en l' últim. La majoria dels viatges relatats, comencen dient: " salimos o comimos en Gerona..." des d' on es comença la narració de tots ells. La majoria d' aquest viatges coincideixen amb Congressos Mèdics Internacionals.

PRINCIPALS DIARIS ON ES VA CITAR A VÍCTOR MASRIERA

El motiu d' aparició de Víctor Masriera en diferents diaris i revistes, en diferents èpoques és divers, la majoria de vegades recullen la notícia d' una conferència a donar, o bé donen el resum l' alguna d' elles ja feta, també informen d' algun curs impartit, premi obtingut, l' aparició d'alguns dels seus llibres u obra efectuada, o bé algun reportatge sobre la seva persona i/o obra.

Els Diaris que s' han pogut consultar, es troben citats detalladament a la BIBLIOGRAFIA, en l' apartat 1. BIBLIOGRAFIA CORRESPONENT A VÍCTOR MASRIERA (PERIÒDICS ON ES CITAT VÍCTOR MASRIERA O LA SEVA OBRA), pàgina 505.

Només a tall d' exemple per veure l' extensió de la seva coneixença, se n' esmenten en aquest apartat alguns d' ells:

ABC, Ahora, Diario de Barcelona, Diario de Madrid, Diario de Màlaga, Diario Español (Buenos Aires-Argentina), El Adelantado de Segovia, El Carbayón, El Cronista, El Dia, El Dia Gráfico, El Diluvio, El Faro de Vigo, El Globo, El Heraldo de Madrid, El Imparcial, El Liberal, El Norte de Castilla, El Sol, La Correspondència de España, La Dinastia, La Gaceta del Norte, La Ilustración Española y Americana, La Libertat, La Nación, La Publicidad, La Renaixença, La Tribuna, La Unión Mercantil, La Vanguardia, La Veu de Catalunya, La Voz de Asturias, Las Noticias, Le Derriere Heure, L' Independence Belge, Poble Català, Región, Rumbos...

RETRAT DE VÁZQUEZ DÍAZ

Víctor Masriera, va ser retratat en dibuix, dedicat pel pintor Vázquez Díaz. (*Apèndix Documental L. XCVI, p. 119*)

Daniel Vázquez Díaz (Nerva-Huelva, 1882-Madrid, 1969) va ser una de les personalitats més representatives del panorama artístic espanyol de la primera meitat del segle XX. Abanderat de l' esforç renovador de la pintura, pedagog de la modernitat artística parissina on residí entre 1906 i 1918, assimilant aspectes de les avantguardes, com el cubisme però amb moderació classicista. Gran retratista de lo més selecte d' Espanya de la seva època, tan a través de l' oli com de l' immediatesa dels dibuix. Al llarg de la seva vida dibuixà com a testimoni d' admiració i amistat, però també amb veritable afany documentalista, els caps dels personatges més rellevants del seu temps, creant una valuosa galeria iconografia que ens aporta el pols intel·lectual, artístic i polític d' Espanya de la primera meitat de segle. Seleccionà rostres de poetes, escriptors, artistes que el recolzaren en la seva carrera, científics, intel·lectuals als que respecta, admira o simplement son amics i artistes en que hi te amistat. Unamuno, Pio Baroja, Ortega y Gasset, Gregorio Marañón, Margarita Xirgu, Maria Guerrero, Manuel de Falla, Ruben Dario, Antonio Machado, Eugeni d' Ors, Lorca, Sorolla, Picasso. Alguns dibuixos plasmen una herència cubista com el de Víctor.

CARICATURES

Víctor Masriera, va ser caricaturitzat en dos diaris. En la "Unión Mercantil" de Màlaga, el 17 de desembre de 1929, per "Trillo Torrija" (*Apèndix Documental L. XCVIII, p. 121*), i l' altre al *Butlletí del Casal de Catalunya* el 5 de juny de 1935. (*Apèndix Documental L. XCIX, p. 121*)

RETRATS

Es conserven d' ells diversos retrats de diferents èpoques. (*Apèndix Documental L. C, L. CI, L. CII, p. p. 122-123-124*)

QUADRES A L' AHC.

L' Arxiu d' Història de Castellar, es conserven dos quadres que sortiren de la casa que el seu fill i nora posseïen en aquesta localitat. Tot sembla indicar que podrien ser realitzats per Víctor Masriera. (*Apèndix Documental L. XCVII, p. 120*)

ALTRES

De l' obra "El dibujo para todos" s' indica en una nota sense data que es van tirar dues edicions. La primera de 50.000 exemplars, i la segona de 100.000 exemplars.

En una altre nota sense data, s' indica que Víctor va ser consultat i que va publicar articles a revistes espanyoles, franceses, alemanyes, austríaques i angleses ocupant-se la premsa amb gran elogi. En una altre nota també sense data s' indica que també a Amèrica

PERIODISTA

Hi ha un contracte de treball no datat ni signat entre Víctor Masriera i l' Agència Española de Servicios de Prensa.

COROL-LARI

Destacar d' aquest capítol anomenat "Dades Biogràfiques del personatge en el context estudiat", l' apassionament de Víctor Masriera per la seva feina, primerament, la preparació privilegiada que pel seu desenvolupament posseïa, posteriorment, per l' estudi constant en el seu aprofundiment, i ja convençut de la necessitat de difondre el seu coneixement dins la societat, per la tasca d' apropament del dibuix a aquesta, per la profunda creença en els beneficis que creia que el nou ensenyament del dibuix havia de reportar en tots els aspectes. La perseverança en las tasca iniciada, la lluita i la fortalesa per mantenir-la, la lluitar contra les adversitats, la superació d' avatars no sempre favorables que la vida li reportà; el no defalliment en la tasca divulgativa del seu mètode...

Tot això és el que es desprèn de la seva intensa vida, exposada de manera cronològica, malgrat pugui semblar que es produeixin alguns talls en el ritme de la lectura o de la temàtica que s' exposa, però en realitat, els salts, els talls, el deixar i tornar a començar, l' anar endavant i endarrere, és talment com es desenvolupà la seva vida, condicionada entre moltes variables, pel context històric, polític i social d' una manera molt important fins i tot després de la seva mort, així com també pel context artístic i pedagògic en el qual es va formar, moure i influí.

La sensació final, és la d' un personatge molt important, amb una vida molt rica, una personatge molt sensible, que deuria tenir moments molt feliços en la seva vida personal i professional, deixant un llegat molt ric i ampli; però

que mirant-ho d' una manera global, no va ser pas massa afavorit per la sort ni pels esdeveniments de la seva època, arribant a l' angoixa personal, i en últimes circumstàncies al patiment, i al final de tot a l' oblit.

